

T. C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

HADİS BİLİM DALI

**BÜREYDE BİN HUSAYB'İN HAYATI VE
RİVÂYETLERİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

Abdullah EROL

Danışman

Doç. Dr. Abdullah YILDIZ

ŞANLIURFA – 2015

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitümüz Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Hadis Bilim Dalı 125202001 . numaralı Abdullah BROL'un hazırladığı "Bureyde Bin Hısayb'in Hayat ve Rivayetleri" ... konulu tezli yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 25.06/ 2015. tarihinde. saat 11.00.'te yapılmış, sorulan sorulara cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

25.06/ 2015.

(Danışman ve Sınav Komisyonu Başkanı)
Doç.Dr. Abdullah YILDIZ

Üye
Doç.Dr. Recep TUZCU

Üye
Doç.Dr. Celil ABUZAR

Bu tezin Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında Yapılışına ve Enstitümüz Kurullarına Göre Düzenlendiğini Onaylıyorum.

5.8.2015
Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğraflarını kaymak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

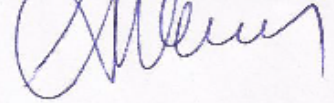
T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalına bağlı Hadis Bilim Dalı 125202001 no'lu Yüksek Lisans öğrencisiyim. Hazırlamış olduğum " BÜREYDE BİN HUSAYB'İN HAYATI VE RİVÂYETLERİ" konulu tezdeki bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayım etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayım etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin bu tezde yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, bu tezinin ve diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

(04 / 08 / 2015)

Abdullah EROL

İLETİŞİM ADRESİ:

Karpuzlu Mah. Haliliye/ŞANLIURFA

Telefon: (0546) 920 0600

e-mail: abdullaherol84@hotmail.com

ÖNSÖZ

İslâm Dini'nin temel kaynaklarından ikincisi sayılan hadis ilmi, birinci kaynak olan Kur'an âyetlerinin anlaşılmasına hem katkıda bulunmuş hem de âyetlerde belirtilmeyen veya açıkça ifâde edilmeyen hükümlerin anlaşılmasında temel görev üstlenmiştir. Bu sebeple hadis, İslâmî bilimler arasında çok önemli bir yere sahiptir.

Hadis ilminin öğretilmesi ve öğrenilmesi çabaları bizzat Hz. Peygamber (s) ve sahâbîler önderliğinde asrı saâdette başlamış, tabiîn, tebeü't-tabiîn ve sonraki dönemlerde sistematik bir şekilde ilerleyerek devam etmiştir. Hz. Peygamber (s) döneminde, zaman zaman hadis yazarlar olmuşsa da bazı sebeplerden dolayı bu yasaklanmış, daha sonraki dönemlerde tekrar yazılmaya başlanmıştır.

Hadis ilminin günümüze kadar gelmesinde; Hz. Peygamber'i gören, O'nun sözlerini işiten, hal ve hareketlerine şahit olan kadın veya erkek bütün sahâbîlerin çok büyük bir emeği olduğu şüphesizdir. Bununla alakalı olarak hem sahâbenin hayatlarının, kişilik ve karakterlerinin, tabiînle olan ilişkilerinin hem de o zamanki şartların ve hadislerin vürûd sebeplerinin iyi bilinmesi, o hadisin doğru anlaşılmasına, bağlam tesbiti ve bağlam bütünlüğünün sağlanmasına, dolayısıyla ilgili hadisin vermek istediği mesajın doğru bir şekilde alınıp algılanmasına çok büyük katkı sağlayacağı muhakkaktır. Bu tür nedenlerle bu konuda belli başlı bazı sahâbîler hakkında tarihten günümüze çalışmalar yapılmış, eserler yazılmıştır. Ancak bazı sahâbîler hakkında müstakil çalışmaların olmaması veya yetersiz kalması, en azından onların tanınmasını sağlayacak kadar çalışma ve bilgi edinme ihtiyacı doğurmuştur.

Biz de bu tez çalışmamızda yeterince tanınmayan ama hem hicret olayında

ön plana çıkan hem de Horasân halkının Müslümanlaşmasında büyük emeği olan güzide sahâbî Hz. Büreyde b. Husayb'i ele aldık. Bunun için hayatı hakkında tabakât, tarih ve siyer kitaplarında yer alan bilgiler dışında, rivâyet ettiği hadislerin tespiti ve bu rivâyetlerin sıhhat derecesini ortaya koymaya çalıştık. Eserimiz iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Hz. Büreyde'nin hayatını, ikinci bölümde ise; hadis ilminin temel eserleri dediğimiz Kütüb-i Tis'a kapsamında O'nun rivâyetlerini, râvîlerini ve ikisi arasındaki ilişkileri ele almaya çalıştık. Rivâyet tahricinde öncelikle kronolojik olarak ilk üç asırda yazılmış kaynakları verdik. Benzer rivâyetlerin çokluğu durumunda en sahih kaynaktaki rivâyetleri zikretmeyi düşündük.

Çalışmamızın hazırlanması ve tamamlanması aşamasında gerek tavsiyeleriyle gerekse yönlendirmeleriyle yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Abdullah YILDIZ'a, ayrıca ilimlerinden istifâde ettiğim diğer hocalarım Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN, Doç. Dr. Kadir PAKSOY ve bütün emeği geçenlere teşekkürü bir borç bilirim.

Haziran - 2015

Abdullah EROL

KISALTMALAR

b.	: İbn, bin
bkz.	: Bakınız
bs.	: Baskı
bt.	: Bint
C.	: Cilt
c.c.	: Celle celâluh
çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
h.	: Hicrî
H.z.	: Hazreti
m.	: Miladî
ö.	: Ölüm tarihi
r. anha	: Radiyallahu anha
r.a.	: Radiyallahu anh
(s)	: Sallallâhu aleyhi ve sellem
s.	: Sayfa, sayfalar
t.y.	: Basım tarihi yok
thk.	: Tahkik eden
trc.	: Tercüme eden
vb.	: Ve benzeri, ve başkaları
y.y.	: Basım yeri yok, yayınevi yok

BÜREYDE BİN HUSAYB'İN HAYATI VE RİVÂYETLERİ

ÖZET

Bu çalışma, Hz. Büreyde'nin hayatını ve rivâyetlerini ele almaktadır. Bu sahâbînin rivâyetlerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma ile tekrarlarıyla beraber toplamda Hz. Büreyde'nin Buhârî'de üç, Müslim'de yirmi üç, Nesâî'de on dokuz, Ebû Dâvûd'da otuz, Tirmizî'de otuz dokuz, İbn Mâce'de yirmi dokuz, Dârimî'de on iki rivâyeti olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde geçen rivâyetleri bulunduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Büreyde, Sahâbe, Hadis, Rivâyet.

THE LIFE AND NARRATIONS OF BURAYDAH BIN HUSAYB

ABSTRACT

This study examines the life of Buraydah and his narrations. It aims to find out his narrations.

The study has revealed that Buraydah has the following number of narrations (with repetitions); three in Bukhari, twenty-three in Muslim, nineteen in Nasai, thirty in Abu Dawud, thirty-nine in Tirmidhi, twenty-nine in Ibn Majah, and twelve in Darimî. It has also indicated that he has narrations in the musnad of Ahmad b. Hanbal.

Key Words: Buraydah, Companion, Hadith, Narration.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
KISALTMALAR.....	VI
ÖZET.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
TABLO LİSTESİ.....	XIV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HZ. BÜREYDE B. HUSAYB'İN HAYATI VE ŞAHSİYETİ

1.1. Kimliği ve Kişiliği	3
1.2. Talebeleri	5
1.3. Müslüman Oluşu.....	5
1.4. İslâmî Hayatı ve Hakkında Söylenenler	7
1.5. Vefâtı.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

HZ. BÜREYDE'NİN RİVÂYETLERİ VE RÂVÎLERİ

2.1. Bulutlu Günlerde İkinci Namazını Geciktirmeme	13
2.2. Hz. Büreyde'nin, Hz. Ali'ye Buğzetmesi ve Hz. Peygamber'in O'nu Uyarması	14
2.3. Hesapsız ve Azapsız Cennet'e Girecek Zümre Hakkında	16
2.4. Peygamberimizin Katıldığı Savaşların Sayısı	19
2.5. Peygamberimizin Komutanlara Savaş Ahlakıyla İlgili Tavsiyelerde Bulunması	20

2.6. Bütün Namazları Tek Abdestle Kılıp Mest Üzerine Mesh Etme	23
2.7. Tavla Oynayanın Durumu	26
2.8. Mescidler Ancak İnşa Edildikleri Amaçla Kullanılır.....	27
2.9. Savaşa Katılan Mücahitlerin Geride Kalan Ailelerine Karşı Kötü Davranmanın Cezası.....	28
2.10. Kabir Ziyâreti	30
2.11. İsmi A'zam Duası.....	32
2.12. Kişiye Güzel Ses ve Makam Verilmesi.....	35
2.13. Mezarlıklara Girince Söylenmesi Tavsiye Edilenler	36
2.14. Verilen Hediye'nin Mirasta Geri Dönmesi.....	37
2.15. Beş Vakit Namazın Kılınma Vakitleri	39
2.16. Günaha (Gayr-ı Meşru İlişkiye) Karşı Nasûh Tevbe Eden Kişinin Âkibeti	42
2.17. Herhangi Bir Kaptaki Bir Şeyi Yiyip İçmek.....	45
2.18. Bayramlarda Namazdan Önce Yiyip Yememe	47
2.19. Mü'min'in Ölümü Alın Terli Olur.....	48
2.20. Cennet Ehlinin Ne Kadarı Peygamberimizin Ümmeti Olacak.....	50
2.21. Müslüman ile Kâfir Arasındaki Fark, Namazdır	51
2.22. Bu İki Taş, Emel ve Ecele Benzer.....	52
2.23. Uyumadan Önce Okunması Tavsiye Edilen Duâ	53
2.24. Hz. Bilal'in Cennetteki Ayak Sesleri ve Ömer'in Sarayı	54
2.25. Allah, Bana Dört Kişiyi Sevmemi Emretti	56
2.26. Peygamberimizin Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e Olan Sevgisi.....	57
2.27. Ashâbımdan Herhangi Biri Bir Yerde Vefât Ederse, Kıyâmet Günü Onların Önderi ve Nûru Olarak Haşrolunur	59
2.28. Farklı Yüzüklere Karşı Peygamberimizin Tepkisi.....	60

2.29. Ardı Ardına (Peşpeşe) Bakıştan Sakınmak Gerekir	62
2.30. Kişi Kendi Merkebine Binmeye Başkasından Daha Müstehaktır ...	63
2.31. Hz. Peygamber'in, Yatsı Namazında Okuduğu Sûreler	64
2.32. Kızların Yaşıtlarıyla Evlendirilmesi	65
2.33. "Ben İslâm'dan Uzağım" Diyen Kişinin Durumu	66
2.34. Bir Mü'minin Öldürülmesi, Allah Katında Dünyanın Yok Olmasından Daha Ağırdır	67
2.35. Kim Malını Korurken Öldürülürse Şehittir	68
2.36. Hz. Peygamber'in (s) Adâletle Hükmetmesi	69
2.37. Cenîn'in (Anne Karnındaki Çocuğun) Diyeti	70
2.38. Karanlıklarda Mescidlere Gidenlerin Mükâfatı.....	71
2.39. Namaz Kılmanın Mekruh Olduğu Bazı Haller.....	72
2.40. Vitr Namazı Kılmanın Önemi	73
2.41. İslâm'dan Önce ve Sonra Çocuk Doğduğunda Yapılanlar.....	74
2.42. Mîrâsta Nineye Düşen Pay	74
2.43. Yanındaki Emânetin Mîrâsçısını Arayan Adam	75
2.44. Yaptığı İşe Karşılık Kendi Payına Düşenden Fazlasını Alan Aldatmıştır	76
2.45. Emânete Yemin Eden Bizden Değildir	77
2.46. Kadılar Üç Kısımdır; Biri Cennetlik, İki Cehennemlik	78
2.47. Türklerle Savaşma.....	79
2.48. Münâfıklara Seyyid (Efendi) Demeyin	80
2.49. Sözün Bir Kısmı Sihirdir.....	81
2.50. Her Eklem İçin Gereken Sadaka ve Kuşluk Namazı	82
2.51. Hz. Peygamber'in Naaşını Yıkarken Yaşanan Bazı Gelişmeler	83

2.52. Peygamberimiz, Birisi Üzerine Defnedildikten Sonra, Cenâze Namazı Kıldı	84
2.53. Oruçlunun Fazileti.....	84
2.54. İmkânı Olup Borçlusuna Mühlet Taniyan Kimsenin Fazîleti.....	85
2.55. Peygamberimiz, Gölge ve Güneş Arasında Oturmayı Yasakladı	86
2.56. Kur'ân'ın, Kıyâmet Günü Okuyucusuna Şefâati	87
2.57. Dâbbetü'l-Arz'ın Çıkacağı Yer	88
2.58. Hz. Peygamber'in (s), Hutbe Okurken Dayandığı Kütüğün Ağlaması	89
2.59. Kişiye Dünyada Bir Hizmetçi Bir de Binek Kâfidir	91
2.60. İnsanların Birbirine Secde Etmesi Yasaktır	92
2.61. Hirâ'nın Sarsılması ve Hz. Peygamber'in Onu Durdurması	93
2.62. Şifâh Bazı Bitkiler.....	94
2.63. Ben ve Kıyâmet Beraber (Yakın) Gönderildik	95
2.64. Benim Size Karşı Durumum, Düşmanın Geldiğini Kavmine Bildiren Adam Gibidir.....	95
2.65. Ümmetimin En Hayırlı Dönemi Benim Dönemimdir.....	96
2.66. Amellerde İ'tidâlli Olma Gereği.....	97
2.67. Cennette Ne Dilersen Vardır	99
2.68. Beş Şeyi Allah'tan Başkası Bilemez	100
2.69. Köpek Olan Eve Melekler Girmez.....	100
2.70. Şeytanın, Hz. Ömer'den Korkması.....	101
2.71. Hayber'in Fethinden Önce Yaşananlar.....	102
2.72. Hz. Selman'ın, Müslüman Oluşu Sürecindeki Gelişmeler.....	103
2.73. Hac'daki Nafaka, Allah İçin Olan Nafakanın Yedi Yüz Katıdır ...	104
2.74. Horasan ve Merv Şehirlerinin Fazileti	105

2.75. Hayra Sebep Olan, O Hayrı İşleyen Gibidir	106
2.76. Düğünlerde Vefime (Yemek) Veriniz.....	107
2.77. Hz. Peygamber Hastayken, Hz. Ebûbekir'in Cemâate Namaz Kıldırması	108
2.78. Kütüb-i Tis'a'daki Rivâyetlerin Konu ve Kaynak Dağılımı.....	109
SONUÇ	112
KAYNAKÇA	113

TABLO LİSTESİ

Sayfa Numarası

Tablo 1: Kütüb-i Tis'a'daki Rivâyetlerin Konu ve Kaynak Dağılımı...109

GİRİŞ

Araştırmamızın konusu “ Hz. Büreyde b. Husayb’in hayatı ve rivâyetleri” dir. Ashâb-ı kirâm, Hz. Peygamber’den (s) duyduklarını ve gördüklerini gelecek nesillere aktarabilmek için çok çaba ve gayret sarfetmişlerdir. Bu durum, hadis tarihi açısından son derece önemlidir. Bu önemine binâen sahâbe, hadis tarihi boyunca çeşitli çalışmalara konu olmuştur. Buhârî, Müslim ve Tirmizî’nin *Câmi*’leri; Ebû Dâvûd, Nesaî ve İbn Mâce’nin *Sünen*’leri; İbn Ebî Şeybe ve Abdurrezzâk’ın *Musannef*’leri gibi temel hadis kaynaklarında, ayrıca tarih, tabakât ve ricâl kitaplarında zaman zaman onlarla ilgili kısa açıklamalar yer almıştır. Ayrıca bu eserlerle aynı dönemlerde oluşmaya başlayan ve ancak hicri 5. asırda sistematik hale gelen sahâbe biyografisiyle ilgili ricâl kitaplarında onlarla ilgili geniş bilgiye yer verilmiştir. Başlangıç ve gelişme olarak bu konuyla ilgili İbn Sa’d’ın *et-Tabakâtü’l-kübrâ*’sını hatırlamak gerekir. Bu konuda İbn Abdülber’in *el-İstî’âb fî ma’rifeti’l-ashâb*’ı, İbnu’l-Esîr’in *Usdü’l-ğâbe*’si ve İbn Hacer’in *el-İsâbe fî temyîzi’s-sahâbe*’si gibi sahâbeye hasredilmiş müstakil çalışmalar da oluşmuştur.

Geçmişten günümüze sahâbeden herhangi biri hakkında yazılmış çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Hz. Aişe hakkında Zerkeşî’nin yazdığı *el-İcâbe* adlı eseri bu bakımdan önemlidir. Günümüzde bu tür çalışmaların sayısında gözle görülür bir artış söz konusudur. Ancak bazı sahâbîler hakkında hâlâ derinlemesine çalışmalar yapılmadığı da bir gerçektir. Hz. Büreyde b. Husayb hakkında da bu manada bir araştırma yapılmamıştır. Dolayısıyla onun hayatı, şahsiyeti ve Hz. Peygamber’den (s) yaptığı rivâyetler, tabînden olan râvîleri ve rivâyet ilişkileri üzerine yoğunlaşmak gerekmektedir. Bu doğrultuda biz, Hadis ilminin temel eserleri denilen Kütüb-i Tis’a kapsamında seçkin sahâbî Hz. Büreyde b. Husayb’in hayatını, rivâyetlerini ve râvîlerini tespit etme ve değerlendirmeyi düşündük. Böylece bu sahâbî hem daha iyi tanınmış olacak hem de onun hadis rivâyetindeki rolü, önemi ve hadis tarihine katkısı ortaya çıkmış olacaktır.

Bu çalışmanın amacı, hicret olayında İslâmı şereflenip, bu yolculuktan itibaren İslâm'a hizmet eden Hz. Büreyde b. Husayb'i tanıtmak, rivâyetlerini tahriç, râvîlerini ve naklettikleri rivâyetle ilişkisini araştırmaktır. Bu amaçla karakter, yaş, mizac, kabiliyet, uğraşı ve kültür yönünden birbirinden farklı olan sahâbenin yaşadığı hadiseleri ve bizlere ulaştırdıklarını öğrenmenin, hadis ilmine katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz. Zirâ bir hadisin doğru anlaşılabilmesi için, râvîlerinin ve râvî ilişkilerinin bilinmesi, bağlam tespitinin yapılması ve esbâb-ı vürûdünün çok iyi bilinmesi gerekir. Kuşkusuz bu konuda en sağlam bilgiye sahip olanlar da sahâbîlerdir. Dolayısıyla Hz. Büreyde b. Husayb'in hayat hikâyesini, karakterini, rivâyet ettiği hadisleri ve râvîlerini inceleyen bu çalışmanın, onu yakından tanımak isteyenler için yol gösterici olmasını yüce Rabbimden niyaz ederim.

Yaptığımız bu çalışma, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Hz. Büreyde b. Husayb'in hayatı ve şahsiyeti ele alınmıştır. Bu doğrultuda Hz. Büreyde b. Husayb'in Hz. Peygamber (s) ve İslâm'dan önceki hayatı, İslâm'a girişi, İslâmî hayatı, hakkındaki rivâyetler ve vefâtı kaynaklardan elde edilen bilgiler çerçevesinde ele alınarak aktarılmıştır.

İlgili çalışmamızın birinci bölümüyle ilgili bize kaynaklık eden eserlerin başında Kütüb-i Tis'a dediğimiz temel hadis kitaplarına ilâveten siyer, meğâzî, tabakât ve sahâbe biyografileriyle ilgili kitaplar gelmektedir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde; Hz. Büreyde b. Husayb'in hadis ilmindeki yeri ve rivâyetleri ele alınmış; farklı rivâyetlere değinilmiş; bunu yaparken her bir rivâyeti ayrı başlık altında verilmiştir. Ayrıca sened zincirinde adı geçip problemlili olan, lehinde ve aleyhinde söz olan râvîler, vefât tarihleri, cerh ve ta'dil yönünden değerlendirilmeleri ve rivâyette güvenilirlik durumları, kendinden rivâyet ettikleri (hocaları) ve kimlere rivâyette buldukları (râvîleri) yönlerinden kısa ifâdelerle tanıtılmaya çalışılmıştır. Rivâyetlerde metin farkı yoksa sadece senet zinciri zikredilmiş, metinde fark varsa ayrıca belirtilmiştir.

Bu bölümde hadisleri tahriçte temel hadis kaynakları ve râvîlerini cerh ta'dilinde; İbn Sa'd'ın *et-Tabakâtü'l-kübrâ'sı*, İbn Abdülber'in *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb'ı*, İbn Hacer'in *el-İsâbe'si* gibi eserlerden faydalandık.

BİRİNCİ BÖLÜM

HZ. BÜREYDE B. HUSAYB'İN HAYATI VE ŞAHSİYETİ

1.1. Kimliği ve Kişiliği

Tarihte topluma mal olmuş ve insanlara etki eden şahsiyetler vardır. Bu kişilerin her bir yönü toplum için ayrı bir değer ve önem arzeder. Bu kişilerden biri de Hz. Büreyde b. Eslem (r.a.) dir. Ebû Ali et-Tûsî (ö. 485/1092) ye göre Hz. Büreyde'nin asıl adı Âmir, lakabı Büreyde idi.¹ Onun soyu, Büreyde b. Husayb el-Eslemî b. Abdullah b. Hâris b. A'rac b. Sa'd b. Rizâh b. Adî b. Sehm b. Mâzin b. Hâris b. Selâmân b. Eslem b. Efsâ (b. Efdâ) b. Hârise b. Amr b. Âmir'dir.²

Bunun dışında Büreyde b. Husayb, Büreyde b. Hasîb ve Büreydetü'l-Eslemî isimleriyle ve Ebû Abdillâh, Ebû Sehl, Ebû Sâsân ve Ebu'l-Husayb gibi künyelerle de³ anılan Hz. Büreyde b. Eslem, Hz. Peygamber (s) zamanında Mekke ve Medine arasında Medine'ye yakın bir bölgede yaşamış ve Hz. Peygamber (s) ile ilk olarak hicret esnasında "Kubâ"⁴ bölgesinde karşılaşmıştı.⁵

¹ İbnu'l-Esîr Mecdüddin Ebu's-Seadât el-Mübârek b. Muhammed el-Cezerî, *Câmiu'l-usûl fi ehâdîsi'r-Rasûl*, (thk: Abdulkadir el-Arnâvut, Beşîr Uyûn), C. 12, s.210, Dâru'l-Fikr, (1392/1971); Ebu'l-Haccâc Yusuf b. Zekî Abdurrahman el-Mizzî, *Tehzîbu'l-kemâl*, (thk: Beşşâr Avvâd Ma'ruf), Beyrut, C. 35, s. 37, Müessesetü'r-Risâle, (1400/1979); İbn Hacer Ahmed b. Ali b. Muhammed el-Askalânî, *Nüzhetü'l-elbâb fi'l-alkâb*, (thk: Abdulazîz Muhammed b. Sâlih es-Sedîrî), C. 1, s. 120, Mektebetü'r-Rüşd, (1409/1988).

² Ebu'l-Kâsım İbn Asâkir Ali b. Hasan ed-Dımaşkî eş-Şafîî, *Târîhu Dımaşk*, (thk: Muhibbuddîn Ebû Saîd Ömer b. Ğarâme el-Ömerî), C. 27, s. 132, Dâru'l-Fikr, (1417/1995); Ebû Nasr Ahmed b. Muhammed b. Hüseyin b. Hasan el-Buhârî el-Kelâbâzî, *el-Hidâye ve'l-irşâd fi ma'rifeti ehli's-sika ve's-sedâd*, (thk: Abdullah el-Leysi), C. 1, s. 122, Beyrut, (1407/1986); Ebû Amr Halîfe b. Hayyât eş-Şeybânî el-Basrî, *Kitâbü't-tabakât*, (thk: Süheyl Zikâr), C. 1, s. 318, Dâru'l-Fikr.

³ Ebû Abdillâh Şemseddin el-Makdisî Muhammed b. Müflih, *Kitâbu'l-fürû'*, (thk: Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî), C. 3, s. 413, (1424/2003), Müessesetü'r-Risâle; es-San'ânî Muhammed b. İsmâil el-Emîr el-Kehlânî, *Sübulü's-selâm*, (thk: Ebu'l-Münzir Halid b. İbrahim el-Mısrî), C. 1, s. 107, (1420/1999), Riyâd; *DİA*, C. 6, s. 492.

⁴ Kubâ': Resûl-i Ekrem döneminde, Mekke yolu üzerinde Medine'ye 6 mil mesâfede bulunan bir köy iken zamanla büyüyerek şehrin de genişlemesiyle onun bir mahallesi haline gelmiştir. Daha sonraki müelliflerin aralarındaki mesafeyi gittikçe azalan ölçüde vermeleri bu yüzdendir. Hz. Peygamber (s) hicret sırasında bir müddet Kubâ'da kaldı. Kur'an'da "İlk günden beri temeli takva üzerine kurulu" diye sözü geçen mescid çoğu rivâyete göre 'Kubâ' mescididir. İbn Sa'd, et-Tabakât, C. 1, s. 244-246; *DİA*, C. 26, s. 298-299.

Kaynaklarda Hz. Büreyde'nin doğum tarihi hakkında kesin bir bilgi olmamakla beraber, (63/682-683) yılında Yezîd b. Muaviye döneminde Horasân bölgesindeki Merv⁶ şehrinde vefât ettiği kaydedilmektedir.⁷ Abdullah ve Süleyman isminde yaşıt iki oğlu vardır ve bunlar ikiz doğmuşlardır. İkizlerden ilk doğan Abdullah'tır.⁸ Bunlar Hz. Ömer'in (r.a.) halifeliğinin üçüncü yılında (16/638) doğmuşlardır.⁹ Merv'de kaldıklarından dolayı çocuklarına 'Mervezî' nisbesi verilmiştir.¹⁰

Abdullah'ın anlattığı şu anekdot, onun Hz. Osman'ın (r.a.) şehâdeti zamanında daha çocuk olduğunu göstermektedir: "Hz. Osman'ın şehid edildiği gün anneme gelip anneciğim adam (Hz. Osman) öldürüldü" dedim. "O da oğulcuğum sen git çocuklarla oyun oyna" dedi.¹¹

Bu ikiz çocuklarının dışında Ebû Tâhir el-Büreydî künyesiyle bilinen ve asıl ismi kaynaklarda belirtilmeyen, bir rivâyette ise isminin Muhammed olduğu belirtilen bir oğlu daha olduğu ifâde edilmiştir. Hz. Büreyde'nin bu oğlu, Hasan b. Anbese el-Varrâk'tan rivâyette bulunmuştur. Kendisinden de Muhammed b. Fadl b. Ca'fer el-Abdî rivâyette bulunmuştur. Hz. Büreyde, Horasân bölgesinde vefât eden iki sahâbeden biridir. Diğeri de Hakem b. Amr el-Ğıfârî'dir. O da vefât

⁵ Muhammed Tâhir b. Muhammed et-Tunusî, *et-Tahrîr ve't-tenvîr el-ma'rûf bi tefsîr-i İbn Âşûr*, C. 26, s. 119, Müessesetü't-Târîhi'l-Arabî, Beyrut.

⁶ Merv: Türkmenistan'da tarihi bir şehirdir. Ortaçağın siyasî, idarî, ticarî ve kültürel açılarından önde gelen şehirlerinden biridir. Hz. Osman (r.a.) zamanında fethedilmiştir. İbn Adî, *el-Kâmil*, (trc. Abdülkerim Özeydin), İstanbul, 1991, C. 10, s. 113; *DİA*, C. 29, s. 221-225.

⁷ İbn Abdülber, *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb*, C. 1, s. 175, y.y.; et-Temîmî Muhammed b. Halîfe b. Ali, *Hukûku'n-nebiyyi alâ ümmetih fî dav'i'l-kitâb ve's-sünne*, C. 2, s. 450, Edvâü's-Selef, Riyad, (1418/1997); el-Müberrid, Yusuf b. Hasan b. Abdulhâdî, *Mahdu's-savâb fî fedâili emîri'l-mü'minin Ömer b. Hattâb*, (thk: Abdulazîz b. Muhammed b. Abdulmuhsin), C. 1, s. 209, İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmîyyi, Medine, (1420/1999).

⁸ İbn Ebû Hâtîm Abdurrahman b. Muhammed, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, C. 5, s. 13, y.y.; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, C. 1, s. 176; Bedreddin el-Aynî, Ebû Muhammed Mahmûd el-Hanefî, *Şerh-u süneni Ebû Dâvûd*, (thk: Ebu'l-Münzir Halid b. İbrahim el-Mısırî), C. 1, s. 399, Mektebetü'r-Rüşd, Riyâd, (1420/1999); İbn Asâkir, *Târîh-u Dimeşk*, C. 27, s. 129.

⁹ Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân ed-Dârimî el-Büstî, *Sikât-u İbn Hibbân*, (thk: Seyyid Şerefeddin Ahmed, C. 4, s. 303, Dâru'l-Fikr, (1395/1975); Bedreddin el-Aynî, *Şerh-u sünen-i Ebû Dâvûd*, C. 1, s. 399.

¹⁰ Kuraybî İbrahim b. İbrahim, *Merviyyât-ü gazvet-i Huneyn ve hisârü't-Tâif*, C. 1, s. 171, İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmîyye, Medine, (1412/1991); Bedreddin el-Aynî, *Şerh-u sünen-i Ebû Dâvûd*, C. 1, s. 363,

¹¹ İbn Asâkir, *Târîh-u Dimeşk*, C. 27, s. 129; İbnü'l-Esîr Ali, *Usdü'l-ğâbe fî ma'rifeti's-sahâbe*, C. 1, s. 209-210, y.y.

ettikten sonra Hz. Büreyde'nin yanına defnedilmiştir.¹²

Kişilik olarak Hz. Büreyde (r.a.), kavminin ileri gelenlerinden biri olmasına rağmen gerektiğinde yumuşaklıktan, gerektiğinde de yanlışa karşı sesini yükseltmekten geri kalmazdı. Cesâretiyle ve özellikle Müslüman olduktan sonra düşmana korku salmasıyla ün salmıştı.¹³

1.2. Talebeleri

Hz. Büreyde'den (r.a.) rivâyette bulunan talebeleri (râvîleri); sahâbîlerden İbn Abbâs, iki oğlu Abdullah ve Süleyman'ın yanı sıra Abdullah b. Evs el-Huzaî, Şa'bî, Melîh b Üsâme, Ebû Nadre el-Abdî, Ebu'l-Melîh, Ebu'l-Muhâcir, Saîd b. Cübeyr, Ebû Dâvûd Nüfey', Abdullah b. Mevleh, Abdurrahman b. Cevşen'dir.¹⁴

1.3. Müslüman Oluşu

Hz. Peygamber (s), hicret amacıyla beraberinde Hz. Ebûbekir Sıddık (r.a), onun azâdlı kölesi Âmir b. Fûheyre ve yol gösterici Abdullah b. Uraykıt el-Leysî olduğu halde Mekke'den Medine'ye doğru gidiyorlardı. Bu sırada Mekke müşriklerinin ileri gelenleri onları yakalamak için harekete geçtiler. Her tarafı aramaya başladılar, yakalayıp getirene büyük mükâfatlar vadettiler. Bu haber Mekke ve çevresinde süratle yayıldı. Bu mükâfatlara nâil olma hevesi, Sürâka b. Mâlik'i de yollara düşürdü.¹⁵ Sürâka dışında ayrıca hicret yolu üzerinde bulunan kabileler bu iş için seferber oldular. Hz. Büreyde b. Eslem (r.a.) de kendi kabilesinden yetmiş kişi ile beraber onları yakalayıp ödülü alabilmek için kendi bölgelerinden geçen insanları durdurup onların kim olduklarını sormaya başladılar. Bir gün karşlarına Hz. Peygamber (s) ve beraberindekiler çıkınca Hz. Peygamber (s), O'na “*Sen kimsin?*” diye sordu. O da “Büreyde” diye cevap verdi.

¹² Hakem b. Amr el-Ğıfarî (ö. 50/670): Resûl-i Ekrem'in vefâtına kadar onun sohbetinde bulundu ve daha sonra Basra'ya yerleşti. Muâviye'nin Irak valisi Ziyâd b. Ebîh tarafından (45/665) yılında Horasan'a bölge valisi olarak gönderildi. İbn Sa'd, *et-Tabakât*, C. 7, s. 366; *DİA*, C. 15, s. 175.

¹³ İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, C. 1, s. 174; el-Hüseynî Muhammed b. Muhammed b. Abdürrezzâk, *Tâcu'l-ârûs min cevâhiri'l-kâmûs*, (thk: Mecmûatün mine'l-Muhakkikîn), C. 17, s. 506, Dâru'l-Hidâye.

¹⁴ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 219; *DİA*, C. 6, s. 492.

¹⁵ Sürâka b. Mâlik: Hicret sırasında henüz müslüman olmadan Resûl-i Ekrem'i yakalamaya çalışmasıyla ünlü sahâbîdir. Peygamber Efendimizin (s) Tâif yolculuğundan sonra müslüman olmuştur. İbn Hibbân, *es-Sikât*, C. 3, s. 180; İbn Hacer, *el-İsâbe*, C. 3, s. 41-42.

Hız. Peygamber (s) Bũreyde adını duyunca, yanındaki Hız. Ebũbekir'e dũnerek; “berede emrũnâ” (İçimiz serinledi.) buyurdu.¹⁶ Sonra “Kimlerdensin?” diye sordu. “Eslem kabilesinden.” dedi. Hız. Peygamber (s); “O halde selametteyiz.” buyurdu. Sonra “Eslem'in hangi kolundan?” diye sordu. O da “sehm” kolundan deyince Hız. Peygamber (s), “Ey Ebũbekir, senin nasibin çıktı.” buyurdu.¹⁷ Görũldũęũ üzere bu konuşmalarda Hız. Peygamber (s), Hız. Bũreyde'den gelen cevaplara karşı sũrekli gũzel tefe'ũl'de (iyi beklentide) bulunmuştur.¹⁸ Zirâ ‘Bũreyde’ kelimesini az soğuk anlamı taşıdığı için ‘serinlik’; ‘Eslem’ kelimesini ‘selâmet’ anlamı taşıdığı için ve ‘sehm’ kelimesini de ‘pay’ anlamı taşıdığı için o anlamlarda tefe'ũl'de bulunup mizahî bir dille kullanmıştır.¹⁹

Bu mũbârek insanlardan ve onların tatlı konuşmalarından etkilenen Hız. Bũreyde (r.a.) “Ya sen kimsin?” diye sordu. Hız. Peygamber (s): “Allah'ın Resũlü Muhammed!” diye cevap verince; Hız. Bũreyde'nin gũnlũne bir anda İslâm aşkı giriverdi, İslâm'ın nũru kalbini aydınlattı. Ve herhangi bir zorlama olmaksızın yanındakilerle (80 kişilik aile efrâdıyla)²⁰ beraber Kelime-i şehâdet'i getirerek İslâmla şereflenip Hız. Peygamber'in (s) arkasında namaz (yatsı namazı) kıldı.²¹ Ayrıca Resũlullah'ın (s) onlara Meryem Sũresinin baş tarafını oğrettiği de kaydedilir. Daha sonra Hız. Bũreyde řũyle derdi: “Allahũ Teâlâ'ya hamd ve senâlar olsun ki bizler zorla değil, isteyerek Mũslũman olduk.”²²

Hız. Bũreyde (r.a.), Mũslũman olduğu gũnũn ertesinde “Ya Resũlallah (s), yanınızda sancak olmadan Medine'ye teşrif etmeniz uygun değildir.” diyerek başındaki sarığı sancak niyetine mızrağın ucuna bağlamıştır. Medine'ye kadar Hız.

¹⁶ Sâlihî Muhammed b. Yusuf eş-şâmî, *Sũbulũ'l-hũdâ ve'r-reşâd fî siyereti hayri'l-ibâd*, C. 3, s. 251, y.y.

¹⁷ İbn Abdũlber, *el-İstĩ'âb*, C. 1, s. 56; İbnũ'l-Esîr, *Uzdũ'l-ęâbe*, C. I, s. 110.

¹⁸ Muhammed b. Hasan eş-şeybânî, *es-Siyerũ'l-kebir*, C. 1, s. 80, y.y; el-Halvetî, İsmail Hakkı b. Mustafa el-Hanefî el-İstanbulî, *Tefsîr-u rũhu'l-beyân*, C. 7, s. 298, Dâru İhyâũ't-Tũrâsi'l-Arabî.

¹⁹ İbn Abdũlber, *el-İstĩ'âb*, C. 1, s. 56; İbnũ'l-Esîr, *Uzdũ'l-ęâbe*, C. 1, s. 110.

²⁰ Ebu'l-Hasen Ali b. Mes'ũd el-Huzâî, *Tahrĩcũ'd-dilâlâti's-sem'iyye lehu minel-hiref ve's-sanâi' ve'l-amelât*, (thk: İhsân Abbâs), C. 1, s. 341, Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, Beyrut.

²¹ Ebu'l-Fidâ' İsmail b. Ömer İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, C. 8, s. 236, y.y; el-Halebî Ali b. Burhâneddin, *es-sîretũ'l-Halebiyye fî sîreti'l-Emîn el-Me'mũn*, C. 2, s. 231, Dâru'l-Ma'rifet, Beyrut, (1400/1979).

²² İbn Abdũlber, *el-İstĩ'âb*, C. 1, s. 174; el-Halebî Ali b. Burhâneddin, *es-Sîretũ'l-Halebiyye*, C. 2, s. 231.

Peygamber'in (s) önünde livâ-i Muhammedî'yi (sancağı) taşımıştır. Medine'ye vardikten sonra birkaç gün kalıp yurduna geri dönmüştür.²³

1.4. İslâmî Hayatı ve Hakkında Söylenenler

Hiz. Büreyde (r.a.), hicretten sonra gelip Medine'ye yerleşti, Hiz. Peygamber (s) hayatta olduğu sürece orada kaldı. Daha sonra Basra şehri fethedilince oraya yerleşti.²⁴ Hiz. Büreyde'nin hicretten sonraki Medine'ye dönüşü kaynaklarda Uhud savaşından sonra olarak ifade edilmiş ve bu vesileyle Bedir ve Uhud savaşına katılmadığı belirtilmiştir.²⁵ Hiz. Peygamber (s) ile birlikte on altı gazveye katıldı ve çok önemli hizmetlerde bulundu.²⁶ Hiz. Peygamber (s) hicretin 5. yılında onu Şa'bân ayının hemen başında vukû bulan (Benî Mustalik) Müreysî gazvesi öncesinde istihbârat görevlisi olarak gönderdi. O da gidip düşmanın ileri gelenlerinden biri olan Hâris b. Ebî Dırâr ile onlara katılıp onlarla beraber Hiz. Peygamber'e (s) karşı savaşmakta birleşecekmiş gibi görünüp, düşmanın savaş hazırlıklarını büyük bir mahâretle tespit edip geldi ve durumu Hiz. Peygamber'e (s) bildirdi. Hiz. Peygamber (s) hemen müslümanları hazırlayıp Şa'bân ayının üçüncü günü olan pazartesi günü Medine'de Zeyd b. Hârise'yi (bir rivâyete göre Ebû Zerr'i, bir rivâyete göre de Nümeyle b. Abdullah el-Leysî'yi) bırakarak onlarla savaşmaya gitti.²⁷ Müslümanların ordusunda muhacirlerden 10 atlı, ensârdan da 20 atlı bulunuyordu.²⁸ Bu savaşta müşrikler hezîmete uğradı. Ganîmet

²³ İbn Sa'd, *Tabakât*, C. 4, s. 241-242; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, C. 1, s. 173-174; *DİA*, C. 6, s. 492.

²⁴ Ali el-Kârî Ebu'l-Hasen Nureddin Ali b. Sultân Muhammed, *Şerh-u müsned-i Ebû Hanîfe*, C. 1, s. 515, y.y.

²⁵ İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, C. 1, s. 175-176; *DİA*, C. 6, s. 492.

²⁶ el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Cu'fî, *el-Câmiu's-sahîh*, C. 5, s. 146, Çağrı Yayınları, İstanbul, (1401/1981); Ebu'l-Hasen Müslim b. Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî en-Nisâbü'rî, *el-Câmiu's-sahîh*, Cihâd, C. 1, s. 1448, Çağrı Yayınları, İstanbul, (1401/1981); Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî, *el-Müsned*, C. 5, s. 349, Çağrı Yayınları, İstanbul, (1401/1981).

²⁷ el-Vâkîdî Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer, *Kitâbü'l-meğâzî li'l-Vâkîdî*, (thk: Marsden Jons), Âlemü'l-Kutub, C. 1, s. 404, Beyrut; İbn Kayyım el-Cevzî Muhammed b. Ebûbekir b. Eyyüb b. Sa'd Şemseddîn, *Zâdu'l-meâd fî hedyi hayri'l-ibâd*, C. 3, s. 257, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, (1415/1994); Ebû Muhammed Abdulazîz b. Muhammed b. Abdurrahman b. Abdulmuhsin Selmân, *el-es'iletü ve'l-ecvibetü'l-fikhiyye*, C. 3, s. 127, (1422/2001), y.y.; et-Temîmî Muhammed b. Abdulvehhâb b. Süleyman, *Muhtasarü zâdü'l-meâd li'bn Kayyım el-Cevzî*, (thk: el-Cebrîn Şeyh Abdullâh b. Abdurrahman ve es-Semherî Şeyh Muhammed b. Abdullâh), C. 1, s. 247, y.y.

²⁸ Muhammed b. Abdullâh b. Yahya b. Seyyidünnâs, *Uyûnü'l-eser fî fûnüni'l-meğâzî ve's-şemâil ve's-siyer*, C. 2, s. 79, y.y.

ve mallar elde edildi. Hz. Büreyde, savaştan sonra da esirlerin muhâfazasına memur edildi.²⁹ O, ayrıca ağaç altında yapılan Bey'atü'r-rıdvân'da hazır bulundu.³⁰ Hayber'in fethinde bulundu ve surlarda açılan gedikten içeri dalan kahramanlar arasında yer aldı. Hudeybiye'ye giden İslâm ordusuna kılavuzluk ederek orduyu Mekke keşif kollarının takibinden kurtardı.³¹

Mekke'nin fethi sırasında Eslem kabilesine ait iki sancaktan birini Hz. Büreyde, diğerini de Nâciye b. el-A'cem taşıdı. 630 yılında gerçekleşen Huneyn gazvesinde, Hz. Büreyde'nin mensûbu olduğu Eslem kabilesinin iki sancağı vardı; birini Hz. Büreyde taşıyordu. Zekât farz kılındıktan sonra (9/630) yılında Hz. Hz. Peygamber (s) tarafından 'Eslem' ve 'Gıfâr' kabilelerine zekât âmili (memuru) olarak gönderildi.³² Tebûk seferi için kabilesini savaşa hazırlamakla görevlendirildi. Bir müddet Hz. Peygamber'in (s) kâtipliğini yaptı. Vefâtından önce Resûlullah (s), Şam tarafına gönderdiği Üsâme ordusunun sancağını Hz. Büreyde'ye verdi.³³

Hz. Büreyde bir başka seferde, Ramazân ayında Yemen taraflarına gönderilen iki ordudan birincisi olan ve Hz. Ali (r.a.) önderliğindeki orduda yerini aldı ve Hz. Ali tarafından ganîmetlerin muhâfazasında görevlendirildi.³⁴

Hz. Büreyde'nin oğlu Abdullah b. Büreyde, babası hakkında şöyle demektedir: "O, kıyâmet günü Meşrik (Doğu) ehlinin önderi ve nûrudur." Bu sözüne dayanak olarak da şu hadisi nakletmektedir: "*Ashâbımdan herhangi bir*

²⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, C. 4, s. 242; *DİA*, C. 6, s. 492.

³⁰ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, C. 4, s. 241; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, C. 1, s. 174.

³¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, C. 4, s. 243; Vâkıdî, *Kitâbü'l-meğâzî*, C. 2, s. 583.

³² Ebû Ca'fer et-Taberî Muhammed b. Cerîr b. Yezîd b. Kesîr b. Gâlib el-Âmilî, *Câmiu'l-beyân fî te'vîli'l-Kur'an*, (thk: Ahmed Muhammed Şâkir), C. 10, s. 572, Müessesetü'r-Risâle, (1420/1999); *DİA*, C. 6, s. 492.

³³ Zehebî Şemseddîn Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Târîhu'l-İslâm ve vefîyyâtü'l-meşâhîr ve'l-a'lâm*, (thk: Tedmîrî Ömer Abdusselâm), C. 2, s. 713, (1407/1985), Dâru'l-Kutubi'l-Arabî, Beyrut; el-Ömerî Ebû Mâyile Büreyk b. Muhammed Büreyk, *Gazvet-ü Mute ve's-serâyâ ve'l-buûsü'n-nebeviyyeti's-şemâiliyye*, C. 1, s. 472, (1424/2003), İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmiyye; *DİA*, C. 6, s. 492.

³⁴ Nüveyrî Şihâbüddîn Ahmed b. Abdulvehhâb, *Nihâyetü'l-ereb fî fînûni'l -edeb*, (thk: Müfid Kamhiyye ve Cemaât), C. 17, s. 261, (1424/2003), Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut.

sahâbî bir yerde vefât ederse, o sahâbî kıyâmet günü onların önderi ve nûrudur.”³⁵

Hiz. Bûreyde (r.a.), Resûlullah'ın (s) dâimâ mübârek nazarları karşısında bulunma saâdetine kavuşmuş olan, zor ve kritik anlarda Resûlullah (s) tarafından kendisine önemli görevler verilen, istediği zaman huzuruna girip çıkabilen büyük bir sahâbîdir. O, ashâb-ı kirâm'ı hayırla anardı. Müslümanlar arasında çıkan olaylara karışmadı. Hiç kimseye taraftarlık etmedi. Fitne fesat çıkarmak isteyenlere veya bu konuda düşüncesini soranlara karşı: “Benim kılıcım müslümana karşı kınından çıkmaz.” derdi. Bir gün yine bu konuda; Hiz. Ali, Hiz. Osman, Hiz. Talha, Hiz. Zübeyr (r.a.) hakkındaki düşüncesini soran bir kişiye, kibleye yönelip ellerini açarak şu cevabı vermiştir: “Allah'ım! Ali'ye rahmet eyle. Osman'a rahmet eyle. Talha b. Ubeydullah'a rahmet eyle. Zübeyr b. Avvâm'a rahmet eyle.” Daha sonra adama dönüp onu eleştirerek, “Beni öldürmek mi istiyorsun?” diye sordu. O da, “Vallahi seni öldürmek istemedim sadece bunu öğrenmek istedim.” diye cevap verdi. Hiz. Bûreyde bunun üzerine “Onların daha önce yaptıklarını Allah dilerse affeder, dilerse yaptıklarından dolayı onları azaplandırır.” dedi.³⁶

Hiz. Bûreyde b. Husayb, Hiz. Peygamber'den (s) değişik konularda hadisler rivâyet etmiş, rivâyet ettiği hadis sayısının tekrarlarıyla beraber 164 olduğu belirtilmiştir.³⁷ Kendisinden de iki oğlu Süleyman ve Abdullah ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır.³⁸

Hiz. Bûreyde'nin oğlu Abdullah b. Bûreyde, Merv şehrinde kadılık yapmış; Ebû Mûsâ el-Eş'arî, Abdullah b. Muğaffel, İbn Abbâs, Muğîre b. Şu'be, Ebû Hureyre, Hiz. Âişe, Semüre b. Cündüb, Hiz. Muâviye, Abdullah b. Ömer, İmrân b.

³⁵ el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Cu'fî, *Târîhu'l-kebir*, C. 2, s. 141, y.y; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, C. 4, s. 242.

³⁶ Zührî Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Basrî, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, C. 4, s. 243, Dâru's-Sâdir, Beyrut; İbn Manzûr Ebu'l-Fadl Cemâleddin Muhammed b. Mükerrrem b. Ali b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî, *Muhtasar-u Târîh-u Dimaşk*, C. 2, s. 175, y.y.

³⁷ el-Endülüsî ez-Zâhirî Ali b. Ahmed b. Saîd b. Hazm, *Cevâmiü's-sîreti ve hams-u resâil uhrâ li'bn Hazm*, (thk: İhsân Abbâs), C. 1, s. 277, (1421/1900), Dâru'l-Maârif, Mısır; *DİA*, C. 6, s. 492.

³⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, C. 4, s. 243; *DİA*, C. 6, s. 492.

Husayn, Abdullah el-Müzenî (r.a.) gibi şahsiyetlerin dışında, kendi babasından da doğrudan hadis rivâyet etmiştir.³⁹ Abdullah b. Büreyde'den ise Hüseyin el-Muallim, Mâlik b. Miğvel, Mukâtîl b. Hayyân, Hüseyin b. Vâkîd ve oğlu Sehl vb. kişiler rivâyetlerde bulunmuşlardır.⁴⁰

Süleyman ise; İmrân b. Husayn'dan, Yahyâ b. Ya'mer'den, kardeşi Abdullah'tan doğrudan rivâyetlerde bulunurken, babasından ve Hz. Âişe'den (r.anhâ) dolaylı olarak rivâyetlerde bulunmuştur. Süleyman b. Büreyde'den de Alkame b. Mersed, Muhammed b. Cehâde ve kardeşi Abdullah b. Büreyde rivâyetlerde bulunmuşlardır.⁴¹

Süleyman b. Büreyde (105/724) 90 yaşında vefât etmiştir. Abdullah da (115/733-734) 100 yaşında vefât etmiştir.⁴² Süleyman, babasından daha çok abdest, namaz, oruç vb. konularda rivâyetlerde bulunmuştur. Abdullah ise babasından namaz, cenâze, cihâd, cezalar vb. konularda rivâyetlerde bulunmuştur.⁴³

Abdurrahman el-Mehdî'nin, Ebû Hârûn el-Harrâz'dan, onun Ali b. Süleyman'dan rivâyetine göre İbn Uyeyne, Süleyman b. Büreyde'nin hadisi, bize Abdullah b. Büreyde'nin hadisinden daha sevimli geliyor, demektedir. Bu konuyla ilgili başka rivâyetler de mevcuttur.⁴⁴ O rivâyetlerden bazılarını zikredecek olursak; Ahmed b. Hanbel'e, "O (Abdullah b. Büreyde) güvenilir mi?" diye soruldu. O da "Evet vallahi!" diye cevap verdi.⁴⁵

Abdurrahman'ın, İsmail b. Ebû Hâris'ten, onun Ahmed b. Hanbel'den, onun Vekî'den rivâyetine göre "Diyorlar ki Süleyman b. Büreyde'nin rivâyetleri,

³⁹ İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, C. 1, s. 176; İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 4, s. 153, y.y.

⁴⁰ İbnu'l-Esir, *Usdü'l-ğâbe*, C. 12, s. 656; İbn Hacer, *el-İsâbe*, C. 1, s. 146.

⁴¹ ez-Zehabî Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman, *el-Kâşif fi ma'rifeti men lehü rivâye fi'l-kütübi's-sitte*, C. 1, s. 457, y.y.; el-İrakî Ebû Zürâ'a Veliyyüddîn Ahmed b. Abdurrahîm b. Hüseyin, *Tühfetü't-tahsil fi zikri ruvâti'l-merâsil*, (thk: Abdullah Nevâre), C. 1, s. 333, (1420/1999), Mektebetü'r-Rüşd.

⁴² İbn Hacer, *Takribü't-tehzîb*, (thk: Muhammed b. Avâme), C. 1, s. 405, (1417/1986), Dâru'r-Reşîd.

⁴³ İbn Hacer, *en-Nüket-ü alâ kitâbi İbni's-Salâh*, (thk: Rebî' b. Hâdî Ümeyr el-Medhelî), C. 1, s. 259, (1404/1984), İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmiyye, Medîne.

⁴⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, C. 4, s. 242; İbn Hacer, *el-İsâbe*, C. 1, s. 146.

⁴⁵ el-Mübârekfûrî, Ebu'l-A'lâ Muhammed b. Abdurrahman b. Abdurrahîm, *Tühfetü'l-Ahvezî*, C. 1, s. 400, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut.

Abdullah b. Büreyde'nin rivâyetlerinden hem daha sahîh hem de daha güvenlidir.” Abdurrahman’ın, Muhammed b. Hamveyh b. Hasan’dan rivâyeti de şöyledir: İşittim ki Ebû Tâlib, Ahmed b. Hanbel’in şöyle dediğini nakletti: “Süleyman b. Büreyde, Abdullah b. Büreyde’den daha güvenilirdir.” Aynı şekilde Abdurrahman, babası yoluyla İshâk b. Mansûr’dan, onun da Yahya b. Maîn’den rivâyetinde, onun (Süleyman’ın) sika (güvenilir) olduğunu söyledi. Diğer bir rivâyette de Abdurrahman, babama Süleyman b. Büreyde hakkında soruldu, o da sika (güvenilir), dedi. Son iki rivâyet Abdullah için de söylenmiştir ve onun da sika (güvenilir) olduğu ifâde edilmiştir.⁴⁶

Hicretin 7. yılında gerçekleşen Hayber’in fethinde surlarda açılan gedikten içeri dalanlardan biri de Hz. Büreyde idi. O sırada üzerinde kırmızı bir elbise bulunduğu için herkes kendisini farketmişti. Daha sonra Hz. Büreyde, alçak gönüllülüğe aykırı bulduğu bu halinden daha büyük bir günahını hatırlamadığını anlatırdı. Zirâ O, herkesin kendisini farketdiği bu hareketinin şöhrete sebep olabileceğini, şöhretin de bir mü’min için âfet olduğunu, hizmette esas olanın dikkat çekmemek olduğunu düşünüyordu. Hz. Peygamber’in (s) bir sefer sırasında konakladıkları yerde kalan bazı eşyayı onun sırtına koyduğunu ve kendisine “ez-zâmile” (yük devesi) diye espiyle iltifât ettiğini naklederdi.

Hz. Büreyde (r.a.), at sırtında düşmana saldırmaktan daha güzel bir hayat şekli olmadığını söylerdi. Zaman zaman “Benim damarlarımda cihâd kanı akmaktadır.” derdi. O, irfân, nezâket ve dikkatiyle bulunmaz biriydi. O, Allah (c.c.) için ne varsa ona teslim olup sadakat gösterirdi.⁴⁷

Hz. Büreyde, Yemen seferiyle ilgili yaşadıklarını şu şekilde nakletmiştir. Hz. Peygamber (s), Yemen’e iki ordu gönderdi. Birinin başına Hz. Ali’yi, diğerinin başına Halid b. Velîd’i verip, “*Birbirinizle karşılaşursanız komutan Ali’dir. Ayır kalırsanız herkes ordusunun başında kalsın.*” buyurdu. Sonra savaşta birleşip müşrikleri yendik ve bir gurubu esir olarak aldık. Hz. Ali esirlerden bir câriyeyi kendisine seçti. Halid b. Velîd olayı Hz. Peygamber’e (s) ulaştırmak için

⁴⁶ İbnu’l-Esîr, *Usdü’l-ğâbe*, C. 1, s. 210; İbn Hacer, *Takrîbü’t-tehzîb*, C. 1, s. 405.

⁴⁷ Yahyâ b. Maîn, *Târîh-u İbn Maîn-rivâyetü’l-devrî*, (thk: Ahmed Muhammed Nûr Seyf), C. 3, s. 36, İhyâü’t-Türâsî’l-Arabî; *DİA*, C. 6, s. 492.

şikâyet mektubunu yazıp bana verdi. Hz. Peygamber'e (s) gidip mektubu verdim. (Mektup) Okununca Hz. Peygamber'in (s) yüzündeki kızgınlığı gördüm ve dedim ki; Sen, beni bir adamla (komutan emrinde) gönderdin ve ona uymamı istedin, ben de uydum. Hz. Peygamber (s), “*Ali'ye karışma! Zirâ o benden, ben de ondanım. O, benden sonraki velînidir. Ali'ye karışma! Zirâ o benden, ben de ondanım, O, benden sonraki velînidir!*” buyurdu.⁴⁸

Hz. Büreyde (r.a.), Hz. Peygamber'in (s) vefâtından sonra bir müddet Medine'de kalmaya devam etti. İslâm'a hizmet ve onu her tarafa yayma arzu ve ateşi ile yanıp tutuşan diğer sahâbîler gibi o da daha sonra Medine'den ayrıldı. O, Hz. Ömer (r.a.) zamanında kumandan olarak görev yaptı ve Basra şehri fethedilince oraya yerleşti. O, daha sonra Hz. Osman (r.a.) zamanında Horasân'ın fethine katıldı. Horasân fethedildikten sonra Hz. Büreyde, orada İslâm'ı yaymak için çalıştı. İnsanları tek tek Allah'a (c.c.) çağırdı. Onlara İslâm'ı ve Kur'an-ı Kerim'i öğretti. Ömrünün geri kalanını bu şekilde Merv bölgesindeki insanlara dini tebliğ ve hizmetle geçirdi.⁴⁹

1.5. Vefâtı

Hz. Büreyde b. Husayb, Yezîd b. Muâviye döneminde (62/681-682) veya (63/682-683) yılında şimdiki Türkmenistan'ın Merv şehrinde vefât etti.⁵⁰ O, vefât etmeden önce kabrine hurma dalından iki fidan konulmasını (ekilmesini) vasiyet etti. Buna gerekçe olarak, Hz. Peygamber'in (s) iki kabrin yanından geçerken taze bir hurma dalını alıp ikiye böldükten sonra her bir kabre bir tane ekip “*Dilerim ki azaplarını hafifletir!*” buyurmasıdır.⁵¹ Abdullah b. Büreyde'nin ifâdesine göre babası Hz. Büreyde, Yezîd b. Muâviye döneminde Merv şehrinde vefât etmiş, ondan sonra orada vefât eden bir diğer sahâbî olan Hakem b. Amr el-Gıfârî (r.a.) de onun yanına defnedilmiştir.⁵²

⁴⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 356.

⁴⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, C. 4, s. 241; *DİA*, C. 6, s. 492.

⁵⁰ İbnu'l-Esîr, *Usdü'l-ğâbe*, C. 1, s. 210; *DİA*, C. 6, s. 492.

⁵¹ Buhârî, Cenâiz, 82.

⁵² İbn Hibbân, *es-Sikât*, C. 3, s. 84; İbnu'l-Esîr, *Usdü'l-ğâbe*, C. 1, s. 209-210; İbn Hacer, *el-İsâbe*, C. 1, s. 146.

İKİNCİ BÖLÜM

HZ. BÜREYDE’NİN RİVÂYETLERİ VE RÂVÎLERİ

2.1. Bulutlu Günlerde İkinci Namazını Geciktirmeme

حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى - هُوَ ابْنُ أَبِي كَثِيرٍ - عَنْ أَبِي قِلَابَةَ أَنَّ أَبَا
الْمَلِيحِ حَدَّثَهُ قَالَ كُنَّا مَعَ بُرَيْدَةَ فِي يَوْمٍ ذِي غَيْمٍ فَقَالَ بَكَّرُوا بِالصَّلَاةِ فَإِنَّ النَّبِيَّ قَالَ «مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ
الْعَصْرِ حَبِطَ عَمَلُهُ»

(Buhârî dedi:) Bize Muâz b. Fedâle anlattı. Dedi ki: Bize Hişâm, Yahya b. Ebû Kesîr'den, o da Ebû Kılâbe'den, Ebu'l-Melîh'in kendisine şöyle anlattığını nakletti. Dedi ki: Bulutlu bir günde Hz. Büreyde ile beraberdik. O, dedi ki: Namazları (vaktinde kılmakta) acele edin. Zirâ Peygamberimiz (s) şöyle buyurdu: *“Kim ikinci namazını terkederse (kaçırırsa) ameli boşa gider.”*⁵³

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Ebu'l-Melîh → Ebû Kılâbe → Yahya b. Ebû Kesîr → Hişâm → Muâz b. Fedâle → Buhârî.

İlgili hadis ikinci namazını terk etmenin vehâmetini ortaya koymaktadır. Hadis, Nesâî, İbn Mâce, Dârimî ve İbn Hanbel tarafından da rivayet edilmektedir. Ancak Nesâî'nin rivâyetinde Ubeydullah b. Saîd, Hişâm'dan nakletti... şeklindedir.⁵⁴ Bu hadisle ilgili İbn Mâce, İbn Hanbel ve Dârimî'nin tarikleri de kısmen farklı olup şöyledir:

Hz. Büreyde → Ebu'l-Muhâcir → Ebû Kılâbe → Yahya b. Ebû Kesîr → Evzâî → Velîd b. Müslim → Muhammed b. Sabbâh + Abdurrahman b. İbrahim. İbn Hanbel'in rivâyeti ise şu şekildedir:

⁵³ Buhârî, Mevâkîf, 34; Nesâî, Salât, 15; İbn Mâce, Salât, 9; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 349-360.

⁵⁴ Nesâî, Salât, 15.

Hız. Bũreyde → Ebu'l-Melîh → Ebũ Kılâbe → Yahya → Őeybân → Hasan b. Mũsâ.⁵⁵

Buhârî baŐta olmak üzere Nesai, İbn Mâce, Dârimî ve Ahmed b. Hanbel'in de eserlerinde naklettiği bu hadisin râvîlerinin hepsi sika olup bu durum, adı geçen hadis imamları tarafından da desteklenmektedir.

2.2. Hız. Bũreyde'nin, Hız. Ali'ye Buğzetmesi ve Hız. Peygamber'in O'nu Uyarması

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سُوَيْدٍ بْنُ مَنجُوفٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ عَلِيًّا إِلَى خَالِدِ لَيْفِضَ الْخُمْسَ وَكُنْتُ أُبْغِضُ عَلِيًّا وَقَدْ اغْتَسَلَ فَقُلْتُ لِيخَالِدٍ أَلَا تَرَى إِلَى هَذَا فَلَمَّا قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ «يَا بُرَيْدَةُ أَتُبْغِضُ عَلِيًّا» فَقُلْتُ نَعَمْ قَالَ «لَا تُبْغِضْهُ فَإِنَّ لَهُ فِي الْخُمْسِ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ»

(Buhârî dedi:) Bana Muhammed b. BeşŞâr anlattı. (dedi ki:) Bize Ravh b. Ubâde anlattı. (dedi ki:) Bize Ali b. Süveyd b. Mencûf, Abdullah b. Bũreyde'den, o da babasından rivâyetle Şöyle anlattı. Dedi ki: Peygamberimiz (s), Hız. Ali'yi humusu (ehli beyte ganîmetten ayrılan beşte bir payı) almak için gönderdi. Ben de Ali'yi sevmiyordum. YıkanmıŐ bir halde idi. Bu arada Hız. Halid'e: “Őuna baksana!” dedim. Efendimizin (s) huzuruna döndüğümüzde yaptığını Peygamberimize (s) anlattım. Peygamberimiz (s), “*Ali'yi sevmiyor musun ey Bũreyde?*” diye sordu. Ben de ‘Evet!’ diye cevap verdim. Bunun üzerine Peygamberimiz (s): “*O'na buğzetme (O'nu sev), zirâ onun ganîmette bu aldığından daha fazla payı vardır.*” buyurdu.⁵⁶

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hız. Bũreyde → Abdullah b. Bũreyde → Ali b. Süveyd b. Mencûf → Ravh b. Ubâde → Muhammed b. BeşŞâr → Buhârî.

⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, *Mũsned*, C. 5, s. 349-350.

⁵⁶ Buhârî, Meğâzî, 61; Ahmed b. Hanbel, *Mũsned*, C. 5, s. 347-356.

Senet ricâlinin tamamı sika ve problemsiz olan, Hz. Ali'ye karşı Hz. Büreyde ve bazı sahâbîlerin tutumundan bahseden bu hadiste geçen olay şu şekilde cereyan etmiştir: Peygamberimiz (s) tarafından Halid b. Velîd komutasında gönderilen askerler bir grup esir aldılar. Ganîmeti paylaşırması için Peygamberimizden (s) birini istediler. Peygamberimiz (s) de Hz. Ali'yi gönderdi. Hz. Ali (ganîmetin ehli beyte ayrılan beşte bir paydan) bir câriye aldı, onunla ilişkiye girdiğinden dolayı yıkandı. Bunu gören bazı kişiler bu taksimi beğenmedi. Hz. Büreyde de aynı şekilde beğenmeyen ve beğenmediğini açıkça itiraf eden biriydi. Hz. Halid b. Velid'e 'Görüyor musun bunun yaptığını?' diye şikâyetle bulundu. (Başka bir rivâyette de Hz. Büreyde şöyle diyor: Kureyş'ten biri vardı ki onu sırf Ali'yi sevmediği için seviyordum.⁵⁷) Döndüklerinde bunu Peygamberimize (s) anlattı. Peygamberimiz (s) "Ali'yi sevmiyor musun?" diye sordu. O da 'Evet!' diye cevap verince, Peygamberimiz (s), "Ona buğzetme (onu sev), zirâ ganîmette onun bu aldığından daha fazla payı vardır!" buyurdu.⁵⁸ Ahmed b. Hanbel'in rivâyeti de metni ve senedi itibarıyla farklı olup şöyledir:

Hz. Büreyde + İbn Abbas → Saîd b. Cübeyr → Hasan → İbn Uyeyne → İbn Dükeyn → Fadl → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr. Bu rivâyette Hz. Büreyde (r.a.) olayı şöyle anlatmaktadır: Hz. Ali ile Yemen'de savaştım ve ondan cefa gördüm. Peygamberimizin (s) yanına dönünce durumu anlatıp, Ali'yi düşürmeye çalıştım. Baktım ki Peygamberimizin (s) yüzü değişti ve buyurdu ki: "Ey Büreyde! Ben mü'minlere kendi canlarından daha evlâ değil miyim?" 'Evet ya Resûlallah!' dedim. Buyurdu ki: "Ben kimin mevlâsı isem Ali de onun mevlâsıdır."⁵⁹ Yine Ahmed b. Hanbel'in farklı bir rivâyeti şu tarikle gelmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Eclih el-Kindî → İbn Nümeyr. Bu rivâyette ise olay şöyle anlatılmaktadır. Peygamberimiz (s), Yemen'e iki ordu gönderdi. Birinin başına Hz. Ali'yi, diğerinin başına Halid b. Velîd'i verip "Birbirinizle karşılaşırsanız komutan Ali'dir. Ayrı kalırsanız herkes ordusunun başında kalsın." buyurdu. Sonra müşrikleri yenip esirleri aldık. Hz. Ali esirlerden

⁵⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 350-351.

⁵⁸ İbn Hacer Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî*, (thk: Abdulkadir Şeybe), C. 8, s. 66-67, Riyad, (1421/2001).

⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 347.

(câriyelerden) birisini kendisine seçti. Halid b. Velîd olayı Peygamberimize (s) ulaştırmak için şikâyet mektubunu yazıp bana verdi. Peygamberimize (s) gidip mektubu verdim. (Mektup) Okununca Efendimizin (s) yüzünde kızgınlığı gördüm ve dedim ki; sen beni bir adamla (komutan emrinde) gönderdin ve ona uymamı istedin, ben de uydum. Peygamberimiz (s), “*Ali’ye karışma. Zirâ o benden, ben de ondanım. O, benden sonraki velînizdir. Ali’ye karışma. Zirâ o benden, ben de ondanım, O, benden sonraki velînizdir.*” buyurdu”.⁶⁰

2.3. Hesapsız ve Azapsız Cennet’e Girecek Zümre Hakkında

حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا حُصَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ فَقَالَ أَيُّكُمْ رَأَى الْكَوْكَبَ الَّذِي انْقَضَ الْبَارِحَةَ قُلْتُ أَنَا ثُمَّ قُلْتُ أَمَا إِنِّي لَمْ أَكُنْ فِي صَلَاةٍ وَلَكِنِّي لُدِغْتُ قَالَ فَمَاذَا صَنَعْتَ قُلْتُ اسْتَرْقَيْتُ قَالَ فَمَا حَمَلَكَ عَلَى ذَلِكَ قُلْتُ حَدِيثُ حَدَّثَنَا الشَّعْبِيُّ فَقَالَ وَمَا حَدَّثَكُمْ الشَّعْبِيُّ قُلْتُ حَدَّثَنَا عَنْ بُرَيْدَةَ بْنِ حُصَيْبٍ الْأَسْلَمِيِّ أَنَّهُ قَالَ لَا رُقِيَّةَ إِلَّا مِنْ عَيْنٍ أَوْ حُمَةٍ فَقَالَ قَدْ أَحْسَنَ مَنْ انْتَهَى إِلَى مَا سَمِعَ وَلَكِنْ حَدَّثَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ غُرِضَتْ عَلَى الْأُمَّمِ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ وَمَعَهُ الرَّهَيْطُ وَالنَّبِيُّ وَمَعَهُ الرَّجُلُ وَالرَّجُلَانِ وَالنَّبِيُّ لَيْسَ مَعَهُ أَحَدٌ إِذْ رَفَعَ لِي سَوَادٌ عَظِيمٌ فَظَنَنْتُ أَنَّهُمْ أُمَّتِي فَقِيلَ لِي هَذَا مُوسَى -صلى الله عليه وسلم- وَقَوْمُهُ وَلَكِنْ انظُرْ إِلَى الْأُفُقِ فَتَظَرَّتْ فَإِذَا سَوَادٌ عَظِيمٌ فَقِيلَ لِي انظُرْ إِلَى الْأُفُقِ الْآخَرِ فَإِذَا سَوَادٌ عَظِيمٌ فَقِيلَ لِي هَذِهِ أُمَّتُكَ وَمَعَهُمْ سَبْعُونَ أَلْفًا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلَا عَذَابٍ ثُمَّ نَهَضَ فَدَخَلَ مَنزِلَهُ فَخَاضَ النَّاسُ فِي أَوْلِيكَ الَّذِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلَا عَذَابٍ فَقَالَ بَعْضُهُمْ فَلَعَلَّهُمُ الَّذِينَ صَحِبُوا رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- وَقَالَ بَعْضُهُمْ فَلَعَلَّهُمُ الَّذِينَ وُلِدُوا فِي الْإِسْلَامِ وَلَمْ يُشْرِكُوا بِاللَّهِ وَذَكَرُوا أَشْيَاءَ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- فَقَالَ «مَا الَّذِي تَخَوْضُونَ فِيهِ» فَأَخْبَرُوهُ فَقَالَ «هُمْ الَّذِينَ لَا يَرْقُونَ وَلَا يَسْتَرْقُونَ وَلَا يَتَطَيَّرُونَ وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ» فَقَامَ عُكَّاشَةُ بْنُ مِحْصَنِ فَقَالَ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ فَقَالَ «أَنْتَ مِنْهُمْ» ثُمَّ قَامَ رَجُلٌ آخَرٌ فَقَالَ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ فَقَالَ «سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ»

⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 356.

(Müslim dedi:) Bize Saîd b. Mansûr anlattı. (dedi ki:) Bize Hüseyim anlattı. (dedi ki:) Bize Husayn b. Abdurrahman haber verdi. Dedi ki: Saîd b. Cübeyr'in yanındaydım, o, "Hanginiz dün gece düşen (kayan) yıldızı gördü?" diye sordu; ben de 'Ben gördüm.' diye cevap verdim. Sonra (namazda olduğumu vehmettiğini düşündüğüm ve riyâkarlıktan kaçınmak istediğim için o an o vehmini düzeltme ihtiyacı hissettim ve) dedim ki: Yalnız o ara ben namazda değildim, lâkin (akrep tarafından) sokulmuştum (onun için uyanıktım). Dedi ki: (Akrepin zehirinden kurtulmak için tedavi amaçlı) Ne yaptın? Dedim ki tedavi olmak amacıyla Kur'an'dan veya sünnetten birşeyler okumaya çalıştım. Dedi ki: Seni buna sevkeden neydi. Dedim ki: Şa'bî'nin bize anlattığı bir hadisti. Dedi ki: Şa'bî size ne anlattı? Dedim ki: Büreyde b. Husayb el-Eslemî'den rivâyetle bize şöyle anlattı: *Rukye* (okuyarak tedavi etme), *ancak göz değmesi* (nazar) ve *zehirli hayvan sokmaları içindir*. -Burada kastedilen asıl mana tedavi aramayı bu ikisiyle sınırlama değil, aksine bu ikisinden dolayı tedaviye olan ihtiyacın çok daha önemli ve gerekli olduğuna vurgu yapmaktır. Ayrıca şöyle bir anlam çıkması da muhtemeldir: Göz ve akrep gibi zehirli hayvanların sokmasına türlü çareler vardır. Bunlardan en önemlisi ve yararlısı Kur'an'dan veya hadislerden çare aramaktır.-

(Şa'bî O'nun yaptığını överek şöyle dedi:) Duyduğunu uygulamaya çalışan kişi ne güzel etmiştir. Ancak İbn Abbâs (r.a.), Peygamberimizden (s) rivâyetle bize şöyle anlattı. Buyurdu ki: "*Geçmiş ümmetler bana gösterildi. (Onlardan) Peygamber gördüm, yanında küçücük grup vardı. Peygamber gördüm, yanında bir-iki kişi vardı. Peygamber gördüm, yanında kimsecikler yoktu. Bu arada önüme büyük bir (kalabalık belirtisi olarak) karaltı çıktı. Kendi ümmetim sandım. Bana: "Bunlar Mûsâ'nın ümmetidir, sen ufka bak!" denildi. Baktım çok büyük bir karaltı gördüm. İşte bunlar senin ümmetindir. İçlerinden hesapsız ve azapsız Cennet'e girecek yetmiş bin kişi vardır, denildi.*" İbni Abbâs (r.a.) diyor ki: Söz buraya gelince Peygamberimiz (s) (hesapsız ve azapsız Cennet'e girecek yetmiş bin kişinin kim olduklarını açıklamadan) kalkıp evine gitti. Oradaki sahâbîler bu yetmiş bin kişinin kimler olabileceği hakkında konuşmaya başladılar. Kimileri, 'Bunlar Peygamberimizin (s) sohbetinde bulunanlar olmalı.' dedi. Kimileri de: 'Bunlar İslâm geldikten sonra doğup, şirki tanımamış olanlardır.' dedi. Onlar bu meseleyi tartışırken Resûlullah (s) oraya geldi. Onlara, "*İçine daldığınız*

(tartıştığımız) mesele nedir?” diye sordu. Ashâb-ı kirâm, ‘Hesapsız ve azapsız Cennet’e gireceklerin kimler olacakları hakkında konuşuyoruz.’ dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz (s): “*Onlar büyü yapmayan, yaptırmayan, uğursuzluğa inanmayan ve Rabb’lerine tevekkül edenlerdir.*” buyurdu. Bunu duyan Ukkâşe b. Mihsân el-Esedî (r.a.) yerinden fırlayarak: ‘Beni de onlardan kılması için Allah’a (c.c.) dua et ya Resûlallah!’ dedi. Peygamberimiz (s) de: “*Sen onlardansın!*” buyurdu. Sonra bir başka sahâbî daha kalktı ve: ‘Beni de onlardan kılması için dua buyur ya Resûlallah!’ dedi. Peygamberimiz (s) bu defa şöyle buyurdu: “Fırsatı değerlendirmekte Ukkâşe senden önce davrandı. *Bu konuda Ukkâşe seni geçti.*”⁶¹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Saîd b. Cübeyr → Husayn b. Abdurrahman → Hüseyim → Saîd b. Mansûr → Müslim.

Gaybden haber verme şekilleri olan büyü, sihir ve benzeri şeylerden haber veren bu hadis, bu gibi şeylerin İslâm dininde hem yasaklandığını hem de büyük günahlardan sayıldığını ifade etmektedir. Aynı şekilde uğursuzluk ve uğursuzluğa sebep olan şeylerin olduğunu kabul etmek de yasaklanmıştır. İmam Müslim’in tahriç ettiği bu hadis onun şartlarına uygun olmakla beraber râvîlerinden Husayn b. Abdurrahman’ın sika olmakla beraber ömrünün sonlarına doğru hafızasını kaybettiği ifade edilmiştir.⁶² Hüseyim’in ise tedlisi caiz gördüğü ifade edilmiştir.⁶³

Ayrıca bu hadisin baş tarafını Tirmizî şu tarikle rivâyet etmiştir:

⁶¹ Müslim, Tıb, 374, C. 1, s. 199; Ebû Dâvûd, Tıb, 24; Tirmizî, Tıb, 15, Tıb, 17; İbn Mâce, Tıb, 34; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 347-348.

⁶² Husayn b. Abdurrahman (ö. 136/754): Câbir b. Semüre, Şa’bî ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Sevrî, Ebû Uvâne ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İbn Mâin ve başkaları onun sika olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca ömrünün sonlarına doğru hâfızasını gittiği ifade edilmiştir. İbn Hacer, *Tehzîbü’l-tehzîb*, C. 1, s. 441-442.

⁶³ Hüseyim (ö. 183/800): Babasının adı Beşîr olup Ebû Muâviye künyesiyle tanınmıştır. A’miş, Yahya b. Saîd ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Mâlik b. Enes, Sevrî ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Ancak Zührî, onun rivâyetlerinde yumuşak davrandığını, bir başka âlim de müdellis olduğunu ve hatta onun tedlisi caiz gördüğünü ifade etmiştir. Şu’be ise onun İbn Ömer ve İbn Abbâs’tan rivâyet ettiğini tasdik edin, demiştir. İbn Hacer, *Tehzîbü’l-tehzîb*, C. 4, s. 280-282.

Hız. Büreyde → Şa'bi → Husayn → Şu'be.⁶⁴ Ayrıca Tirmizi ve İbn Mace'nin naklettiği bir başka rivayet Őyledir:

Hız. Büreyde → Şa'bi → Husayn → Eb Ca'fer er-Razi → İŐhaki b. Süleyman → Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr.

Bu rivayette, Ema bt. Umeys, Hız. Peygamber'e (s) 'Ca'fer'in oğluna göz değmesi (nazar) abuk etki ediyor, onu tedavi etmeye çalıŐayım mı?' diye sordu. Efendimiz (s) "Evet, çünkü kaderi deđiŐtirseydi nazar deđiŐtirirdi." buyurdu.⁶⁵ Bu konudaki Eb Davd ve İbn Hanbel'in rivayetlerinde de senet ve metin itibarıyla kısmi deđiŐiklikler görülmektedir.

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Katade → HiŐam → Abdussamed → İbn Nümeyr.

İlgili rivayette konu Şöyle geçmektedir: "Peygamberimiz (s) hiçbir Őeyde uğursuzluğa inanmazdı. Bir kişi ile karŐılaŐtıđı zaman ismini sorar, beğenince sevinir ve sevinci yüzüne yansırđı. İsmi beğenmeyince de hoŐnutsuzluđu yüzüne yansırđı. Bir köye girdiği zaman da köyün ismini sorar, beğenince sevinir ve sevinci yüzüne yansırđı. İsmi beğenmeyince de hoŐnutsuzluđu yüzüne yansırđı."⁶⁶

2.4. Peygamberimizin Katıldığı Savaşların Sayısı

وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ح وَحَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرْمِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو تُمَيْلَةَ قَالَ جَمِيعًا حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- تِسْعَ عَشْرَةَ غَزْوَةً قَاتَلَ فِي ثَمَانٍ مِنْهُنَّ

(Müslim dedi:) Ve bize Ebûbekir b. Ebî Şeybe anlattı. (dedi ki:) Bize Zeyd b. Hubab anlattı. (Ayrıca Müslim dedi:) Bize Saıd b. Muhammed el-Cermi anlattı. (dedi ki:) Bize Eb Tümeyle anlattı. Her ikisi (Zeyd b. Hubab ve Eb Tümeyle) dediler ki: Bize Hüseyin b. Vakiğ Abdullah b. Büreyde'den, o

⁶⁴ Tirmizi, Tıb, 15.

⁶⁵ Tirmizi, Tıb, 17; İbn Mace, Tıb, 34.

⁶⁶ Eb Davd, Tıb, 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, C. 5, s. 347-348.

babasından rivâyetle şöyle anlattı: “Peygamberimiz (s), on dokuz savaşa katıldı. O savaşların sekiz tanesinde savaştı.”⁶⁷

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkîd (H) Zeyd b. Hubâb → Ebûbekir b. Ebû Şeybe → Müslim.

Büreyde b. Husayb → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkîd → Ebû Tümeyle → Saîd b. Muhammed el-Cermî → Müslim.

Peygamberimizin (s) katıldığı savaşların sayısını belirten bu hadisin râvîleri genelde sika olup bir problem görülmemektedir. Ancak yukarıda naklettiğimiz sika râvîlerden biri olan Ebûbekir’in⁶⁸ rivâyetinde –*minhünne*-kelimesi yoktur ve yukarıdaki rivâyetten farklı olarak ‘Abdullah b. Büreyde bana anlattı’ şeklinde nakledilmiştir.⁶⁹ Konuyla ilgili Müslim’in bir rivâyeti de şöyledir:

Hz. Büreyde → İbn Büreyde → Kehmes → Mu’temir b. Süleyman → Ahmed b. Hanbel.⁷⁰

2.5. Peygamberimizin Komutanlara Savaş Ahlakıyla İlgili

Tavsiyelerde Bulunması

وَحَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ هَاشِمٍ - وَاللَّفْظُ لَهُ - حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ - يَعْنِي ابْنَ مَهْدِيٍّ - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ إِذَا أَمَرَ أَمِيرًا عَلَى جَيْشٍ أَوْ سَرِيَّةٍ أَوْصَاهُ فِي خَاصَّتِهِ بِتَقْوَى اللَّهِ وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا ثُمَّ قَالَ «اغْزُوا بِاسْمِ اللَّهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ اغْزُوا وَ لَا تَغْلُوا وَلَا تَغْدُرُوا وَلَا تَمْثُلُوا وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا وَإِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَادْعُهُمْ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ - أَوْ خِلَالٍ - فَأَيَّتُهُنَّ مَا أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى

⁶⁷ Müslim, Cihâd, 146, C. 2, s. 1448; Müslim, Cihâd, 147, C. 2, s. 1448.

⁶⁸ Ebûbekir b. Ebû Şeybe (ö. 231/846-847): Adı Abdullah b. Muhammed’dir. Dedesinin ismi olan Şeybe’ye mensûb olarak tanınmıştır. İbn Mübârek, İbn Uleyye ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Buhârî, Müslim ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. O’nun hakkında hâfız, sika ve sadûk olduğuna dair birçok kişi tarafından övgü dolu ifâdeler kullanılmıştır. İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, C. 2, s. 419-420.

⁶⁹ Müslim, Cihâd, 146, C. 2, s. 1448-1449.

⁷⁰ Müslim, Cihâd, 147, C. 2, s. 1448.

الإسلامَ فَإِنْ أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى التَّحْوِيلِ مِنْ دَارِهِمْ إِلَى دَارِ الْمُهَاجِرِينَ وَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ إِنْ فَعَلُوا ذَلِكَ فَلَهُمْ مَا لِلْمُهَاجِرِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُهَاجِرِينَ فَإِنْ أَبَوْا أَنْ يَسْتَحْوِلُوا مِنْهَا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ يَكُونُونَ كَأَعْرَابِ الْمُسْلِمِينَ يَجْرِي عَلَيْهِمْ حُكْمُ اللَّهِ الَّذِي يَجْرِي عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَكُونُ لَهُمْ فِي الْعَيْمَةِ وَالْفَيْءِ شَيْءٌ إِلَّا أَنْ يُجَاهِدُوا مَعَ الْمُسْلِمِينَ فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَسَلِّهُمُ الْجَزِيَّةَ فَإِنْ هُمْ أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَاسْتَعِنَ بِاللَّهِ وَقَاتِلْهُمْ وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حِصْنٍ فَأَرَادُوكَ أَنْ تَجْعَلَ لَهُمْ ذِمَّةَ اللَّهِ وَذِمَّةَ نَبِيِّهِ فَلَا تَجْعَلَ لَهُمْ ذِمَّةَ اللَّهِ وَلَا ذِمَّةَ نَبِيِّهِ وَلَكِنْ اجْعَلْ لَهُمْ ذِمَّتَكَ وَذِمَّةَ أَصْحَابِكَ فَإِنَّكُمْ أَنْ تُخْفِرُوا ذِمَّتَكُمْ وَذِمَّةَ أَصْحَابِكُمْ أَهْوَنُ مِنْ أَنْ تُخْفِرُوا ذِمَّةَ اللَّهِ وَذِمَّةَ رَسُولِهِ وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حِصْنٍ فَأَرَادُوكَ أَنْ تُنَزِّلَهُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ فَلَا تُنَزِّلَهُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَنْزِلْهُمْ عَلَى حُكْمِكَ فَإِنَّكَ لَا تَدْرِي أَتُصِيبُ حُكْمَ اللَّهِ فِيهِمْ أَمْ لَا

(Müslim dedi:) Bana Abdullah b. Hâşim anlattı. (Rivâyet lafzı ona ait, dedi ki:) Bana Abdurrahman b. Mehdî anlattı. (dedi ki:) Bize Süfyân, Alkame b. Mersed'den, o Süleyman b. Büreyde'den, o da babasından şöyle rivâyette bulunmuştur: “Peygamberimiz (s), bir asker gurubuna veya seriyyeye komutan tayin ettiğinde kendisine ve beraberindekilere hayır ve takva tavsiyesinde bulunup şöyle derdi: “Allah'ın adıyla, Allah yolunda savaşın. Allah'ı inkâr edenlerle savaşın. Savaşın ve ihânet etmeyin, kandırmayın, ölümlerin cesedini parçalayıp iç organlarını çıkarmayın, çocuk öldürmeyin. Müşriklerden düşmanınla karşılaştığında onları üç şeyden birine davet et. Üç şeyden hangisine icâbet ederlerse kabul edip onlardan (onları öldürmekten) vazgeç. Öncelikle onları İslâm'a davet et. Kabul ederlerse sen de kabul edip, onlardan vazgeç. Sonra onları topraklarından muhâcirler toprağına taşınmaya davet et ve bunu kabul ederlerse, onlara da lehlerine ve aleyhlerine olan şeylerde muhâcirler gibi davranılacağını bildir. Oradan taşınmayı reddederlerse, onlara durumlarının muhâcirler dışındaki bedevi müslümanlar gibi olacağını ve onlara uygulanan Allah'ın hükmünün kendilerine de uygulanacağını, savaşlardan elde edilen ganîmet ve esîrlerden onlara pay ayrılmayacağını, ancak aralarında Müslümanlarla cihâda katılanlara pay verileceğini haber ver. (Müslüman

olmayı) *reddederlerse onlardan* (gayri-müslimlerden alınan) *cizye vermelerini iste. Kabul ederlerse sen de kabul et ve onlardan vazgeç. Reddederlerse Allah'tan yardım dile ve onlarla savaş. Bir kale içindekileri kuşattığında, senden Allah'ın ve Resûlü'nün (s) himâyesine girmeyi dilerlerse* (onların bu isteğini kabul etmeyip) *onları Allah ve Resûlü'nün (s) zimmetine alma; ancak* (almak istersen de) *onları kendin ve beraberindekilerin zimmetine al. Zirâ kendin ve beraberindekilerin zimmetine aldığın kişilere karşı sözünü tutamaman, Allah ve Resûlü'nün (s) zimmetine alıp onları o verdiği söz doğrultusunda koruyamamandan daha iyidir. Ve bir kale içindekileri kuşattığında, senden Allah'ın hükmünü uygulamamaları isterlerse, onlara Allah'ın hükmünü uygulayacağını sözünü verme; ancak onlara* (onlar hakkındaki kendi) *hükmünü uygula. Çünkü onlar hakkında Allah'ın hükmünü uygulamaya çalışırken doğruya isâbet edip edemeyeceğini bilemezsin.*"⁷¹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân (es-Sevrî) → Abdurrahman b. Mehdî → Abdullah b. Hâşim → Müslim.

Peygamberimizin (s) savaşa komutan olarak tayin ettiği kişilere tavsiyelerini içeren ve isnâd zincirinde problem görülmeyen bu hadisi, Müslim ayrıca şu tarikle de rivâyet etmiştir:

H. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Şu'be → Abdussamed b. Abdulvâris → Haccâc b. Şâir. Ancak bu rivâyet, Peygamberimiz (s), 'Bir komutan (tayin ettiğinde) veya (bir savaşa) seriyye gönderdiğinde komutanı çağırıp, ona tavsiyede bulunuyordu'... şeklinde devam etmektedir.⁷²

Tirmizi aynı hadisi, Abdullah b. Hâşim yerine kendi şeyhi olan Muhammed b. Beşşâr'dan rivâyet etmiştir: Ancak bu rivâyetin sonunda, Efendimiz (s) şöyle buyuruyor: "Allah'ı inkâr edenlerle savaşın. Savaşın ve

⁷¹ Müslim, Cihâd, 3, C. 2, s. 1357-1358; Müslim, Cihâd, 4, C. 2, s. 1358; Tirmizî, Diyât, 14; İbn Mâce, Cihâd, 38; Dârimî, Siyer, 5; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 352-357.

⁷² Müslim, Cihâd, 4, C. 2, s. 1358.

*ihânet etmeyin, kandırmayın, ölümlerin cesedini parçalayıp iç organlarını çıkarmayın, çocuk öldürmeyin!”*⁷³

Aynı hadisi İbn Mâce ve Dârimî de önceki rivâyetten farklı olarak aynı tarikle nakletmişlerdir:

Hz. Büreyde → İbn Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Muhammed b. Yusuf → Muhammed b. Yahya.⁷⁴ O rivâyetlerden biri “*Düşmanınla karşılaştığında...*” şeklinde devam etmektedir.⁷⁵ Ahmed b. Hanbel’in rivâyetinde de Süfyân’dan rivâyet eden Vekî’ ondan da nakleden İbn Nümejr’dir. Bu rivâyetin devamında şu ifade geçmektedir: “*Müslüman oldukları takdirde yaşadıkları yerleri, köleleri, hayvanları onlarındır. Onlara sadece zekât vardır.*”⁷⁶

2.6. Bütün Namazları Tek Abdestle Kılıp Mest Üzerine Mesh Etme

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ ح وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ - وَاللَّفْظُ لَهُ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي عَلْقَمَةُ بْنُ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى الصَّلَاةِ يَوْمَ الْفَتْحِ بَوْضُوءٍ وَاحِدٍ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ لَقَدْ صَنَعْتَ الْيَوْمَ شَيْئًا لَمْ تَكُنْ تَصْنَعُهُ قَالَ «عَمْدًا صَنَعْتُهُ يَا عُمَرُ»

(Müslim dedi:) Bize Muhammed b. Abdullah b. Nümejr anlattı. (dedi ki:) Bize babam anlattı. (dedi ki) Bize Süfyân, Alkame b. Mersed’den rivâyetle anlattı. (Ayrıca Müslim dedi:) Bana Muhammed b. Hâtim anlattı. (Rivâyet lafzı ona aittir. Dedi ki:) Bize Yahya b. Saîd Süfyân’dan rivâyetle anlattı. Dedi ki: Bana Alkame b. Mersed, Süleyman b. Büreyde’den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı: Peygamberimiz (s), fetih günü ayaklarını mesh ederek bir abdestle namazları

⁷³ Tirmizî, Diyât, 14.

⁷⁴ İbn Mâce, Cihâd, 38; Dârimî, Siyer, 5.

⁷⁵ Dârimî, Siyer, 8.

⁷⁶ İbn Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 352-357.

kıldı. Hz. Ömer ona: “Daha önce yapmadığın bir şey yaptın ya Resûlallah!” dedi. Peygamberimiz (s) “*Evet, bilerek yaptım ey Ömer!*” buyurdu.⁷⁷

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed (H) Süfyân → Yahya b. Saîd → Muhammed b. Hâtim → Müslim

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Abdullah b. Nümeyr → Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr → Müslim.

Bütün namazların ayrı ayrı abdestlerle kılınabildiği gibi tek abdestle ve ayakların yıkanmadan sadece meshedilerek de abdest alınabileceğini ifade eden bu hadiste rivâyet zincirinde adı geçen Muhammed b. Hâtim hakkında farklı görüşler vardır. İbn Adî ve Dârekutnî onun sika olduğunu söylemişler. Ancak Ahmed b. Muhammed el-Cûfî, İbn Maîn’in, onun hakkında yalancı dediğini duyduğunu söyledi. Abdullah b. Ali b. Medînî de babasına onun bir rivâyetini sorduğunu, babasının ‘Bu yalandır, bu rivâyet Ebû Dâvûd’un rivâyetidir’ dediğini söyledi.⁷⁸ Bu hadisi Müslim, şu rivâyet yoluyla da zikretmiştir:

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Abdurrahman b. Mehdî → Muhammed b. Beşşâr.

Bu rivâyette konu şu şekilde nakledilmiştir: Peygamberimiz (s), her namaz için (ayrı ayrı) abdest alırdı. Mekke’nin fethedildiği yıl (bir gün), bütün namazları tek abdestle ve ayağına giydiği mestleri meshederek kıldı. Rivâyetin geri kalanı konuya esas olan üstteki rivâyet gibidir.⁷⁹ Bu rivâyete destek olarak Cerîr b. Abdullah’ın abdest aldıktan sonra ayağındaki mestleri meshedip, niye öyle yaptığını soranlara: “Beni bundan kim engelleyebilir? Zirâ Efendimizin (s) öyle

⁷⁷ Müslim, Tahâret, 86, C. 1, s. 232; Tirmizî, Tahâret, 70; Tirmizî, Tahâret, 45; Tirmizî, Tahâret, 32; İbn Mâce, Tahâret, 72; Dârimî, Vüdû, 3; İbn Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 350-357.

⁷⁸ Muhammed b. Hâtim (ö. 235?/850-851): İbn Uveyne, İbn Uleyye ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Müslim, Ebû Dâvûd ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İbn Adî ve Dârekutnî onun sika, İbn Kâni’ de sadûk olduğunu söylemişlerdir. Ancak Ahmed b. Muhammed el-Cûfî, İbn Maîn’in onun için yalancı dediğini duyduğunu söyledi. Abdullah b. Ali b. Medînî de babasına onun bir rivâyetini sorduğunu, babasının bu yalandır, bu rivâyet Ebû Dâvûd’un rivâyetidir, dediğini nakletmiştir. İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, C. 3, s. 534.

⁷⁹ Müslim, Tahâret, 86, C. 1, s. 232.

yaptığını gördüm.” rivâyetidir.⁸⁰ Tirmizî bu hadis hasen, sahîh bir hadistir, demiştir.⁸¹ Ayrıca bu rivâyetin dışında Peygamberimizin (s) daha önceki namazlarda her vakit için ayrı ayrı abdest aldığına dâir rivâyetler de mevcuttur.⁸² Aynı hadisi İbn Mâce tahâret bölümünde, Dârimî de vüdû bölümünde benzer olan şu tarikle nakletmişlerdir:

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Muhârib b. Disâr → Süfyân → Vekî’ → Ali b. Muhammed → Ebûbekir b. Ebû Şeybe.⁸³ Bu hadis Ahmed b. Hanbel’in “*Müsned*”inde de şu farklı tarikle nakledilmiştir.

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Yahya b. Saîd → İbn Nümeyr⁸⁴

Tirmizî’nin mest ile ilgili naklettiği, hasen olarak gördüğü ve sadece Delhem⁸⁵’in rivâyetinden biliyoruz dediği bir rivâyet ise şöyledir: ‘Necâsî, Peygamberimize (s) iki siyah sade mest hediye etti. Peygamberimiz (s) onları giydi, sonra abdest aldı ve ayaklarını meshetti’. İlgili rivâyet, burada Hz. Büreyde’den oğlu Süleyman değil, Abdullah yoluyla gelmekte olup senet zinciri şöyledir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Huceyr b. Abdullah → Delhem b. Salih → Vekî’ → Hannâd → Tirmizî.⁸⁶

Son rivâyeti, İbn Mâce tahâret ve libâs bölümlerinde sadece şeyhi farkıyla ve şu tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → İbn Büreyde → Huceyr b. Abdullah el-Kindî → Delhem b. Sâlih → Vekî’ → Ali b. Muhammed. Ancak rivâyetlerden birinde Ali b.

---

⁸⁰ Tirmizî, Tahâret, 70.

⁸¹ Tirmizî, Tahâret, 45.

⁸² Tirmizî, Tahâret, 32.

⁸³ İbn Mâce, Tahâret, 72; Dârimî, Vüdû, 3.

⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 350-357.

⁸⁵ Delhem: el-Kindî nisbesiyle tanınmıştır. Onun için İbn Maîn zayıf, Âcurrî bir sakıncası yok, İbn Hibbân münkerü’l-hadis, demişlerdir. İbn Hacer, *Tehzîbü’l-tehzîb*, C. 1, s. 576.

⁸⁶ Tirmizî, Edeb, 55.

Muhammed yerine Ebûbekir nakletmiştir.⁸⁷ Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel de şu farklı tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Huceyr b. Abdullah → Delhem b. Salih → Vekî' → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.⁸⁸

2.7. Tavla Oynayanın Durumu

حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ
بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ قَالَ «مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ شِيرٍ فَكَأَنَّما صَبَغَ يَدَهُ فِي لَحْمِ خَنْزِيرٍ وَدَمِهِ»

(Müslim dedi:) Bana Züheyr b. Harb anlattı. (dedi ki:) Bize Abdurrahman b. Mehdî, Süfyân'dan, o Alkame b. Mersed'den, o Süleyman b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “*Kim tavla oynarsa, elini domuz etine ve kanına bulamış gibidir.*”⁸⁹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân (es-Sevrî) → Abdurrahman b. Mehdî → Züheyr b. Harb → Müslim.

Sahîhu'l-İsnâd olan bu hadis, biz müslümanlara tavla oynamanın; tiksindirici olan domuz eti ve kanına elimizi bulamak gibi yerilen çirkin ve günah bir eylem olduğunu, bu eylemden özellikle sakınmamız gerektiğini ortaya koymaktadır. Müslim'in yanında diğer bazı hadis imamlarının da eserlerinde tahriç ettiği bu hadisin Ebû Dâvûd rivâyetinde “*sabeğa*” yerine “*ğamese*” ifâdesi geçmektedir.⁹⁰

Aynı hadisi İbn Mâce ve Ahmed b. Hanbel de şu farklı tariklerle nakletmişlerdir:

⁸⁷ İbn Mâce, Tahâret, 84; İbn Mâce, Libâs, 31.

⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 352.

⁸⁹ Müslim, Şiir, 10, C. 2, s. 1770; Ebû Dâvûd, Edeb, 64; İbn Mâce, Edeb, 43; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 352-357.

⁹⁰ Ebû Dâvûd, Edeb, 64.

Hız. Bũreyde → Sũleyman b. Bũreyde → Alkame b. Mersed → Sũfyân → Abdullah b. Nũmeyr + Ebũ Üsâme → Ebũbekir.⁹¹

Hız. Bũreyde → Sũleyman b. Bũreyde → Alkame b. Mersed → Sũfyân → Vekî' → İbn Nũmeyr. İbn Hanbel'in rivâyetinde de Ebũ Dâvũd'da olduğu gibi -*sabegâ*- yerine -*ğamese*- ifâdesi geçmektedir.⁹²

2.8. Mescidler Ancak İnşa Edildikleri Amaçla Kullanılır

وَحَدَّثَنِي حَجَّاجُ بْنُ الشَّاعِرِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا الثَّوْرِيُّ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَجُلًا نَشَدَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ مَنْ دَعَا إِلَى الْجَمَلِ الْأَحْمَرِ فَقَالَ النَّبِيُّ «لَا وَجَدتَ إِنَّمَا بُنِيَتِ الْمَسَاجِدُ لِمَا بُنِيَتْ لَهُ»

(Mũslim dedi:) Ve bana Haccâc b. Şâir anlattı. (dedi ki:) Bize Abdurrezzâk anlattı. (dedi ki:) Bize Sevrî Alkame b. Mersed'den, o Sũleyman b. Bũreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı: Bir adam mescidde “Kim benim kırmızı devemi gördü?” diye bağırdı. Peygamberimiz (s) ona; “*Yitiğini bulamayasınca! Şüphesiz ki mescidler, ancak kuruldukları amaç için bina edilmişlerdir.*” buyurdu.⁹³

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hız. Bũreyde → Sũleyman b. Bũreyde → Alkame b. Mersed → (Sũfyân) Sevrî → Abdurrezzâk → Haccâc b. Şâir → Mũslim.

Mescidlerin kuruldukları amaç olan ibadetleri yerine getirmek ve oraya sırf milletin toplanıp aradığım şeyi sorarım, bulurum anlayışıyla gitmemek gerektiğinden bahseden bu hadiste rivâyet zincirinde adı geçen râvîlerden Abdurrezzâk'a şîlik ile ilgili bazı eleştiriler yapılmış ama Zehebî o eleştirileri reddetmiştir.⁹⁴ Ayrıca bu hadisi Mũslim şu tarikle de rivâyet etmiştir:

⁹¹ İbn Mâce, Edeb, 43.

⁹² Ahmed b. Hanbel, *Mũsned*, C. 5, s. 352-357.

⁹³ Mũslim, Mesâcid, 80, C. 1, s. 397; Mũslim, Mesâcid, 81, C. 1, s. 397-398; Ahmed b. Hanbel, *Mũsned*, C. 5, s. 360.

⁹⁴ Abdurrezzâk (ö. 211/826-827): Babasının adı Hemmâm olup, Ebũbekir künyesi ve es-San'ânî el-Himyerî nisbeleriyle tanınmıştır. İbn Uyeyne, Mâlik b. Enes ve başkalarından rivâyetlerde

Hız. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Eb  Sinân → Vekî' → Ebûbekir b. Ebî Şeybe. Ancak bu rivâyette ‘‘Peygamberimiz (s) namazı kılınca bir adam kalkıp, benim kırmızı deve mi gören var mı?’’ Şeklinde devam etmektedir.⁹⁵ Yine Müslim aynı hadisi Şu tarikle de nakletmiştir:

Hız. Büreyde → (Süleyman) İbn Büreyde → Alkame b. Mersed → Muhammed b. Şeybe → Cerîr → Kuteybe b. Saîd.

Son rivâyete göre ise; ‘‘Peygamberimiz (s) sabah namazını kıldıktan sonra bir bedevi gelip baŐını mescidin kapısından içeri koydu ve bağırdı...’’ Şeklinde devam etmektedir.⁹⁶

Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel de farklı bir tarikle Şöyle nakletmiştir:

Hız. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Müemmel → Abdullah b. Velîd → İbn Nümeyr.⁹⁷

2.9. Savaşa Katılan Mücahitlerin Geride Kalan Ailelerine Karşı Kötü Davranmanın Cezası

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «حُرْمَةُ نِسَاءِ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ كَحُرْمَةِ أُمَّهَاتِهِمْ وَمَا مِنْ رَجُلٍ مِنَ الْقَاعِدِينَ يَخْلُفُ رَجُلًا مِنَ الْمُجَاهِدِينَ فِي أَهْلِهِ فَيَخُونُهُ فِيهِمْ إِلَّا وَقَفَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَأْخُذُ مِنْ عَمَلِهِ مَا شَاءَ فَمَا ظَنُّكُمْ»

(Müslim dedi:) Bize Ebûbekir b. Ebî Şeybe anlattı. (dedi ki:) Bize Vekî', Süfyân'dan, o Alkame b. Mersed'den, o Süleyman b. Büreyde'den, o da babasından rivâyete Peygamberimizin (s) Şöyle buyurduğunu anlattı: ‘‘Mücahitlerin (savaşa giden adamların) eŐlerinin oturanlara (savaşa katılmayanlara) haramlığı, annelerinin kendilerine haramlığı gibidir. Her kim ki

---

bulunmuş, kendisinden de İŐh k b. Râhûye, Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. O'nu Őilikle itham edenler olsa da Zehebî bunu reddetmiştir. İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 2, s. 572; *D A*, C. 1, s. 298.

⁹⁵ Müslim, *Mesâcid*, 81, C. 1, s. 397-398.

⁹⁶ Müslim, *Mesâcid*, 81, C. 1, s. 398.

⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 360.

savaşa giden birinin ailesine karşı ihânet ederse, kıyâmet günü ihânet ettiği kişiye karşı durdurulur ve o da ihânet edenden istediği kadar amelini alır. Düşünceniz nedir?’’⁹⁸

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → (Süfyân) Sevrî → Vekî’ → Ebûbekir b. Ebû Şeybe → Müslim.

İslâm dininin çok önem verdiği ve Efendimizin (s) dinin zirvesi diye tanımladığı cihâda gitmeyi, gidemeyenlerin de gidenlerin geride bıraktığı ailelerine sahip olmasını tavsiye eden ve onlara ihânet edenlerin karşılaşacakları durumu belirten bu hadisin isnâdı sahihtir. Aynı hadisi Müslim şu iki farklı tarikle de rivâyet etmiştir:

Hz. Büreyde → (Süleyman) İbn Büreyde → Alkame b. Mersed → Mis’er → Yahya b. Âdem → Muhammed b. Râfi’. İkinci rivâyet şu şekildedir:

Hz. Büreyde → (Süleyman) İbn Büreyde → Alkame b. Mersed → Ka’neb → Süfyân → Saîd b. Mansûr. Son rivâyette ona, “*İyiliklerinden dilediğini al, denilir.*” Peygamberimiz (s) bize dönüp “*Ne dersiniz?*” diye sordu.⁹⁹ Müslim’in bu rivâyetini Ebû Dâvûd da aynen nakletmiştir.¹⁰⁰

Nesaî ve İbn Habel de bu hadisi şu tariklerle nakletmişlerdir:

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Vekî’ → Mahmud b. Ğaylân + Hüseyin b. Hurays. İkinci tarik ise şu şekildedir:

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Şu’be → Haremî b. Umâre → Harun b. Abdullah.¹⁰¹

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Vekî’ → İbn Nümejr.¹⁰²

⁹⁸ Müslim, İmâre, 139, C. 2, s. 1508; Müslim, İmâre, 140, C. 2, s. 1508; Ebû Dâvûd, Cihâd, 11; Nesaî, Cihâd, 47, Cihâd, 48; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 352-355.

⁹⁹ Müslim, İmâre, 140, C. 2, s. 1508.

¹⁰⁰ Ebû Dâvûd, Cihâd, 11.

¹⁰¹ Nesaî, Cihâd, 47, Cihâd, 48.

¹⁰² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 352-355.

2.10. Kabir Ziyâreti

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى - وَاللَّفْظُ لِأَبِي بَكْرٍ
وَأَبْنِ نُمَيْرٍ - قَالُوا حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ عَنْ أَبِي سِنَانَ - وَهُوَ ضِرَارُ بْنُ مَرَّةَ - عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ عَنْ
ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَزُورُوهَا وَنَهَيْتُكُمْ
عَنْ لُحُومِ الْأَصْحَابِ فَوْقَ ثَلَاثِ فَأَمْسِكُوا مَا بَدَا لَكُمْ وَنَهَيْتُكُمْ عَنِ النَّبِيدِ إِلَّا فِي سَقَاءٍ فَاشْرَبُوا فِي الْأَسْقِيَةِ
كُلَّهَا وَلَا تَشْرَبُوا مُسْكِرًا»

(Müslim dedi:) Bize Ebûbekir b. Ebû Şeybe, Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr ve Muhammed b. Müsennâ anlattılar. (Rivâyet lafzı Ebûbekir ve İbn Nümeyr'in) Dediler ki: Bize Muhammed b. Fudayl Ebû Sinân Dirâr b. Mürre'den, o Muhârib b. Disâr'dan, o İbn Büreyde'den, o da babasından, Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: *“Daha önce sizlere kabir ziyâretlerini yasaklamıştım, artık ziyâret ediniz. Sizlere kurban etlerini üç günden fazla (saklamayı) yasaklamıştım, artık (üç günden fazla) imkânınız el verdikçe saklayabilirsiniz. Bir de sizlere bu kaplarda nebîz içmeyi yasaklamıştım, artık bu kaplardan meşrubat içebilirsiniz ancak (haram olan) sarhoşluk veren bir şey içmeyiniz.”*¹⁰³

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Muhârib b. Disâr → Ebû Sinân Dirâr b. Mürre → Muhammed b. Fudayl → Muhammed b. Müsennâ + Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr + Ebûbekir b. Ebû Şeybe → Müslim.

Kabir ziyâretinin ilk yıllarda yasaklanmasına rağmen daha sonraki yıllarda serbest olduğunu, hatta ölümü hatırlattığı için tavsiye edildiğini gösteren, ziyâret ederken de söylenmesi gerekenlerden bahseden ayrıca hem ilk zamanlarda kurban etlerini belli bir süreden fazla saklamayı sakındırıp daha sonra cevaz veren hem de

¹⁰³ Müslim, Cenâiz, 106, C. 1, s. 672; Müslim, Edâhî, 37, C. 2, s. 1563-1564; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 81; Tirmizî, Edâhî, 14; Nesaî, Cenâiz, 100, Edâhî, 36, Eşribe, 40; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 350-359.

kaplarla ilgili belli sınırlamaları kaldıran bu hadis, birçok farklı versiyonla rivâyet edilmiştir. Rivâyet zincirinde adı geçen Muhammed b. Müsennâ ile ilgili Yahya b. Maîn sika, Zühli hüccet, Ebû Hâtim er-Râzî ise sadûk demişlerdir. Ancak bazı âlimler onun rivâyet ettiği; “Hz. Peygamber (s), önünde aneze (mızrak) olduğu halde bize öğle ve ikindi namazını kıldırdı” cümlesindeki –aneze-den hareketle, ‘Biz şerefli bir kabileyiz, Peygamber (s), bize doğru yönelerek namaz kıldı’ şeklinde nükte yapmasını eleştirmişlerdir. Zira orada geçen “aneze” kelimesi kabile ismi olarak değil de mızrak anlamında kullanılmıştır.¹⁰⁴ Aynı hadisi Müslim, şu farklı tarikle de rivâyet etmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Muhârib b. Disâr → Dirâr b. Mürre → Muhammed b. Fudayl → İbn Nümejr.¹⁰⁵

Tirmizî ise, sadece kurban ile ilgili bölümü farklı bir metinle ve şu tarik ile vermiştir:

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Sevrî → Ebû Âsım en-Nebîl → Hasan b. Ali → Mahmud b. Ğaylân → Muhammed b. Beşşâr.

Bu rivâyette şöyle buyurulmuştur: “*Daha önce size kurban etini üç günden fazla tutmayı yasaklamıştım. Gücü yeten, yetmeyene versin. İmkânınız ölçüsünde yiyin, yedirin ve stoklayın.*”¹⁰⁶ Bu konuda Tirmizî’nin başka bir rivâyeti ise şöyledir: “*Daha önce size kabir ziyâretlerini yasaklamıştım. Muhammed’e annesinin kabrini ziyâret etme izni verildi. Siz de ziyâret edin, zira kabir ziyâreti ahireti hatırlatır.*”¹⁰⁷ Aynı hadisi Nesaî de şu üç farklı tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Muhârib b. Disâr → Ebû Sinân → İbn Fudayl → Muhammed b. Âdem.

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Muğîre b. Sübey’ → Ebû Ferve → Cerîr → Muhammed b. Kudâme.

---

¹⁰⁴ *DİA*, C. 21, s. 160.

¹⁰⁵ Müslim, *Edâhî*, 37, C. 2, s. 1563-1564.

¹⁰⁶ Tirmizî, *Edâhî*, 14.

¹⁰⁷ Tirmizî, *Cenâiz*, 60.

H. B. B. → S. B. B. → A. B. M. → Ş. B. → H. B. U. → U. B. S.¹⁰⁸

K. S. yazarlarından Ebû Dâvûd da, cenâiz bölümünde bu hadisin sadece baş tarafındaki kabir ziyâretleri ile ilgili bölümü farklı bir tarikle rivâyet etmiştir:

H. B. B. → İ. B. B. → M. B. D. → M. B. V. → A. B. Y.¹⁰⁹ Ancak yine o, eşribe bölümünde; “*Daha önce size üç şeyi yasakladım, bundan böyle o üç şeyi yapınız, şeklinde rivâyet etmiştir.*”¹¹⁰

A. B. H. de farklı tariklerle bu hadisi nakletmiştir. O rivâyetlerin birinde şöyle denilmektedir: Peygamberimize (s) yakın bir yerde idik. İki rekât namaz kılıp gözü yaşlı bir şekilde bize döndü. Ö. B. H. kalkıp, “Anam, babam sana feda olsun, ne oldu sana? diye sordu. Peygamberimiz (s), “*Rabbimden anneme istiğfâr etmek için izin istedim, bana izin vermedi. Ona acıdığım için gözyaşlarım akmaya başladı.*” buyurdu.¹¹¹ A. B. H.’in bir başka rivâyetinde ise olay şöyle anlatılmaktadır: Peygamberimiz (s) Mekke’yi fethedince mezarlığa girip en sondaki kabre varıncaya kadar yürüdü ve orada oturdu. Ağlayarak biriyle konuşur gibiydi. H. Ö. (r.a.) gidip, “Anam, babam sana feda olsun, seni ağlatan nedir? diye sordu. Buyurdu ki: “*Rabbimden annemin kabrini ziyâret etmek için izin istedim, bana izin verdi. Onun (annem) için istiğfâr etmek için izin istedim, bana izin vermedi.*”¹¹²

2.11. İsmi A’zam Duası

حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عِمْرَانَ التَّعَلْبِيُّ الكَوْفِيُّ أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ عَنِ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ عَنِ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ الأَسْلَمِيِّ عَنِ أَبِيهِ قَالَ "سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَدْعُو وَهُوَ يَقُولُ اللَّهُمَّ
إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

¹⁰⁸ Nesaî, Cenâiz, 100, Edâhî, 36, Eşribe, 40.

¹⁰⁹ Ebû Dâvûd, Cenâiz, 81.

¹¹⁰ Ebû Dâvûd, Eşribe, 7.

¹¹¹ Ahmed b. Hanbel, Müsned, C. 5, s.350-356.

¹¹² Ahmed b. Hanbel, Müsned, C. 5, s. 359.

كفواً أحدٌ قال فقال والذي نفسي بيده لقد سألت الله باسمه الأعظم الذي إذا دُعِيَ به أجاب وإذا
سُئِلَ به أعطى

(Tirmizî dedi:) Bize Ca'fer b. Muhammed b. İmrân Sa'lebî anlattı. (dedi ki:) Bize Zeyd b. Hubâb, Mâlik b. Miğvel'den, o Abdullah b. Büreydetü'l-Eslemî'den, o da babasından rivâyetle şöyle haber verdi: Peygamberimiz (s) bir adamı şöyle dua ederken işitti: *“Allah'im, sen o yaratıcısın ki senden başkası yoktur, sen teksin, herkes sana muhtaç ama sen kimseye muhtaç değilsin, ne doğuran ne de doğurulan ve ne de hiçbir dengi olmayansın, bu sözüme şahit olmanı istiyorum.”* Daha sonra Peygamberimiz (s) şöyle buyurdu: *“Nefsim (kudret) elinde olan zâta (Allah'a) yemin ederim ki; Allah'tan ism-i a'zamıyla istedi ki o ism-i a'zamları ne dua edilirse Allah kabul eder ve onunla ne istenirse Allah ona verir.”*¹¹³

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Mâlik b. Miğvel → Zeyd b. Hubâb → Ca'fer b. Muhammed → Tirmizî.

Efendimizin (s), bu hadis hakkında; ismi a'zamı barındırdığı için ne dua edilirse kabul edilir, ne istenirse verilir buyurduğu mervîdir. İsmi a'zam duâsının önemini ifâde eden bu hadis için Tirmizî hasen, garib bir hadis, demiştir.¹¹⁴

Aynı hadisi Ebû Dâvûd farklı bir tarikle şöyle rivâyet etmiştir:

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Mâlik b. Miğvel → Yahya → Müsedded.

Peygamberimiz (s) bir adamı şöyle dua ederken işitti: *“Allah'im! Senden şu cümlelerle istiyorum. Şâhitlik ederim ki sen kendisinden başka ilâh olmayansın, teksin, kimseye muhtaç olmayan ve herkesin kendisine muhtaç olduğu, doğmayan,*

¹¹³ Ebû Dâvûd, Vitir, 23; Tirmizî, Deavât, 64; İbn Mâce, Dua, 9; İbn Mâce, Dua, 11; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 349-360.

¹¹⁴ Tirmizî, Deavât, 64.

doğurulmayan ve hiçbir dengi olmayansın.” Peygamberimiz (s), “Sen Allah’tan istenildiğinde verdiği, dua edildiğinde icâbet ettiği isimle istedin.” buyurdu.¹¹⁵

Aynı hadisi İbn Mâce de şu farklı tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Mâlik b. Miğvel → Vekî’ → Ali b. Muhammed.¹¹⁶

Ahmed b. Hanbel’in farklı bir rivâyetinde bu olay şöyle anlatılmaktadır: Büreyde yatsı vaktinde çıktı. Peygamberimiz (s) onu gördü ve elinden tutup onu mescide götürdü. Orada Kur’an okuyan birinin sesi geliyordu. Peygamberimiz (s) Hz. Büreyde’ye “*Sence bunun okuması gösteriş için mi?*” diye sordu. Hz. Büreyde sustu. Baktılar ki bir adam dua ediyor. (Hadisin devamı yukarıdaki gibidir.) Ertesi gün (aynı şeyler yaşandı, ancak o gün Efendimiz (s) Hz. Büreyde’ye sorunca, Hz. Büreyde de Efendimize (s) aynı soruyu soruyor, cevap olarak) Peygamberimiz (s) “*Hayır o, Rabbine tevbe eden mü’mindir!*” diye buyuruyor. (Bu rivâyete göre bundan sonra zikredeceğimiz “kişiye güzel ses ve makâm verilmesi”nden bahseden rivâyet de o gece gerçekleşmiştir.)¹¹⁷

Ebû Dâvûd ve İbn Mâce’nin Hz. Büreyde’ye dayanan duâ ile ilgili lafzı ve senedi kısmen farklı şöyle bir rivâyetleri bulunmaktadır:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Velîd b. Sa’lebe → Züheyr → Ahmed b. Yunus → Ebû Dâvûd.

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Velîd b. Sa’lebe → İbrahim b. Uyeyne → Ali b. Muhammed → İbn Mâce.

Bu rivâyette Efendimiz (s) şöyle dua ediyor: “*Allahım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ilâh yoktur. Sen beni yarattın, ben senin kulunum, gücüm yettiğince sana verdiğim ahit ve söz üzereyim. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Bana olan nimetini itiraf ediyorum. Günahlarımı itiraf ediyorum. Beni affet, zirâ günahları sadece sen affedersin.*” Ayrıca Ebû Dâvûd’un

---

¹¹⁵ Ebû Dâvûd, Vitir, 23.

¹¹⁶ İbn Mâce, Dua, 9.

¹¹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 349-360.

rivâyetinin sonunda, (Bu duâyı okuyup) “o gün veya gece ölürse cennete girer.” ifâdesi geçmektedir.¹¹⁸

2.12. Kişiyi Güzel Ses ve Makam Verilmesi

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا مَالِكٌ - وَهُوَ ابْنُ مِعْوَلٍ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «إِنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ قَيْسٍ أَوْ الْأَشْعَرِيَّ أُعْطِيَ مِزْمَارًا مِنْ مِزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ»

(Müslim dedi:) Bize Ebûbekir b. Ebû Şeybe anlattı. (dedi ki) Bize Abdullah b. Nümeyr anlattı. (Ayrıca Müslim dedi ki) Bize İbn Nümeyr anlattı. (dedi ki) Bize babam (Nümeyr) anlattı. (dedi ki:) Bize Mâlik b. Miğvel Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “Abdullah b. Kays'a veya Ebu Mûsâ el-Eş'arî'ye (burada râvî şüpheye düşmüştür) Hz. Dâvûd ailesinin güzel seslerinden bir ses (makam) verilmiştir.”¹¹⁹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Mâlik b. Miğvel + Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr (H) Ebûbekir b. Ebû Şeybe → Müslim.

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Mâlik b. Miğvel → Nümeyr → (Abdullah) b. Nümeyr → Müslim.

Hz. Dâvûd soyunun ve onlar gibi bazı sahâbîlerin de güzel ses ve makama sahip olduğunu bildiren sahîhu'l-isnâd olan bu hadisi, Tirmizî de aynı tarikle şu şekilde rivâyet etmiştir: “Ey Ebû Mûsâ! Sana Dâvûd soyunun güzel ses ve makamından verildi.”¹²⁰

Aynı hadisin Dârimî rivâyetinde Peygamberimiz (s) Ebû Mûsâ hakkında, “Ebû Mûsâ'ya Dâvûd soyunun güzel ses ve makamından verilmiş.” buyurdu.¹²¹

¹¹⁸ Ebû Dâvûd, Edeb, 110; İbn Mâce, Dua, 11.

¹¹⁹ Müslim, Mîsâfirîn, 235, C. 1, s. 546; Tirmizî, Menâkıb, 56; Dârimî, Fedâilü'l-Kur'an, 34.

¹²⁰ Tirmizî, Menâkıb, 56.

¹²¹ Dârimî, Fedâilü'l-Kur'an, 34.

2.13. Mezarlıklara Girince Söylenmesi Tavsiye Edilenler

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ قَالَا حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَسَدِيُّ عَنْ سُفْيَانَ
عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ يُعَلِّمُهُمْ إِذَا خَرَجُوا إِلَى الْمَقَابِرِ
فَكَانَ قَائِلُهُمْ يَقُولُ - فِي رِوَايَةِ أَبِي بَكْرٍ - السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الدِّيَارِ - وَفِي رِوَايَةِ زُهَيْرٍ - السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ
الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَلْآحِقُونَ أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ

(Müslim dedi:) Bize Ebûbekir b. Ebû Şeybe ve Züheyr b. Harb anlattılar. Dediler ki: Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî, Süfyân'dan, o Alkame b. Mersed'den, o Süleyman b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı: Peygamberimiz (s) onlara mezarlığa gittiklerinde sözcülerinin şöyle demesi gerektiğini öğretirdi: (Ebûbekir'in rivâyetine göre) *"Bu diyar ehline selâm olsun. (Züheyr'in rivâyetine göre) Mü'minlerden ve Müslümanlardan olan bu diyar ehline selâm olsun. İnşallah biz de size varacağız. Allah'tan (c.c.) bizler ve sizler için âfiyet diliyorum."*¹²²

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân (es-Sevrî) → Muhammed b. Abdullah el-Esedî → Züheyr b. Harb + Ebûbekir b. Ebû Şeybe → Müslim.

Mezarlıklara girince oradaki medfûnlara selam verip dua etmeyi tavsiye eden isnâdı sahih bu hadisi, Tirmizî de şu şekilde rivâyet etmiştir: Peygamberimiz (s), Medîne mezarlığından geçti ve kabirlere yönelip şöyle buyurdu: *"Sizlere selâm olsun ey kabir sahipleri! Allah bizi de sizi de affetsin. Siz bizden önce gittiniz, biz de ardınızdan geleceğiz."*¹²³

Benzer lafızdaki bu hadisi Nesaî ve İbn Mâce de şu farklı tarikle nakletmişlerdir:

¹²² Müslim, Cenâiz, 104, C. 1, s. 671; Tirmizî, Cenâiz, 59; Nesaî, Cenâiz, 103; İbn Mâce, Cenâiz, 36; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 353-359.

¹²³ Tirmizî, Cenâiz, 59.

Hız. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Eb  Ahmed → Muhammed b. Abb d.¹²⁴

Aynı hadisi Dârimî ve Ahmed b. Hanbel de Şu farklı tarikle nakletmişlerdir:

Hız. Büreyde → İbn Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Ahmed → Muhammed b. Abb d.¹²⁵

2.14. Verilen Hediyeinin Mirasta Geri Dönmesi

وَحَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ السَّعْدِيُّ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ أَبُو الْحَسَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَطَاءٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ بَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ إِذْ أَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ إِنِّي تَصَدَّقْتُ عَلَى أُمِّي بِجَارِيَةٍ وَإِنَّهَا مَاتَتْ - قَالَ فَقَالَ وَجَبَ أَجْرُكَ وَرَدَّهَا عَلَيْكَ الْمِيرَاثُ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ كَانَ عَلَيْهَا صَوْمٌ شَهْرٍ أَفَأَصُومُ عَنْهَا قَالَ صُومِي عَنْهَا قَالَتْ إِنَّهَا لَمْ تَحُجَّ قَطُّ أَفَأَحُجُّ عَنْهَا قَالَ حُجِّي عَنْهَا

(Müslim dedi:) Ve bana Ali b. Hucr es-Sa'd  anlattı. (dedi ki:) Bize Ebu'l-Hasan Ali b. Müshir, Abdullah b. Atâ'dan, o Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle Őoyle nakletti: Ben, Peygamberimizin (s) yanında otururken bir kadın Peygamberimize (s) gelerek ‘‘Ya Resûlallah ben anneme bir câriye vermiŐtim. Ve Őuan annem öldü.’’ dedi. Peygamberimiz (s) ‘‘*Sen ecrini aldın ve miras onu sana geri d nderdi.*’’ buyurdu. Kadın, ‘‘Ya Resûlallah, annemin bir ay oruÇ borcu vardı, onun yerine oruÇ tutayım mı?’’ dedi. Peygamberimiz (s) ‘‘*Yerine oruÇ tut.*’’ buyurdu. Kadın, ‘‘Annem hacca da hiÇ gitmedi, yerine hacca gitsem olur mu?’’ dedi. Peygamberimiz (s), ‘‘*Yerine hacca git.*’’ buyurdu.¹²⁶

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdullah b. Atâ → Ebu'l-Hasan Ali b. Müshir → Ali b. Hucr es-Sa'd  → Müslim.

¹²⁴ Nes f, Cenâiz, 103; İbn Mâce, Cenâiz, 36.

¹²⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 353-359.

¹²⁶ Müslim, *Siy m*, 157, C. 1, s. 805.

Anneye verilen hediyein, annenin vefatıyla mirasta dönebileceğinden ve vefat eden anne veya babadan birinin var olan borcunun ödenmesini tavsiye eden bu hadiste rivâyet zincirinde adı geçen râvîler hakkında sika olduklarına dair ifâdeler mevcut olmakla beraber, râvîlerden Ebu'l-Hasan Ali b. Müshir'in âmâ iken rivâyet ettiği hadisler ihtiyatla karşılanmıştır.¹²⁷

Ayrıca bu hadisi Müslim, benzer lafız ve iki farklı tarikle daha rivâyet etmiştir. O rivâyetler şöyledir:

Hiz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdullah b. Atâ' → Abdullah b. Nümeyr → Ebûbekir b. Ebû Şeybe. Ancak bu rivâyette *-iki ay-* diye geçmektedir. İkinci rivâyet ise şu şekildedir.

Hiz. Büreyde → (Abdullah) İbn Büreyde → Abdullah b. Atâ' → Sevrî → Abdurrezzâk → Abd b. Humeyd. Bu rivâyet metni baştaki rivâyetle aynıdır.¹²⁸ Rivâyetin hac ile ilgili bölümü Tirmizî'nin rivâyetinde şu tarikle geçmektedir:

Hiz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdullah b. Atâ' → Ali b. Müshir → Ali b. Hucr.¹²⁹ Ayrıca aynı hadisi Tirmizî farklı bir tarikle de nakletmiştir:

Hiz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdullah b. Atâ' → Süfyân es-Sevrî → Abdurrezzâk → Muhammed b. Abdü'l-A'lâ.

Aynı rivâyet zekât bahsinde de geçmektedir.¹³⁰ Müslim'in bir rivâyetinde ise kadın, "Ya Resûlallah babamın hac farîzası olduğu halde yaşlılığından dolayı devenin sırtına binecek güce sahip değil. dedi." Efendimiz (s) de "*Yerine hacca git.*" buyurdu.¹³¹

Bu hadisi Ebû Dâvûd da farklı tarikle nakletmiştir:

---

¹²⁷ Ebu'l-Hasan Ali b. Müshir (ö. 189/805-806): Hişâm b. Urve, A'meş ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Ebûbekir b. Ebû Şeybe, Hâlid b. Mahled ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İbn Maîn ve başkaları onun sika olduğunu söylemişlerdir. Âmâ iken ezberden rivâyet ettiği hadisler bazı muhaddisler tarafından ihtiyatla karşılanmıştır. İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 193; *DİA*, C. 2, s. 422.

¹²⁸ Müslim, Sıyâm, 158, C. 1, s. 805.

¹²⁹ Tirmizî, Hac, 86.

¹³⁰ Tirmizî, Hac, 86.

¹³¹ Tirmizî, Hac, 85.

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdullah b. Atâ' → Züheyr → Ahmed b. Yunus.¹³²

İbn Mâce de bu hadisi sıyâm bölümünde şu farklı tarikle vermektedir:

H. Büreyde → İbn Büreyde → Abdullah b. Atâ' → Süfyân → Abdurrezzak → Züheyr b. Muhammed.

Bu rivâyette Efendimize (s) soru şu şekilde sorulmuştur. “Annem, oruç borcu olduğu halde vefât etti. Yerine oruç tutayım mı?”¹³³ İbn Hanbel ve İbn Mâce aynı hadisi kısmen farklı bir tarik ve lafız farklılığı ile şöyle nakletmektedirler:

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdullah b. Atâ' → Süfyân → Vekî' → Ali b. Muhammed. Bu rivâyete göre Efendimiz (s), “Allah (c.c.) seni mükâfatlandırdı ve mirâsı sana geri gönderdi.” buyurmuştur.

H. Büreyde → İbn Büreyde → Abdullah b. Atâ' → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.¹³⁴

2.15. Beş Vakit Namazın Kılınma Vakitleri

حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ وَعَبِيدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ كِلَاهُمَا عَنِ الْأَزْرَقِ - قَالَ زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُونُسَ الْأَزْرَقِ - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ عَنْ وَقْتِ الصَّلَاةِ فَقَالَ لَهُ «صَلِّ مَعَنَا هَذَيْنِ» يَعْنِي الْيَوْمَيْنِ فَلَمَّا زَالَتِ الشَّمْسُ أَمَرَ بِالْأَذَانِ ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَقَامَ الظُّهْرَ ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَقَامَ العَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ بَيْضَاءُ نَقِيَّةٌ ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَقَامَ المَغْرِبَ حِينَ غَابَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَقَامَ العِشَاءَ حِينَ غَابَ الشَّفَقُ ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَقَامَ الفَجْرَ حِينَ طَلَعَ الفَجْرُ فَلَمَّا أَنْ كَانَ اليَوْمَ الثَّانِي أَمَرَهُ فَأَبْرَدَ بِالظُّهْرِ فَأَبْرَدَ بِهَا فَأَنْعَمَ أَنْ يُبْرَدَ بِهَا وَصَلَّى العَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ أَخْرَجَهَا فَوْقَ الدِّي كَانِ وَصَلَّى

¹³² Ebû Dâvûd, Zekât, 31, Vesâyâ, 12, Eymân, 25.

¹³³ İbn Mâce, Sadakât, 3, Sıyâm, 51.

¹³⁴ Ahmed b. Hanbel, Müsned, C. 5, s. 349-359.

الْمَغْرِبِ قَبْلَ أَنْ يَغِيبَ الشَّفَقُ وَصَلَّى الْعِشَاءَ بَعْدَ مَا ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ وَصَلَّى الْفَجْرَ فَأَسْفَرَ بِهَا ثُمَّ قَالَ «أَيُّنَ السَّائِلُ عَنِ وَقْتِ الصَّلَاةِ» فَقَالَ الرَّجُلُ أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ وَقْتُ صَلَاتِكُمْ بَيْنَ مَا رَأَيْتُمْ

(Müslim dedi:) Bana Züheyr b. Harb ve Ubeydullah b. Saîd anlattılar. Her ikisi de Ezrak'ten rivâyet ettiler. (Buradaki rivâyet lafzı Züheyr'e ait) Züheyr dedi ki: Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak anlattı. (dedi ki:) Bize Süfyân, Alkame b. Mersed'den, o Süleyman b. Büreyde'den, o babasından, o da Peygamberimizden (s) rivâyetle şöyle anlattı: Bir adam Peygamberimize (s) namaz vaktini (vakitlerini) sordu. Peygamberimiz (s) ona; *“Bu iki gün namazı bizimle kıl!”* buyurdu. Güneş tepeden inince (öğle namazının ilk vakti girince) Bilal'e ezan okumasını, sonra da kâmet getirmesini emretti. Böylece öğle namazını edâ etmiş oldular. Daha sonra güneş berrak ve beyazca yüksekteyken Bilal'e (ezân okuyup, kâmet getirmesini) emretti, ikindiye edâ ettiler. Sonra güneş battığında Bilal'e (ezân okuyup, kâmet getirmesini) emretti, akşamı edâ ettiler. Sonra şafak (gökteki kızılılık) gittiğinde Bilal'e (ezân okuyup, kâmet getirmesini) emretti, yatsıyı edâ ettiler. Sonra şafak söktüğünde Bilal'e (ezân okuyup, kâmet getirmesini) emretti, sabahı edâ ettiler. İkinci gün olunca Peygamberimiz (s), Bilal'e serinletmesini (öğle ezanını geciktirip, havanın serinlemesini beklemesini) emretti, o da tam geciktirip (öğle sıcağının geçmesini ve havanın) tam serinlemesini bekledi (sonra öğle namazını kıldılar). İkindiye güneş yukardayken epeyce geciktirerek kıldılar. Akşamı şafak (gökteki kızılılık) batmadan kıldılar. Yatsıyı gecenin üçte biri geçtikten sonra kıldılar. Sabahı da (geciktirip) etraf aydınlanmaya başladıktan sonra kıldılar. Daha sonra Peygamberimiz (s), *“Namaz vaktini soran nerede?”* diye sordu. Adam, ‘benim ya Resûlallah!’ dedi. Peygamberimiz (s), *“Namaz vaktiniz, gördüğünüz vakit arasındır.”* buyurdu.¹³⁵

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

¹³⁵ Müslim, Mesâcid, 176, C. 1, s. 428; Müslim, Mesâcid, 177, C. 1, s. 429; Ebû Dâvûd, Salât, 2; Tirmizî, Salât, 1; Nesaî, Mevâkîf, 12; İbn Mâce, Salât, 1; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 349.

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân (es-Sevrî) → İshâk b. Yusuf el-Ezrak → Ubeydullah b. Saîd + Züheyr b. Harb → Müslim.

Beş vakit namazın kılınma vakitlerinden bahseden ve isnâdı sahih bu hadis, Müslim'den şu tarikle de rivâyet edilmiştir.

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Şu'be → Haremî b. Umâre → İbrahim b. Muhammed b. Ar'are es-Sâmî. (Ancak bu rivâyette: İkinci gün kılınan yatsı namazında) “*Gecenin üçte biri veya bir kısmı geçince...*” şeklindeki ifâdeyle hadis devam etmektedir. Ayrıca rivâyetin sonunda da Peygamberimiz (s) adama dönerek; “*Gördüğün iki vakit arası namaz vaktidir.*” buyurdu.¹³⁶

Bu hadis Tirmizî'de şu tarikle gelmiştir:

İbn Abbâs → Nâfi' b. Cübeyr b. Mut'im → Hakîm b. Hakîm (Ubbâd b. Huneyf) → Abdurrahman b. Hars b. Ayyâş b. Ebû Rabîa → Abdurrahman b. Ebû Zinâd → Hannâd b. Sarî.

Tirmizî'nin bu rivâyetinde Peygamberimiz (s), “*Cebrâil, bana Beytü'l-Makdis'in yanında iki kere namaz kıldırdı. Sonra Cebrâil bana dönüp dedi ki: Ey Muhammed bu senden önceki Peygamberlerin vaktidir. Namaz vakitleri, bu iki vakit arasındır.*”¹³⁷

Aşağıda belirtildiği üzere aynı hadisi Nesaî, Ebû Dâvûd ve Ahmed b. Hanbel de farklı senetlerle nakletmişlerdir.¹³⁸

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân es-Sevrî → Mahled b. Yezîd → Amr b. Hişâm.

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → İshâk b. Yusuf el-Ezrak → Ahmed b. Sinân + Muhammed b. Sabbâh.¹³⁹

¹³⁶ Müslim, Mesâcid, 177, C. 1, s. 429.

¹³⁷ Tirmizî, Salât, 1.

¹³⁸ Ebû Dâvûd, Salât, 2; Nesaî, Mevâkîf, 12; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 349.

¹³⁹ İbn Mâce, Salât, bab 1.

2.16. Günaha (Gayr-ı Meşru İlişkiye) Karşı Nasûh Tevbe Eden

Kişinin Âkibeti

وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ الْهَمْدَانِيُّ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى - وَهُوَ ابْنُ الْحَارِثِ الْمُحَارِبِيُّ - عَنْ غَيَّلَانَ - وَهُوَ ابْنُ جَامِعِ الْمُحَارِبِيِّ - عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ جَاءَ مَاعِزُ بْنُ مَالِكٍ إِلَى النَّبِيِّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ طَهَّرْنِي فَقَالَ «وَيَحْكُ ارْجِعْ فَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ وَتُبْ إِلَيْهِ» قَالَ فَرَجَعَ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ طَهَّرْنِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ «وَيَحْكُ ارْجِعْ فَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ وَتُبْ إِلَيْهِ» قَالَ فَرَجَعَ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ طَهَّرْنِي فَقَالَ النَّبِيُّ مِثْلَ ذَلِكَ حَتَّى إِذَا كَانَتِ الرَّابِعَةُ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ «فِيمَ أَطَهَّرَكَ» فَقَالَ مِنَ الرَّزَى فَسَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ أَبَاهُ جُنُونَ فَأُخْبِرَ أَنَّهُ لَيْسَ بِمَجْنُونٍ فَقَالَ «أَشْرَبَ خَمْرًا» فَقَامَ رَجُلٌ فَاسْتَنَكَّهَا فَلَمْ يَجِدْ مِنْهُ رِيحَ خَمْرٍ قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ «أَزْنَيْتَ» فَقَالَ نَعَمْ فَأَمَرَ بِهِ فَرُجِمَ فَكَانَ النَّاسُ فِيهِ فِرْقَتَيْنِ قَائِلٌ يَقُولُ لَقَدْ هَلَكَ لَقَدْ أَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ وَقَائِلٌ يَقُولُ مَا تَوْبَةٌ أَفْضَلَ مِنْ تَوْبَةِ مَاعِزٍ أَنَّهُ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ فَوَضَعَ يَدَهُ فِي يَدِهِ ثُمَّ قَالَ افْتُلْنِي بِالْحِجَارَةِ - قَالَ - فَلِشُوا بِذَلِكَ يَوْمَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً ثُمَّ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ وَهُمْ جُلُوسٌ فَسَلَّمَ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ اسْتَغْفِرُوا لِمَاعِزِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ فَقَالُوا غَفَرَ اللَّهُ لِمَاعِزِ بْنِ مَالِكٍ - قَالَ - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ لَقَدْ تَابَ تَوْبَةً لَوْ قُسِمَتْ بَيْنَ أُمَّةٍ لَوَسِعَتْهُمْ قَالَ ثُمَّ جَاءَتْهُ امْرَأَةٌ مِنْ غَامِدٍ مِنَ الْأَزْدِ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ طَهَّرْنِي فَقَالَ وَيَحْكُ ارْجِعِي فَاسْتَغْفِرِي اللَّهَ وَتَوْبِي إِلَيْهِ فَقَالَتْ أَرَاكَ تُرِيدُ أَنْ تُرَدِّدَنِي كَمَا رَدَدْتَ مَاعِزَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ «وَمَا ذَاكَ» قَالَتْ إِنَّهَا حُبْلَى مِنَ الرَّزَا فَقَالَ «أَنْتِ» قَالَتْ نَعَمْ فَقَالَ لَهَا حَتَّى تَضَعِي مَا فِي بَطْنِكَ قَالَ فَكَفَّلَهَا رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ حَتَّى وَضَعَتْ قَالَ فَاتَى النَّبِيَّ فَقَالَ قَدْ وَضَعْتَ الْغَامِدِيَّةُ فَقَالَ إِذَا لَا نَرْجُمَهَا وَنَدَعِ وَلَدَهَا صَغِيرًا لَيْسَ لَهُ مَنْ يُرْضِعُهُ فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ إِلَى رِضَاعِهِ يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَالَ فَرَجَمَهَا

(Müslim dedi:) Bize Muhammed b. Alâ' el-Hemdânî anlattı. (dedi ki:) Bize (İbnu'l-Hâris el-Muhâribî) Yahya b. Ye'lâ, Ğaylân (İbn Câmi' el-Muhâribî)den, o Alkame b. Mersed'den, o Süleyman b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle dediğini anlattı. Mâiz b. Mâlik, Peygamberimize (s) gelerek 'Ya Resûlallah beni temizle!' dedi. Peygamberimiz (s), "Yazık ettin

kendine, git istiğfâr ve tevbe et!” buyurdu. (Dedi ki:) Gidip kısa bir süre sonra tekrar geldi ve ‘Ya Resûlallah beni temizle!’ dedi. Peygamberimiz (s), “*Yazık ettin kendine, git istiğfâr ve tevbe et!*” buyurdu. (Dedi ki:) Gidip kısa bir süre sonra tekrar geldi ve ‘Ya Resûlallah beni temizle!’ dedi. Peygamberimiz (s), “*Yazık ettin kendine, git istiğfâr ve tevbe et!*” buyurdu. Dördüncü sefer adam tekrar gelince, Peygamberimiz (s) ona; “*Seni neden temizleyeyim?*” diye sordu. Adam, ‘zinadan’ diye cevap verdi. Peygamberimiz (s), “*Onda bir delilik var mı?*” dedi. Deli olmadığı söylendi. Peygamberimiz (s), “*İçki içti mi?*” dedi. Birisi kalkıp ağzını kokladı ve içki kokusu hissetmedi. Peygamberimiz (s) ona; “*Zina mı ettin?*” diye sordu. Adam, ‘Evet!’ dedi. Peygamberimiz (s), onun recmedilmesini istedi ve recmedildi. Oradaki insanlar onunla ilgili ikileme düştü. Kimisi günahları etrafını sardı, helâk oldu, dedi. Kimisi de Mâiz’in tevbesinden daha üstün bir tevbe mi var? Zirâ o Peygamberimize (s) gelip, elini eline koyarak “Beni taşla öldür! dedi. (Dedi ki:) O şekilde iki veya üç gün kaldı. Daha sonra Peygamberimiz (s) gelip onları oturur vaziyette buldu ve selam verip oturdu ve dedi ki: “*Mâiz b. Mâlik için istiğfar edin.*” Dediler ki: Allah, Mâiz b. Mâlik’i affetsin. Bunun üzerine Peygamberimiz (s) şöyle buyurdu: “*O, öyle bir tevbe etti ki, bir cemâate bölünse, hepsine yeterdi.*”

(Dedi ki:) Daha sonra Ğâmid’den, Ezd’den bir kadın Peygamberimize (s) gelerek, ‘Ya Resûlallah beni temizle!’ dedi. Peygamberimiz (s), “*Yazık ettin kendine, git istiğfâr ve tevbe et!*” buyurdu. Kadın dedi ki: Görüyorum ki Mâiz b. Mâlik’i geri çevirmek istediğin gibi beni de geri çevirmek istiyorsun. Peygamberimiz (s), “Ne demek istiyorsun?” Kadın dedi ki: Bir kadın zinadan hamile. Peygamberimiz (s) “*Sen mi?*” diye sordu. ‘Evet, ben!’ dedi. Peygamberimiz (s) ona, “Karnındaki doğurana kadar (bekle)” dedi. Dedi ki: Ensâr’dan birisi doğumunu yapana kadar bakımını üstlendi ve gelip Ğâmidli kadın doğurdu, dedi. Peygamberimiz (s), “Şimdilik çocuğun süt emecek kimsesi

yokken, onu recmederek, çocuğu yalnız bırakmayalım.” buyurdu. Ensâr’dan biri kalkıp ‘Onu emzirme işi bana ait.’ dedi. Böylece recmedildi.¹⁴⁰

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → (İbn Câmî’ el-Muhâribî) Ğaylân → (İbnu’l-Hâris el-Muhâribî) Yahya b. Ye’lâ → Muhammed b. Alâ’ el-Hemdânî → Müslim.

Gayrı meşru ilişkiye girdiği için bundan pişmanlık duyup tevbe eden bir adam ve bir kadından bahseden sahîhu’l-İsnâd bu hadisi Müslim ve Ebû Dâvûd, Abdullah b. Büreyde yoluyla ve farklı tariklerle rivâyet etmektedirler:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → Abdullah b. Nümeyr (H) Ebûbekir b. Ebû Şeybe.

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → Abdullah b. Nümeyr → Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr.¹⁴¹

Hz. Büreyde → İbn Büreyde → Alkame b. Mersed → Ğaylân → Ye’lâ b. Hâris → Yahya b. Ye’lâ b. Hâris → Muhammed b. Ebûbekir b. Ebû Şeybe.

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → Ebû Ahmed → Ahmed b. İshâk el-Ehvâzî.

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → İsa b. Yunus → İbrahim b. Mûsâ er-Râzî.¹⁴²

Birinci rivâyette Efendimiz (s) Mâiz’in ağzının koklanmasını istedi. İkincisinde ise Hz. Büreyde, biz sahâbîler kendi aramızda, Mâiz ve Ğâmidli kadın eğer itiraflarından sonra (dediklerinden) geri dönselerdi, Efendimiz (s), onları çağırmazdı, diyorduk.¹⁴³

¹⁴⁰ Müslim, Hudûd, 22, C. 2, s. 1321-1325; Ebû Dâvûd, Hudûd, 24; Dârimî, Hudûd, 14; Dârimî, Hudûd, 17; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 347.

¹⁴¹ Müslim, Hudûd, 22, C. 1, s. 1324-1325.

¹⁴² Ebû Dâvûd, Hudûd, 24.

¹⁴³ Ebû Dâvûd, Hudûd, 24.

Aynı konunun Dârimî’de geçen iki rivâyetinin birinde Mâiz b. Mâlik diye adlandırılan adam gelip suçunu itiraf etti... şeklinde hadis devam etmektedir.¹⁴⁴ Dârimî’nin öbür rivâyetinde ise Peygamberimizin (s) yanına Ğâmîd oğullarından bir kadın gelip ben zina ettim, şeklinde hadis devam etmektedir.¹⁴⁵

Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel de şu farklı tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → Ebû Nuaym → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.

Bu rivâyetin sonunda Hz. Büreyde, biz Peygamberimizin (s) sahâbîleri kendi aramızda konuşuyor ve eğer Mâiz b. Mâlik üçüncü itiraftan sonra otursaydı (dediğinden vazgeçseydi) Peygamberimiz (s) onu çağırılmayacaktı. Çünkü O, onu dördüncü itirafından sonra recmettirdi, diyorduk.¹⁴⁶

2.17. Herhangi Bir Kapta Bir Şeyler Yiyip İçmek

وَحَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ الشَّاعِرِ حَدَّثَنَا صَحَّاحُ بْنُ مَخْلَدٍ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ
عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ «نَهَيْتُكُمْ عَنِ الطُّرُوفِ وَإِنَّ الطُّرُوفَ - أَوْ ظُرْفًا - لَا يُحِلُّ شَيْئًا وَلَا يُحَرِّمُهُ وَكُلُّ
مُسْكِرٍ حَرَامٌ»

(Müslim dedi:) Bize Haccâc b. Şâir anlattı. (dedi ki:) Bize Dahhâk b. Mahled, Süfyân’dan, o Alkame b. Mersed’den, o (Süleyman) İbn Büreyde’den, o da babasından Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “Size (bir şey içerken) *kapları yasaklamıştım*. (Ancak bundan böyle kullanabilirsiniz.) *Zirâ kaplar –veya bir kap- bir şeyi ne helalleştirir ne de haramlaştırır. Sarhoş eden her şey haramdır.*”¹⁴⁷

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → (Süleyman) İbn Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân (es-Sevrî) → Dahhâk b. Mahled → Haccâc b. Şâir → Müslim.

¹⁴⁴ Dârimî, Hudûd, 14.

¹⁴⁵ Dârimî, Hudûd, 17.

¹⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 347.

¹⁴⁷ Müslim, Eşribe, 64, C. 1, s. 1585; Müslim, Eşribe, 65, C. 2, s. 1584-1586; Tirmizî, Eşribe, 2, Eşribe, 6; İbn Mâce, Eşribe, 14.

Herhangi bir kapta yemek yeme ve kapların herhangi bir şeyi kirletmeyeceğini belirten isnâdı sahih bu hadisi Müslim iki farklı tarikle daha rivâyet etmiştir. O rivâyetlerden biri şöyledir:

Hız. Büreyde → İbn Büreyde → Muhârib b. Disâr → Muarrif b. Vâsıl → Vekî' → Ebûbekir b. Ebû Şeybe. Ancak bu rivâyete göre daha önce yasaklanan şey (genel anlamda kap değil, sadece) deriden su içme kabıdır.¹⁴⁸ İkinci rivâyet ise şöyledir:

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Muhârib b. Disâr → Dirâr b. Mürre → Muhammed b. Fudayl → Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr.

Bu son rivâyette Peygamberimiz (s), “Size hurma ve üzüm suyunu kapsız içmeyi yasaklamıştım. Bundan böyle bütün kaplarda içiniz, ancak sarhoş edici bir şey içmeyiniz.” buyurmuştur.¹⁴⁹

Tirmizî ve İbn Mâce de bu hadisi ‘Eşribe’ bölümlerinde Süleyman b. Büreyde yoluyla ve farklı tariklerle rivâyet etmişlerdir. O rivâyetlerden birisi şu şekildedir:

Hız. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Ebû Âsım → Mahmud b. Ğaylân + Hasan b. Ali → Muhammed b. Beşşâr.

Bu rivâyette: “Sarhoşlaştırıcı her şey haramdır!” diye buyurulmuştur.¹⁵⁰ Öbür rivâyet ise yukarıdaki gibidir.¹⁵¹

Hız. Büreyde → İbn Büreyde → Kâsım b. Muhaymire → Simâk → Şerîk → İshâk b. Yusuf → Abduhamid b. Beyân. Bu rivâyette, “Daha önce size yasaklamıştım, bundan böyle kullanınız!” şeklindedir.¹⁵²

Nevevî, bu yasakla ilgili olarak şu açıklamayı sunar: “Sayılan kaplarda şıra kurmak İslâm’ın bidâyetinde yasaklanmıştır. O sıralarda, içlerinde sarhoş edici bulunabileceğinden ve bunların kesâfetleri sebebiyle içlerindeki mâyiin (içeceğin)

¹⁴⁸ Müslim, Eşribe, 65, C. 2, s. 1586.

¹⁴⁹ Müslim, Eşribe, 63, C. 2, s. 1584.

¹⁵⁰ Tirmizî, Eşribe, 2.

¹⁵¹ Tirmizî, Eşribe, 6.

¹⁵² İbn Mâce, Eşribe, 14.

ne olduğu bilinemeyeceğinden, bazan kişinin sarhoş edici değil zannederek sarhoş ediciyi içebileceği korkusunun galib olması, zîra içkinin serbest olduğu devrenin henüz yakın bulunması sebebiyle bu çeşit karışıklıkların sıkça vukua gelmesi sebebiyle bu yasak konmuştur. Fakat aradan epey bir zaman geçip, içkinin haramlığı şöhret bulup herkesin içinde yer edince bu yasak neshedilip -sarhoş ediciyi içmemek şartıyla- her kapta nebiz kurmak serbest kılınmıştır.”¹⁵³

2.18. Bayramlarda Namazdan Önce Yiyip Yememe

حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْبَرَّازُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنِ عَبْدِ الْوَارِثِ عَنْ ثَوَابِ بْنِ عُثْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ "كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَطْعَمَ وَلَا يَطْعَمَ يَوْمَ الْأَضْحَى حَتَّى يُصَلِّيَ"

(Tirmizî dedi:) Bize Hasan b. Sabbâh el-Bezzâr anlattı. (dedi ki:) Bize Abdussamed b. Abdulvâris, Sevâb b. Utbe'den, o Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle haber verdi. Dedi ki: “Peygamberimiz (s), Ramazân bayramı günü (bayram namazından önce evden) birşey yemeden çıkmazdı. Kurban bayramı gününde ise namaz kılmadan birşey yemezdi.”¹⁵⁴

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Sevâb b. Utbe → Abdussamed b. Abdulvâris → Hasan b. Sabbâh el-Bezzâr → Tirmizî.

Efendimizin (s), bayram günlerinde bayram namazından önceki uygulamalarından bahseden ve isnâdı sahih olan bu hadisi Tirmizî, garîb olarak nitelemiş; ayrıca Hz. Ali ve Hz. Enes'ten de rivâyet edildiğini ifade etmiştir.¹⁵⁵ Muhammed, bu hadisin râvîleri arasında geçen Sevâb b. Utbe'nin, “Bu rivâyetten başka rivâyetini bilmiyorum.” demiştir.¹⁵⁶ Bu hadisten yola çıkarak âlimler,

¹⁵³ CANAN İbrahim, *Kütüb-i sitte muhtasarı tercüme ve şerhi*, Haram ve Helal Olan Kaplar, C. 7, s. 260.

¹⁵⁴ Tirmizî, İdeyn, 38; İbn Mâce, Sıyâm, 49; Dârimî, Salât, 217; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 352-353.

¹⁵⁵ Tirmizî, İdeyn, 38.

¹⁵⁶ Sevâb b. Utbe: Hasan-ı Basrî, Ebû Cemre'den rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Ebû Asım ed-Dahhâk, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İbn Maîn

Ramazân bayramı günü evden birşey yemeden namaz için çıkmamayı ve mümkünse hurma vb. birşey yemeyi, kurban bayramı gününde ise namaz kılıp eve dönmeden birşey yememeyi müstehab görmüşlerdir.¹⁵⁷

Bu hadisi İbn Mâce ve İbn Hanbel de sıyâm bölümünde benzer lafız ve değişik tariklerle şöyle nakletmişlerdir:

Hz. Büreyde → İbn Büreyde → Sevâb b. Utbe → Ebû Âsım → Muhammed b. Yahya.¹⁵⁸ Dârimî de bu hadisi farklı bir tarikle nakletmiştir.¹⁵⁹

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Sevâb b. Utbe → Ebû Ubeyde el-Haddâd → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Ukbe b. Abdullah er-Rufâî → Yunus → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr. Ancak İbn Hanbel'in tahriç ettiği ikinci rivâyet, "Peygamberimiz (s) kendi kurbanından yiyene kadar bir şey yemezdi." şeklindedir.¹⁶⁰

2.19. Mü'min'in Ölümü Alnteriyle (Alnı Terli) Olur

حَدَّثَنَا ابْنُ بَشَّارٍ أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنِ الْمُثَنَّى بْنِ سَعِيدٍ عَنِ قَتَادَةَ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَرِيدَةَ عَنِ

أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ "الْمُؤْمِنُ يَمُوتُ بَعْرَقَ الْجَبِينِ"

(Tirmizî dedi:) Bize İbn Beşşâr anlattı. (dedi ki:) Bana Yahya b. Saîd, Müsennâ b. Saîd'den, o Katâde'den, o Abdullah b. Büreyde'den, o babasından, o da Peygamberimizden (s) rivâyetle şöyle dediğini haber verdi: "Mü'min (ölümün şiddetinden veya Allah'ın bağışlamasına karşı mahcûp oluşundan dolayı) *alnı terli* olarak ölür."¹⁶¹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

onun sika ve sadûk olduğunu söylemiştir. İbn Ebû Hâtım, babam ve Ebû Zür'â onun sika olduğunu kabul etmediler, demiştir. Muhammed de Sevâb b. Utbe'nin bu hadisten başka rivâyetini bilmiyorum, demiştir. İbn Hâcer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 1, s. 275-276.

¹⁵⁷ Tirmizî, İdeyn, 38.

¹⁵⁸ İbn Mâce, Sıyâm, 49.

¹⁵⁹ Dârimî, Salât, 217.

¹⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 352-353.

¹⁶¹ Tirmizî, Cenâiz, 10; Nesâî, Cenâiz, 5; İbn Mâce, Cenâiz, 5; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 350-357.

H. B. B. → A. b. B. → K. (b. D.) → M. b. S. → Y. b. S. → (M.) İ. B. → T.

Mü'min'in ölürken alını terli olarak öldüğünden bahseden bu hadis için Tirmizî hasendir, demiştir.¹⁶² Rivâyet zincirinde adı geçen Katâde'nin sika olduğuna dair rivâyetler vardır, ancak Buhârî, Katâde'nin İbn Büreyde'den rivâyetini bilmiyoruz, demiştir.¹⁶³ Dolayısıyla ona göre bu hadis sakıncalıdır, ancak farklı rivâyetlerle desteklenmiştir.

Bu hadisi Nesâî ve İbn Mâce cenâiz bölümünde şu iki farklı tarikle nakletmişlerdir:

H. B. B. → A. b. B. → K. → M. b. S. → Y. b. S. → M. b. B.¹⁶⁴

H. B. B. → İ. B. → K. → Y. b. Y. → M. b. M.¹⁶⁵

H. B. B. → İ. B. → K. → M. b. S. → Y. b. S. → B. b. H.¹⁶⁶

Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel de farklı tarik ve lafızla şu şekilde nakletmiştir:

H. B. B. → İ. B. → K. → M. b. S. → B. → N. → A. b. N. Bu rivâyete göre Hz. Büreyde (r.a.), Horasan'da bir hastayı ziyaret etti. Alnının terlediğini görünce, 'Allahü Ekber! Ben Allah'ın Resûlü'nün (s), "Mü'min alını terli olarak ölür!" buyurduğunu işittim, dedi.¹⁶⁷

¹⁶² Tirmizî, İdeyn, 38.

¹⁶³ Katâde (b. Diâme) (ö. 117/735-736): Enes b. Mâlik, Saîd b. Müseyyeb ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Evzaî, Hişâm ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Kaderlikle ithâm edilmiştir. İbn Sa'd, onun sika ve hüccet, İbn Maîn ve başkaları da sika olduğunu söylemişlerdir. Ancak Buhârî onun İbn Büreyde'den rivâyetini bilmiyoruz, demiştir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 428-430.

¹⁶⁴ Nesâî, Cenâiz, 5.

¹⁶⁵ Nesâî, Cenâiz, 5.

¹⁶⁶ İbn Mâce, Cenâiz, 5.

¹⁶⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 350-357.

2.20. Cennet Ehlinin Ne Kadarı Peygamberimizin Ümmeti Olacak

حدثنا حسين بن يزيد الطحان الكوفي أخبرنا محمد ابن فضيل عن ضرار بن مرة عن محارب بن دثار عن ابن بريدة عن أبيه قال قال رسول الله صلى الله عليه سلم أهل الجنة عشرون ومائة صف ثمانون من هذه الأمة وأربعون من سائر الأمم"

(Tirmizî dedi:) Bize Hüseyin b. Tahân el-Kûfî anlattı. (dedi ki:) Bize Muhammed b. Fudayl, Dirâr b. Mürre'den, o Muhârib b. Disâr'dan, o İbn Büreyde'den, o da babasından Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu haber verdi: “*Cennet ehli yüz yirmi saftır. Bu saflardan seksen tanesi bu ümmetten, kırk saf ise öbür ümmetlerdendir.*”¹⁶⁸

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Muhârib b. Disâr → Dirâr b. Mürre → Muhammed b. Fudayl → Hüseyin b. Yezîd → Tirmizî.

Cennet ehlinin ne kadarlık bir bölümünün Efendimizin (s) ümmetinden olacağını ifâde eden isnâdı sahih bu hadis için Tirmizî hasen, demiştir.¹⁶⁹

Aynı hadisi İbn Mâce ve Dârimî Süleyman b. Büreyde'den şu farklı tarikle nakletmişlerdir:

H. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Hüseyin b. Hafs → Abdullah b. İshâk el-Cevherî.¹⁷⁰

H. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân → Muâviye b. Hişâm → Muhammed b. Alâ'.¹⁷¹

Ahmed b. Hanbel de bu hadisi, lafzında ziyadeli olarak şu iki tarikle nakletmiştir.

¹⁶⁸ Tirmizî, Sıfatu'l-Cennet, 13; İbn Mâce, Zühd, 34; Dârimî, Rikâk, 111; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 347-361.

¹⁶⁹ Tirmizî, Sıfatu'l-Cennet, 13.

¹⁷⁰ İbn Mâce, Zühd, 34.

¹⁷¹ Dârimî, Rikâk, 111.

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Dirâr → Abdulazîz b. Müslim → Abdussamed → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.

Hız. Büreyde → İbn Büreyde → Muhârib b. Disâr → Eb  Sinân → Abdulazîz b. Müslim → Affân → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr. Son rivâyetin sonunda, “Siz o seksen saftansınız” buyurmuştur.¹⁷²

2.21. Müslüman ile Kâfir Arasındaki Fark, Namazdır

وحدثنا محمد بن علي بن الحسن الشقيقي ومحمود بن غيلان قالا أخبرنا علي بن الحسين بن شقيق عن الحسين بن واقد عن عبد الله ابن بريدة عن أبيه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم "العهد الذي بيننا وبينهم الصلاة فمن تركها فقد كفر"

(Tirmizî dedi:) Ve bize Muhammed b. Ali b. Hasan eş-Őak k  ve Mahmud b. Ğaylan anlattı. Dediler ki: Bize Ali b. Hüseyin b. Şakîk, Hüseyin b. V k d'den, o Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle Peygamberimizin (s) Şöyle buyurduğunu haber verdi. “Biz (Müslümanlar) ile onlar (k firler) arasındaki anlaşma (fark) namazdır. Onu terk eden k fir olur.”¹⁷³

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. V k d → Ali b. Hasan b. Şakîk → Mahmud b. Ğaylân + Muhammed b. Ali b. Hasan → Tirmizî.

İslam'da namaza verilen değeri belirten ve Müslüman ile k fir arasındaki bir ayırıcı özellik olduğunu ifâde eden sahihu'l-İsnâd bu hadis için Tirmizî hasen, sahih ve garib bir hadis, demiştir.¹⁷⁴

Nesaî, İbn Mâce ve İbn Hanbel de bu hadisi, aynı lafız ve içerikte sadece Őeyhleri farklılığı ve Şu tariklerle rivâyet etmişlerdir:

¹⁷² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 347-361.

¹⁷³ Tirmizî, İmân, 9; Nesaî, Salât, 8; İbn Mâce, İkâme, 77; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 346.

¹⁷⁴ Tirmizî, İmân, 9.

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Fadl b. Mûsâ → Hüseyin b. Hurays.¹⁷⁵

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Ali b. Hasan b. Şakîk → İsmail b. İbrahim.¹⁷⁶

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Ali b. Hasan b. Şakîk → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.¹⁷⁷

2.22. Bu İki Taş, Emel ve Ecele Benzer

حدثنا محمد بن اسماعيل وأخبرنا خلاد بن يحيى أخبرنا بشير بن المهاجر أخبرنا عبد الله بن بريدة عن أبيه قال قال النبي صلى الله عليه وسلم هل تدرؤن ما مثل هذه وهذه ورمى بحصاتين قالوا الله ورسوله أعلم قال هذا الأمل وهذا الأجل"

(Tirmizî dedi:) Bize Muhammed b. İsmail anlattı. (dedi ki:) Ve bize Hallâd b. Yahya haber verdi. (dedi ki:) Bize Beşîr b. Muhâcir haber verdi. (dedi ki:) Bize Abdullah b. Büreyde, babasından rivâyetle Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu haber verdi: “Şu iki taşın durumu neye benzer biliyor musunuz? deyip iki taş fırlattı.” (Oradakiler) “Allah ve Resûlü daha iyi bilir”; dediler. Buyurdu ki: “Şu emel, şu ise eceldir.”¹⁷⁸

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → Hallâd b. Yahya + Muhammed b. İsmail → Tirmizî.

Anlamında görüldüğü üzere hadis, Peygamberimizin (s) havaya iki taş fırlatıp bunların birbirine kavuşamayan emel ile ecel gibi olduğunu anlatmaktadır. Bu vesileyle hadis, hayatımızda emellerin fazla uzun olmaması gerektiğini ifâde etmektedir. Tirmizî tarafından genel anlamda isnâdı sahih kabul edilen bu hadisin râvîlerinden Beşîr b. Muhâcir için İbn Maîn ve İclî sika derken, Ebû Hâtim hadisi

¹⁷⁵ Nesaî, Salât, 8.

¹⁷⁶ İbn Mâce, İkâme, 77.

¹⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, Müsned, C. 5, s. 346.

¹⁷⁸ Tirmizî, Emsâl, 7.

yazılır ama hüccet sayılmaz, Buhâri bazı hadislerinde muhâlefet etmekte, İbn Adî zaafî olsa da hadisi yazılır, İbn Hibbân da hatası çok olan kimsedir demişlerdir.¹⁷⁹ Ayrıca bu hadis için Tirmizî bu tarikle hasen, garib bir hadis, demiştir.¹⁸⁰

2.23. Uyumadan Önce Okunması Tavsiye Edilen Duâ

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ الْمُؤَدَّبُ أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ ظَهْرِ أَخْبَرَنَا عَلْقَمَةُ بْنُ مَرثِدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ "شكا خالد بن الوليد المخزومي إلى النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ مَا أَنَامُ اللَّيْلَ مِنَ الْأَرْقِ فَقَالَ نَبِيُّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أُوتِيَ إِلَى فِرَاشِكَ فَقُلْ اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظَلَّتْ وَرَبَّ الْأَرْضِينَ وَمَا أَقَلَّتْ وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ وَمَا أَضَلَّتْ كُنْ لِي جَاراً مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ كُلِّهِمْ جَمِيعاً أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَوْ أَنْ يَبْغِيَ عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ"

(Tirmizî dedi:) Bize Muhammed b. Hâtim el-Müeddib anlattı. (dedi ki:) Bize Hakem b. Zuheyr haber verdi. (dedi ki:) Bize Alkame b. Mersed, Süleyman b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle haber verdi: Halid b. Velîd el-Mahzûmî Peygamberimize (s) geceleri uyuyamadığını söyledi. Peygamberimiz (s) ona "Yatağına girdiğinde şöyle dua et" buyurdu: "Ey yedi sema ve gölgelendirdikleri her şeyin sahibi, yerler ve taşıdıkları her şeyin sahibi, şeytanlar ve sapıttıkları her şeyin sahibi Allah'ım! Bütün yarattıklarının şerrine, bana zarar vermelerine, bana ulaşmalarına karşı bana komşu ol. Şüphesiz senin komşuluğun izzetlidir, seni övmek yüceltir. Senden başka ilah yok, ilah olarak sadece sen varsın." buyurdu.¹⁸¹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Hakem b. Zuheyr → Muhammed b. Hâtim → Tirmizî.

¹⁷⁹ Beşîr b. Muhâcir: Tabiînlerden olup, Hasan-ı Basrî, İkrime ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de İbn Mübârek, Vekî' ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Onun hakkında İbn Maîn ve İclî sika, Ebû Hâtim hadisi yazılır ama hüccet sayılmaz, Buhâri bazı hadislerinde muhâlefet ediyor, Nesâî bir sakıncası yok, İbn Adî zaafî olsa da hadisi yazılır, İbn Hibbân hatası çok, demişlerdir. İbn Hâcer, *Tezhibü't-tehzib*, C. 1, s. 236.

¹⁸⁰ Tirmizî, Emsâl, 7.

¹⁸¹ Tirmizî, Deavât, 91.

Gece uyuyamadığından dolayı Efendimize (s) gelip şikâyetle bulunan Hz. Halid b. Velîd'e, Efendimizin (s) okumasını tavsiye ettiği duayı anlatan bu hadis için Tirmizî, isnâdının kuvvetli olmadığını; rivâyet zincirinde adı geçen Hakem b. Zuheyr için de bazı muhaddislerin onun hadisini terk ettiğini belirtmiştir. Ayrıca Onun hakkında Ahmed zayıf, İbn Maîn sika değil, Buhârî münkerü'l-hadîs, Nesaî ve Ebû Hâtim metrûkü'l-hadîs demişlerdir.¹⁸² İlgili hadisin senesinde adı geçen Muhammed b. Hâtim için ise İbn Adî ve Dârekutnî sika, İbn Kâni' de sadûk demişlerdir. Ancak Ahmed b. Muhammed el-Cûfî, İbn Maîn'in onun için yalancı dediğini duyduğunu söylemiştir. Abdullah b. Ali b. Medîni de babasına onun bir rivâyetini sorduğunu; babasının, "Bu yalandır, bu rivâyet Ebû Dâvûd'un rivâyetidir." dediğini söylemiştir.¹⁸³ Ayrıca bu hadis, Hz. Büreyde'nin adının geçmediği başka bir tarikle mürsel olarak da rivâyet edilmiştir.¹⁸⁴

2.24. Hz. Bilal'in Cennetteki Ayak Sesleri ve Ömer'in Sarayı

حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ أَبُو عَمَّارٍ الْمُرُوزِيُّ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي بُرَيْدَةَ قَالَ "أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَا بِلَالًا فَقَالَ يَا بِلَالُ بِمَ سَبَقْتَنِي إِلَى الْجَنَّةِ؟ مَا دَخَلْتُ الْجَنَّةَ قَطُّ إِلَّا سَمِعْتُ خَشْخَشَتَكَ أَمَامِي دَخَلْتُ الْبَارِحَةَ الْجَنَّةَ فَسَمِعْتُ خَشْخَشَتَكَ أَمَامِي فَاتَيْتُ عَلَى قَصْرِ مُرَبِّعٍ مُشْرِفٍ مِنْ ذَهَبٍ فَقُلْتُ لِمَنْ هَذَا الْقَصْرُ؟ قَالُوا لِرَجُلٍ مِنَ الْعَرَبِ فَقُلْتُ أَنَا عَرَبِيٌّ لِمَنْ هَذَا الْقَصْرُ قَالُوا لِرَجُلٍ مِنْ هَذَا الْقَصْرِ قَالُوا لِرَجُلٍ مِنْ هَذَا الْقَصْرِ قَالُوا لِرَجُلٍ مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ أَنَا مُحَمَّدٌ لِمَنْ هَذَا الْقَصْرُ؟ قَالُوا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ بِلَالُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَدْنَتْ قَطُّ إِلَّا صَلَّيْتُ رَكَعَتَيْنِ وَمَا أَصَابَنِي حَدَثٌ قَطُّ إِلَّا تَوَضَّأْتُ عِنْدَهَا وَرَأَيْتُ أَنَّ لِلَّهِ عَلَيَّ رَكَعَتَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِمَا

¹⁸² Hakem b. Zuheyr (ö. 180/797): Rabî' b. Enes, Leys b. Ebû Süleym ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Sevrî, Yusuf b. Adî ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Onun hakkında; Ahmed zayıf, İbn Maîn sika değil, Buhârî münkerü'l-hadîs, Nesaî ve Ebû Hâtim metrûkü'l-hadîs, demişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 464.

¹⁸³ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 534.

¹⁸⁴ Tirmizî, Deavât, 91.

(Tirmizî dedi:) Bize Ebû Ammâr Hüseyin b. Hurays el-Mervezî anlattı. (dedi ki:) Bize Ali b. Hüseyin b. Vâkıd haber verdi. Dedi ki: Babam bana haber verdi. Dedi ki: Abdullah b. Büreyde bana anlattı. Dedi ki: Babam Büreyde bana anlattı. Dedi ki: Bir sabah Peygamberimiz (s), Bilal'i çağırıp, “*Cennete girmekte beni ne ile geçtin? Her cennete girişimde önümde ayak seslerini işitiyorum. Dün akşam da cennete girdim.* (muhaddislere göre burada maksat, rüyada cennete girdim veya bana cennette olduğum hissettirildiğidir.¹⁸⁵) *ve senin ayak seslerini önümde işittim. Altın'dan kareli yüksekçe bir saraya gittim. Kimin bu saray? diye sordum. Araplardan birinin, dediler. Ben de arabım, kimin bu saray? dedim. Kureyş'ten bir adamın, dediler. Ben de Kureyş'liyim, kimin bu saray? dedim. Muhammed'in (s) ümmetinden bir adamın, dediler. Ben Muhammed'im, kimin bu saray? dedim. Ömer b. Hattâb'ın (r.a.) dediler.*” Bilal dedi ki: Ya Resûlallah! Ne zaman ezan okuduysam iki rekat namaz kıldım ve abdestim her bozulduğunda hemen abdest aldım ve Peygamberimizin (s) söylediği Allah'ın üzerimde iki rekat kılma hakkı olduğunu düşündüm.¹⁸⁶

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Ali b. Hüseyin b. Vâkıd → Hüseyin b. Hurays → Tirmizî.

Peygamberimizin (s), bir gece rüyasında cennet'e girip oradaki bazı şeyleri müşâhede ettiği ve ertesi sabah anlattığı bu hadiste, rivâyet zincirinde adı geçen Ali b. Hüseyin hakkında sakıncası yok, hadisi zayıf vb. görüşler bulunmaktadır.¹⁸⁷ Tirmizî de bu hadisin hasen, sahih ve garib olduğunu ve başka tariklerle de desteklendiğini ifâde etmiştir.¹⁸⁸

Ahmed b. Hanbel de benzer lafız ve içerikteki hadisi şu iki farklı tarikle nakletmiştir:

¹⁸⁵ Tirmizî, Menâkıb, 18.

¹⁸⁶ Tirmizî, Menâkıb, 18; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 354-360.

¹⁸⁷ Ali b. Hüseyin b. Vâkıd (ö. 211/827): Babasından, Hişâm b. Sa'd ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de İshâk b. Râhûye, Mahmûd b. Gaylân ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Nesaî bir sakıncası olmadığını, Ebû Hâtim ise hadisinin zayıf olduğunu söylemişlerdir. İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 155-156.

¹⁸⁸ Tirmizî, Menâkıb, 18.

Hız. Büreyde → İbn Büreyde → Hüseyin b. Vkd → Ali b. Hasan b. Şakîk.

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vkd → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.¹⁸⁹

2.25. Allah, Bana Dört Kişiyi Sevmemi Emretti

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى الْفَزَارِيُّ بْنُ بِنْتِ السُّدِّيِّ أَخْبَرَنَا شَرِيكَ عَنْ أَبِي رَبِيعَةَ عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي بِحُبِّ أَرْبَعَةٍ وَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ يُحِبُّهُمْ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ سَمُّهُمْ لَنَا؟ قَالَ عَلَيَّ مِنْهُمْ يَقُولُ ذَلِكَ ثَلَاثًا وَأَبُو ذَرٍّ وَالْمِقْدَادُ وَسَلْمَانَ وَأَمَرَنِي بِحُبِّهِمْ وَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ يُحِبُّهُمْ"

(Tirmizî dedi:) Bize İsmail b. Mûsâ el-Fezârî anlattı. (dedi ki:) Bize Şerîk, Eb Rabîa'dan, o İbn Büreyde'den o da babasından rivâyetle Peygamberimizin (s) Şöyle buyurduğunu bize haber verdi: "Allah, bana Şu dört kişiyi sevmemi emretti ve kendisinin de onları sevdiğini haber verdi. Adlarını Şöyle ya Resûlallah!" denildi. "Ali onlardan" dedi ve bunu c kere tekrarladı. "Eb Zer, Mikdd ve Selmân. Bana onları sevmemi emretti ve kendisinin de onları sevdiğini haber verdi."¹⁹⁰

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Eb Rabîa (Ömer b. Rabîa) → Şerîk (b. Abdullah) → İsmail b. Mûsâ → Tirmizî.

Efendimizin (s), Hız. Ali ve onunla beraber c sahbeyi daha sevdiğinden ve Allah'ın (c.c.) da onları sevdiğinden bahseden isnâdı sahih olan bu hadis için Tirmizî, hasen ve garib bir hadistir ve onu sadece Şerîk'in rivâyetinden biliyoruz, demiştir.¹⁹¹ Ayrıca Tirmizî benzer bir rivâyeti de Şu tarikle nakletmiştir:

¹⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 354-360.

¹⁹⁰ Tirmizî, *Menkb*, 21, *Menkb*, 61; İbn Mâce, *Mukaddime*, 11; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 351-356.

¹⁹¹ Tirmizî, *Menkb*, 21.

Hız. B rejde → Abdullah b. B rejde → Abdullah b. Atâ' → Ca'fer el-Ahmer → Esved b. Âmir → İbrahim b. Saîd → Tirmizî.

Bu rivâyet metni Şu Şekildedir: 'Peygamberimize (s) göre kadınların en sevimlisi Fatma, erkeklerin en sevimlisi de Ali idi'. Ancak bu rivâyetin sonunda râvînin Şu tasarrufu vardır: 'Yani ehlibeyt içerisinde en çok sevdikleri'.¹⁹²

Aynı hadisi İbn Mâce mukaddime bölümünde, İbn Hanbel de *Müsned*'inde farklı tariklerle Şöyle nakletmişlerdir:

Hız. B rejde → İbn B rejde → Eb  Rabîa el-İy d  → Şerîk → Süveyd b. Saîd + İsmail b. Mûsâ.¹⁹³

Hız. B rejde → İbn B rejde → Eb  Rabîa → Şerîk → Esved b. Âmir → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr. Ancak o rivâyetlerden birinde "Allah, ash bımdan dört kişiyi seviyor..." Şeklinde devam etmektedir.¹⁹⁴

2.26. Peygamberimizin Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e Olan Sevgisi

حدثنا الحسين بن حريث أَخبرنا علي بن الحسين ابن واقد حدثني أبي حدثني عبد الله بن بريدة قال سمعت أبا بريدة يقول - "كان رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُنَا إِذْ جَاءَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ عَلَيْهِمَا قَمِيصَانِ أَحْمَرَانِ يَمْشِيَانِ وَيَعْتِرَانِ فَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَنْبَرِ فَحَمَلَهُمَا وَوَضَعَهُمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ صَدَقَ اللَّهُ {إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ} نَظَرْتُ إِلَى هَذَيْنِ الصَّبِيِّينِ يَمْشِيَانِ وَيَعْتِرَانِ فَلَمْ أَصْبِرْ حَتَّى قَطَعْتُ حَدِيثِي وَرَفَعْتُهُمَا"

(Tirmizî dedi:) Bize Hüseyin b. Hurays anlattı. (dedi ki:) Bize Ali b. Hüseyin b. V k d haber verdi. (dedi ki:) Babam bana anlattı. (dedi ki:) Abdullah b. B rejde bana anlattı. (dedi ki:) Ebû B rejdeyi (babamı) Şöyle söylerken işittim: (Minberde) Peygamberimiz (s) bize hitab ediyordu. O an Hasan ve Hüseyin (r.a.)  zerlerinde iki kırmızı gömlekle yürüyerek düşe kalka geldiler. Peygamberimiz (s), minberden inip onları üzerinde taşıdı, sonra önüne indirdi ve

¹⁹² Tirmizî, Men k b, 61.

¹⁹³ İbn Mâce, Mukaddime, 11.

¹⁹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 351-356.

şöyle buyurdu: “*Yüce Allah, (âyette:) “Ancak mallarınız ve çocuklarınız imtihanıdır” buyurarak doğru söylemiştir. Bu iki çocuğa baktım düşe kalka yürüyorlar, dayanamadım ve sözümü kesip onları yanıma aldım.*”¹⁹⁵

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Ali b. Hüseyin b. Vâkıd → Hüseyin b. Hurays → Tirmizî.

Peygamberimizin (s), Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’e (r.a.) olan sevgisinden ve onlar için bir gün hutbe okurken, hutbeye ara verdiğinden bahseden bu hadis için Tirmizî hasen ve garib bir hadistir ve sadece Hüseyin b. Vâkıd rivâyetiyle biliyoruz, demiştir.¹⁹⁶ Ayrıca rivâyet zincirinde adı geçen Ali b. Hüseyin b. Vâkıd için, Nesaî bir sakıncası yok, Ebû Hâtim ise hadisi zayıf, demişlerdir.¹⁹⁷

Aynı hadisi Nesaî, farklı lafız ve şu iki tarikte rivâyet etmiştir:

Hz. Büreyde → İbn Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Ebû Tümeyle → Yakub b. İbrahim.¹⁹⁸

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Fadl b. Mûsâ → Muhammed b. Abdulaziz. Bu rivâyette (Peygamberimiz (s) onları sevdikten sonra) minbere geri döndü ve “*Allah doğru söyledi: Ancak mallarınız ve çocuklarınız fitnedir.*” buyurdu.¹⁹⁹

Ebû Dâvûd da bu hadisi rivâyet etmiştir. Ancak Ebû Dâvûd’un rivâyetine göre Peygamberimiz (s) minbere çıkarken onları da yanına alıp çıktı, şeklindedir.²⁰⁰

Aynı hadisi İbn Mâce ve İbn Hanbel de kısmen farklı olan şu tariklerle nakletmişlerdir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Zeyd b.

¹⁹⁵ Ebû Dâvûd, Salât, 233; Tirmizî, Menâkıb, 31, Edâhî, 16; Nesaî, Cuma, 30, Akîka, 1, İdeyn, 27; İbn Mâce, Libâs, 20; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 354-361.

¹⁹⁶ Tirmizî, Menâkıb, 31.

¹⁹⁷ bkz. dipnot, 187; İbn Hacer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 3, s. 155-156.

¹⁹⁸ Nesaî, İdeyn, 27.

¹⁹⁹ Nesaî, Cuma, 30.

²⁰⁰ Ebû Dâvûd, Salât, 233.

Hubâb → Yusuf b. Ebû Bürde → Abdullah b. Âmir.²⁰¹

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.²⁰²

İlgili hadis, Nesaî'nin bir rivâyetinde: "Peygamberimiz (s), Hasan ve Hüseyin (r.a.) için akîka kesti." şeklinde farklılık arz etmektedir. Farklı olan tarîki şöyledir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Süfyân (es-Sevrî) → Fadl (b. Mûsâ) → Hüseyin b. Hurays → Nesaî.²⁰³

Tirmizî'nin aynı konuyla ilgili rivâyetinde ise Hafsa bt. Abdurrahman'ın Hz. Aişe'den rivâyetinde; Peygamberimiz (s), erkek çocuk için iki koyun, kız çocuk için ise bir koyun kesilmesini emretti.²⁰⁴

Nesaî'nin rivâyet ettiği bu hadisi Ahmed b. Hanbel de şu iki tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Ali b. Hasan b. Şakîk → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.²⁰⁵

2.27. Ashâbımdan Herhangi Biri Bir Yerde Vefât Ederse, Kıyâmet Günü Onların Önderi ve Nûru Olarak Haşrolunur

حدثنا أبو كريب أخبرنا عثمان بن ناجية عن عبد الله ابن مسلم أبي طيبة عن عبد الله بن بريدة عن أبيه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم "ما من أحد من أصحابي يموت بأرض إلا بعث قائدا ونورا لهم يوم القيامة"

(Tirmizî dedi:) Bize Ebû Kurayb anlattı. (dedi ki:) Bize Osman b. Nâciye,

²⁰¹ İbn Mâce, Libâs, 20.

²⁰² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 354.

²⁰³ Nesaî, Akîka, 1.

²⁰⁴ Tirmizî, Edâhî, 16.

²⁰⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 355-361.

Abdullah b. Müslim'den, o Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu haber verdi: “*Ashâbımdan herhangi biri bir yerde vefât ederse kıyâmet günü onların önderi ve nûru olarak haşrolunur.*”²⁰⁶

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Ebû Tıybe Abdullah b. Müslim + Osman b. Nâciye → Ebû Kurayb → Tirmizî.

Ashâb'ın her birinin çok önemli değere sahip olduğunu ve bulunduğu yerler için bir gurur kaynağı olduğunu belirten bu hadis için Tirmizî, garib bir hadistir, demiştir. Ayrıca Abdullah b. Müslim, İbn Büreyde'den bu hadisi mürsel olarak da rivâyet etmiş, ancak bu daha sahihtir, demiştir.²⁰⁷ Ayrıca rivâyet zincirinde adı geçen Abdullah b. Müslim için, Ebû Hâtim hadisi yazılır ama hüccet değildir; İbn Hibbân da hatası ve muhâlefeti var, demişlerdir.²⁰⁸ Ayrıca Osman b. Nâciye'nin rivâyet ettiği tek hadisin bu olduğu belirtilmiştir.²⁰⁹

2.28. Farklı Yüzüklere Karşı Peygamberimizin Tepkisi

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمِيدٍ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حَبَابٍ وَأَبُو ثَمِيلَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ (جَاءَ رَجُلًا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ خَاتَمٌ مِنْ حَدِيدٍ فَقَالَ مَا لِي أَرَى عَلَيْكَ حَلِيَّةَ أَهْلِ النَّارِ ثُمَّ جَاءَهُ وَعَلَيْهِ خَاتَمٌ مِنْ صَفَرٍ فَقَالَ مَا لِي أَجِدُ مِنْكَ رِيحَ الْأَصْنَامِ ثُمَّ أَتَاهُ وَعَلَيْهِ خَاتَمٌ مِنْ ذَهَبٍ فَقَالَ مَا لِي أَرَى عَلَيْكَ حَلِيَّةَ أَهْلِ الْجَنَّةِ قَالَ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ أَتَّخِذُهُ قَالَ مِنْ وَرَقٍ وَلَا تَتَّمَّهُ مَثَقَلًا)

(Tirmizî dedi:) Bize Muhammed b. Hamîd anlattı. (dedi ki:) Bize Zeyd b. Hubâb ve Ebû Tümeyle, Abdullah b. Müslim'den, o da Abdullah b. Büreyde'den, babasının şöyle dediğini anlattılar: Bir adam, Peygamberimize (s) üzerinde

²⁰⁶ Tirmizî, Menâkıb, 59.

²⁰⁷ Tirmizî, Menâkıb, 59.

²⁰⁸ Abdullah b. Müslim: İbrahim b. Ubeyd, Ebû Miclez ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Zeyd b. Hubâb, Ebû Tümeyle ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Ebû Hâtim, onun hadisi yazılır ama hüccet değildir, demiştir. İbn Hibbân da *es-Sikât* adlı eserinde onu zikredip hatası ve muhâlefeti var, demiştir. İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 2, s. 432-433.

²⁰⁹ Osman b. Nâciye: Abdullah b. Müslim'den rivâyette bulunmuş, kendisinden de Ebûbekir b. Ayyâş, Zeyd b. Hubâb ve rivâyetlerde bulunmuşlardır. Tirmizî onun tek hadisini (bu hadisi) rivâyet etmiş ve bu hadis için garib, demiştir. İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 80-81.

(parmağında) demirden yüzükle geldi. Peygamberimiz (s) ona “*Niye üzerinde cehennem ehlinin süsünü görüyorum?*” buyurdu. Daha sonra üzerinde bakırdan yüzükle geldi. Peygamberimiz (s) ona “*Niye senden put kokusu alıyorum?*” buyurdu. Daha sonra üzerinde altından yüzükle geldi. Peygamberimiz (s) ona “*Niye üzerinde cennet ehlinin süsünü görüyorum?*” buyurdu. (Adam, peki yüzüğüm) Nasıl olsun? dedi. Peygamberimiz (s), “*Gümüştten olsun, ancak bir miskâle ulaşmasın.*” buyurdu.²¹⁰

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdullah b. Müslim → Ebû Tümeyle + Zeyd b. Hubâb → Muhammed b. Humejd → Tirmizî.

Peygamberimizin (s), huzuruna farklı yüzükler takarak gelen adama tepkisini ve nasıl bir yüzük takması gerektiğini belirten bu hadis için Tirmizî garib bir hadis, demiştir.²¹¹ Ayrıca rivâyet zincirinde adı geçen Abdullah b. Müslim için, Ebû Hâtim hadisi yazılır ama hüccet değildir; İbn Hibbân da hatası ve muhalefeti var, demişlerdir.²¹² Muhammed b. Humejd için de İbn Maîn sika, Buhârî hadisi tartışılır, Nesaî sika değil, Salih b. Muhammed el-Esedî de râvîleri hep karıştırıyor, demişlerdir.²¹³ Tirmizî'nin rivâyet edip, hasen, sahîh ve garîb olarak nitelendirdiği başka bir hadis ise şu şekildedir: Peygamberimizin (s) yüzüğü gümüştten, taşı ise Habeşî idi.²¹⁴

Aynı hadisi Nesaî şu farklı tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdullah b. Müslim → Zeyd b. Hubâb → Ahmed b. Süleyman.²¹⁵

²¹⁰ Ebû Dâvûd, Hâtem, 4; Tirmizî, Libâs, 14, Libâs, 43; Nesaî, Zînet, 46; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 359.

²¹¹ Tirmizî, Libâs, 43.

²¹² bkz. dipnot, 214; İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 2, s. 432-433.

²¹³ Muhammed b. Humejd (ö. 248/863): İbn Mübârek, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Ebû Dâvûd, Tirmizî ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İbn Maîn onunu sika olduğunu ifade etmiş, Buhârî hadisi tartışılır, Nesaî sika değil, Salih b. Muhammed el-Esedî de râvîleri hep karıştırıyor, demişlerdir. İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 546-548.

²¹⁴ Tirmizî, Libâs, 14.

²¹⁵ Nesaî, Zînet, 46.

Ebû Dâvûd ve İbn Hanbel de aynı hadisi şu farklı tariklerle rivâyet etmektedirler:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdullah b. Müslim → Zeyd b. Hubâb → Muhammed b. Abdulaziz + Hasan b. Ali.²¹⁶

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdullah b. Müslim → Ebû Tümeyle → Yahya b. Vâdih → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.²¹⁷

2.29. Ardı Ardına (Peşpeşe) Bakıştan Sakınmak Gerekir

حدثنا علي بن حجر أخبرنا شريك عن أبي ربيعة عن ابن بريدة عن أبيه رفعه قال "يا علي لا تتبع

النظرة بالنظرة فان لك الأولى وليست لك الآخرة"

(Tirmizî dedi:) Bize Ali b. Hucr anlattı. (dedi ki:) Bize Şerîk, Ebû Rabîa'dan, o İbn Büreyde'den, o da babasından, (Peygamberimiz'e (s) dayandırdığı) rivâyetle şöyle haber verdi: "*Ey Ali! (Bir yere bakarken) ardı ardına (peşpeşe) bakma! Zira senin bakış hakkın birincisidir, sonraki değil!*"²¹⁸

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Ebû Rabîa (Ömer b. Rabîa) → Şerîk → Ali b. Hucr → Tirmizî.

İlgili hadis, (uygun olmayan bir görüntü ile karşılaşılabilir durumlarında bir yere bakarken tedbirli olmak ve) ardarda bakıştan sakınmak gerektiğini belirtmektedir. İsnâdı sahih bu hadis için Tirmizî, hasen ve garib bir hadistir ve sadece Şerîk'in rivâyetinden biliyoruz, demiştir.²¹⁹ Aynı hadisi Ebû Dâvûd ve İbn Hanbel de farklı tariklerle şu şekilde rivâyet etmişlerdir:

Hz. Büreyde → İbn Büreyde → Ebû Rabîa el-İyâdî → Şerîk → İsmail b. Mûsâ el-Fezârî.²²⁰

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Ebû Rabîa → Ebû İshâk → Şerîk

²¹⁶ Ebû Dâvûd, Hâtem, 4.

²¹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 359.

²¹⁸ Ebû Dâvûd, Nikâh, 44; Tirmizî, Edeb, 28; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 351-357.

²¹⁹ Tirmizî, Edeb, 28.

²²⁰ Ebû Dâvûd, Nikâh, 44.

→ Ahmed b. Abdülmelik → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.

Hız. Büreyde → İbn Büreyde → Ebû Rabîa → Şerîk → Vekî' → Nümeyr
→ Abdullah b. Nümeyr.²²¹

2.30. Kişi Kendi Merkebine Binmeye Başkasından Daha Müstehaktır

حدثنا أبو عمار الحسين بن حريث أخبرنا علي بن الحسين بن واقد حدثني أبي حدثني عبد الله بن بريدة قال سمعت أبي بريدة يقول "بينما النبي صلى الله عليه وسلم يمشي إذ جاءه رجل ومعه حمار فقال يا رسول الله اركب وتأخر الرجل فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا أنت أحق بصدر دابتك إلا أن تجعله لي قال قد جعلته لك قال فركب"

(Tirmizî dedi:) Bize Ebû Ammâr Hüseyin b. Hurays anlattı. (dedi ki:) Bize Ali b. Hüseyin b. Vâkıd haber verdi. (dedi ki:) Babam bana anlattı. (dedi ki:) Abdullah b. Büreyde bana anlattı. (dedi ki:) Babamı şöyle söylerken işittim: Peygamberimiz (s) yürürken yanında merkebiyle bir adam geldi ve geri çekilerek: 'Bin ya Resûlallah!' dedi. Peygamberimiz (s), "Hayır, onu benim kılman (bana hediye etmen) dışında, sen bineğinin sırtına binmekte daha müstehaksın." buyurdu. Adam, ' O halde senin kıldım' dedi. Böylece Peygamberimiz (s) bindi.²²²

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Ali b. Hüseyin b. Vâkıd²²³ → Hüseyin b. Hurays → Tirmizî.

Bir malın sahibinin kendi malından faydalanmasında hak sahibi olduğunu ve onun izni olmadıkça başkasının kullanmaması gerektiğini belirten bu hadis için Tirmizî, hasen ve garib bir hadistir ve sadece Şerîk'in rivâyetinden biliyoruz, demiştir.²²⁴ Ayrıca bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Ali b. Hüseyin

²²¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 351-357.

²²² Ebû Dâvûd, *Cihâd*, 65; Tirmizî, *Edeb*, 25; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 353.

²²³ bkz. dipnot, 189; İbn Hacer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 3, s. 155-156.

²²⁴ Tirmizî, *Edeb*, 25.

hakkında; sakıncası yok, hadisi zayıf vb. farklı görüşler bulunmaktadır.²²⁵

Bu hadisi Ebû Dâvûd ve İbn Hanbel şu farklı tariklerle nakletmişlerdir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin → Ali b. Hüseyin → Ahmed b. Muhammed b. Sâbit → Ebû Dâvûd.²²⁶

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkîd → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.²²⁷

2.31. Hz. Peygamber'in, Yatsı Namazında Okuduğu Sûreler

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ أَنْبَأَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةَ بِالشَّمْسِ وَضَحَاهَا وَأَشْبَاهِهَا مِنَ السُّورِ

(Nesaî dedi:) Bize Muhammed b. Ali b. Hasan b. Şakîk haber verdi. Dedi ki: Bize babam anlattı. Dedi ki: Bize Hüseyin b. Vâkîd, Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle haber verdi: Peygamberimiz (s), yatsı namazında -ve's-şemsi ve duhâhâ- ve benzeri sureleri okurdu.²²⁸

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkîd → Ali b. Hasan → Muhammed b. Ali b. Hasan → Nesaî.

Peygamberimizin (s) yatsı namazında okuduğu sûrelerden bahseden ve sahîhu'l-İsnâd olan bu hadisi Ahmed b. Hanbel de iki yerde şu tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkîd → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.

O rivâyetlerden birinde Muâz b. Cebel beraberindekilerle yatsı namazını

²²⁵ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 155-156.

²²⁶ Ebû Dâvûd, *Cihâd*, 65.

²²⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 353.

²²⁸ Nesaî, *İftitâh*, 71; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 354-355.

iktarabeti's-sâ'e (sûresini) okuyarak kıldırdı. Bir adam namaz bitmeden kalkıp tek başına kılıp gidince Muâz ona sert sözler söyledi. Adam Peygamberimize (s) gidip özür diledi ve "Ben hurma bahçesinde sulama yapıyordum, sudan (suyun taşmasından) korktum;" dedi. Peygamberimiz (s) ona "*Veş-şemsi ve duhâhâ ve benzeri sûrelerle kıl!*" buyurdu.²²⁹

2.32. Kızların Yaşıtlarıyla Evlendirilmesi

أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ {حَطَبَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَاطِمَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ إِنَّهَا صَغِيرَةٌ فَحَطَبَهَا عَلِيٌّ فَزَوَّجَهَا مِنْهُ}

(Nesaî dedi:) Bize Hüseyin b. Hurays haber verdi. Dedi ki: Bize Fadl b. Musa, Hüseyin b. Vâkîd'den, o da Abdullah b. Büreyde'den, babasının şöyle dediğini anlattı: Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer (r.a.) Hz. Fatıma'yı (r. anhâ) istediler. Peygamberimiz (s), "*O küçüktür*" buyurdu. (Daha sonra) Hz. Ali onu istedi ve onunla evlendi.²³⁰

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkîd → Fadl b. Mûsâ → Hüseyin b. Hurays → Nesaî.

İlgili hadiste; Peygamberimizin (s), Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer (r.a) gibi kişiler istemesine rağmen kızını onlara vermeyip, daha yakın yaşta olan Hz. Ali'ye verdiği anlatılmaktadır. İsnâdı sahih bu hadisin bir benzerini de İbn Mâce şu farklı tarikle nakletmektedir:

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Kehmes b. Hasan → Vekî' → Hannâd b. es-Sarî.

Bu rivâyette konu şöyle anlatılmaktadır: Genç bir kız, Peygamberimize (s) gelerek şöyle dedi: Babam kendi değerini yükseltmek (ve başkasıyla evlendirerek

²²⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 354-355.

²³⁰ Nesaî, Nikâh, 7, Nikâh, 9; İbn Mâce, Nikâh, 12; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 353-361.

gelebilecek eleştirileri engellemek) için beni kardeşinin oğluyla yani amcam oğluyla evlendirdi. Peygamberimiz (s) kararı ona bıraktı. O da dedi ki: ‘Babamın yaptığına müsaade ettim, ancak (böyle yaparak) kadınların, bu konuda babaların bir yetkisi olmadığını bilmelerini istedim’, dedi.²³¹

Evlilik ile ilgili Nesaî’nin rivâyet ettiği bir hadiste ise Peygamberimiz (s) şöyle buyuruyor: “*Dünya ehlinin, (kadın nikâhlarken) genelde tercih ettiği (seçenek) maldır.*” Bu rivâyet, Nesaî ve İbn Hanbel tarafından şu farklı tarikle nakledilmiştir:

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkîd → Ebû Tümeyle → Yakub b. İbrahim → Nesaî.²³²

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkîd → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr. İkinci rivâyette ise Zeyd b. Hubâb yerine Ali b. Hasan vardır.²³³

2.33. “Ben İslâm’dan Uzağım” Diyen Kişinin Durumu

أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى عَنْ حُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ { قَالَ رَسُولُ اللَّهِ مَنْ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنَ الْإِسْلَامِ فَإِنْ كَانَ كَاذِبًا فَهُوَ كَمَا قَالَ وَإِنْ كَانَ صَادِقًا لَمْ يَعُدْ إِلَى الْإِسْلَامِ سَالِمًا }

(Nesaî dedi:) Bize Hüseyin b. Hurays haber verdi. Dedi ki: Bize Fadl b. Musa, Hüseyin b. Vâkîd’den, o Abdullah b. Büreyde’den, o da babasından Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “*Ben İslâm’dan uzağım diyen kişi, sözünde yalancı olsa bile dediği gibidir. (Çünkü yalan ile İslam uyuşmaz, yalan söylediği için İslâmdan uzaktır.) Eğer sözünde doğru ise (gerçekten İslâm’dan uzak bir inanç ve yaşamı varsa) sağlam bir şekilde İslâm’a dönemez. (Çünkü bu sözyle İslâm’a gerek duymadığını ifade etmek istemiştir, böyle bir*

²³¹ İbn Mâce, Nikâh, 12.

²³² Nesaî, Nikâh, 9.

²³³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 353-361.

kimsenin, bu düşüncede devâm ettiği sürece İslâm'a dönme ihtimali yoktur.)²³⁴

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkîd → Fadl b. Mûsâ → Hüseyin b. Hurays → Nesaî.

İtikâdî yönden sakıncalı sözlere dikkat edilmesi gerektiğinden ve o sözlerden biri olan -ben İslâm'dan uzağım- demenin sonucundan bahseden ve sahîhu'l-isnâd bu hadisi İbn Mâce de keffârât bölümünde Amr b. Râfî' el-Becelî'den, o da Fadl b. Mûsâ'dan... nakletmiştir.²³⁵

Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel de şu farklı tarikle nakletmektedir:

Hz. Büreyde → İbn Büreyde → Hüseyin (b. Vâkîd) → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr. Ancak onun rivâyetinde “*Kim İslâm'dan uzak olduğuna dair yemin ederse...*” şeklindedir.²³⁶

2.34. Bir Mü'minin Öldürülmesi, Allah Katında Dünyanın Yok Olmasından Daha Ağırdır

أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ إِسْحَاقَ الْمَرْوَزِيُّ ثِقَةً حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ
بَشِيرِ بْنِ الْمُهَاجِرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ { قَالَ رَسُولُ اللَّهِ قَتْلُ الْمُؤْمِنِ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ
زَوَالِ الدُّنْيَا }

(Nesaî dedi:) Bize Hasan b. İshâk el-Mervezî haber verdi. (dedi ki:) Bana Hâlid b. Hidâş haber verdi. Dedi ki: Bize Hâtim b. İsmail, Beşîr b. Muhâcir'den, o Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “*Mü'min'in öldürülmesi, Allah (c.c.) katında dünyanın yok olmasından daha büyüktür (daha ağır gelir).*”²³⁷

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

²³⁴ Nesaî, Eymân, 8; İbn Mâce, Keffârât, 3; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 355.

²³⁵ İbn Mâce, Keffârât, 3.

²³⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 355.

²³⁷ Tirmizî, Diyât, 7; Nesaî, Tahrîm, 22.

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir²³⁸ → Hâtîm b. İsmail → Halid b. Hidâş → Hasan b. İshâk → Nesaî.

Bahse konu hadis, mü'mine Allah'ın (c.c.) verdiği değerden bahsetmekte ve onun ölümünün Allah katında dünyanın yok olmasından daha ağır ve etkin olduğunu bildirmektedir. Genel anlamda isnâdı sahih kabul edilen bu hadisin râvîlerinden Beşîr b. Muhâcir için İbn Maîn ve İclî sika; Ebû Hâtîm hadisi yazılır ama hüccet sayılmaz, Buhârî bazı hadislerinde muhalefet eder, İbn Adî zaafî olsa da hadisi yazılır, İbn Hibbân da hatası çok demişlerdir.²³⁹ Aynı hadisi Tirmizî, Hz. Büreyde dışında şu farklı tarikle rivâyet etmiştir:

Abdullah b. Amr → Atâ' → Ye'lâ b. Atâ' → Şu'be → İbn Adî → Muhammed b. Abdullah + Yahya b. Halef.²⁴⁰

2.35. Kim Malını Korurken Öldürülürse Şehittir

أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا الْمُؤَمَّلُ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ

عَنْ أَبِيهِ قَالَ { قَالَ رَسُولُ اللَّهِ مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ }

(Nesaî dedi:) Bize Ahmed b. Nasr haber verdi. Dedi ki: Bize Müemmel, Süfyân'dan, o Alkame b. Mersed'den, o Süleyman b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “*Kim malını korurken öldürülürse şehittir.*”²⁴¹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Süfyân (es-Sevrî) → Müemmel → Ahmed b. Nasr → Nesaî.

İslamda kutsal sayılan ve korunması gerektiği ifâde edilen (mekâsîd-i şerîa ile koruma altına alınan) beş şeyden biri de maldır. Herhangi bir saldırı sırasında malın korunması gerektiğinden ve o yolda dökülen kanın sahibini şehitlik mertebesine ulaştıracağından bahseden bu hadisin râvîlerinden olan Müemmel

²³⁸ bkz. dipnot, 181; İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 236.

²³⁹ İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 236.

²⁴⁰ Tirmizî, *Diyât*, 7.

²⁴¹ Nesaî, *Tahrîm*, 22.

hakkında Ebû Hâtim sadûk, İbn Maîn sika, Buhârî ise münkerü'l-hadis demişlerdir.

2.36. Hz. Peygamber'in (s) Adâletle Hükmetmesi

أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ إِسْحَاقَ الْمَرْوَزِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ
بَشِيرِ بْنِ الْمُهَاجِرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ { أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ فَقَالَ إِنَّ هَذَا الرَّجُلَ قَتَلَ أَخِي
قَالَ اذْهَبْ فَأَقْتُلْهُ كَمَا قَتَلَ أَخَاكَ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ اتَّقِ اللَّهَ وَاعْفُ عَنِّي فَإِنَّهُ أَعْظَمُ لِأَجْرِكَ وَخَيْرٌ لَكَ وَلَاخِيكَ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ فَخَلَّى عَنْهُ قَالَ فَأَخْبَرَ النَّبِيُّ فَسَأَلَهُ فَأَخْبَرَهُ بِمَا قَالَ لَهُ قَالَ فَأَعْنَفَهُ أَمَا إِنَّهُ كَانَ خَيْرًا مِمَّا هُوَ
صَانِعٌ بِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقُولُ يَا رَبِّ سَلْ هَذَا فِيمَ قَتَلَنِي }

(Nesaî dedi:) Bize Hasan b. İshâk el-Mervezî haber verdi. Dedi ki: Bana Hâlid b. Hidâş anlattı. Dedi ki: Bize Hâtim b. İsmail, Beşîr b. Muhâcir'den, o Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından şöyle rivâyet etmiştir: Bir adam Peygamberimize (s) gelerek 'Ya Resûlallah! Falan adam benim kardeşimi öldürdü' deyince, Peygamberimiz (s), "*Sen de git, kardeşini öldürdüğü gibi onu öldür.*" (Kâtil) Adam ona: Allah'tan kork ve beni affet; çünkü bu mükafâtını çoğaltır, bu kıyâmet günü senin ve kardeşin için daha hayırlıdır, dedi. Adam onu bıraktı. Peygamberimiz (s), durumdan haberdar edildi. Affedilen adama sorup öbür adamın dediklerini duyunca, hiddetlendi ve şöyle buyurdu: "*Bugün sana yapacakları, kıyâmet günü ey Rabbim! Bu adama sor, niye beni öldürdü demesinden (ve orada sana yapacaklarından) daha iyi olurdu.*"²⁴²

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → Hâtim b. İsmail → Halid b. Hidâş → Hasan b. İshâk → Nesaî.

Konunun esası olan hadis, bir adamın Peygamberimizin (s) yanına gelerek kardeşimi öldürdü diye başka birini şikâyet ettikten sonra Efendimiz'in (s) ona kısas hükmü verdiğini, katilin af dilemesiyle affedildikten sonra Efendimiz'in (s)

²⁴² Nesaî, Kasâme, 7.

ona söylediklerini anlatmaktadır. Genel anlamda isnâdı sahih kabul edilen bu hadisin râvîlerinden Beşîr b. Muhâcir için İbn Maîn ve İclî sika; Ebû Hâtim hadisi yazılır ama hüccet sayılmaz; Buhârî bazı hadislerinde muhâlefet eder; İbn Adî zaafî olsa da hadisi yazılır; İbn Hibbân da hatası çok demişlerdir.²⁴³ Ayrıca Müemmel hakkında; Ebû Hâtim sadûk, İbn Maîn sika, Buhârî ise münkerü'l-hadis, demişlerdir.²⁴⁴

2.37. Cenîn'in (Anne Karnındaki Çocuğun) Diyeti

أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ يُونُسَ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ صَهْبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ { أَنَّ امْرَأَةً حَدَفَتْ امْرَأَةً فَأَسْقَطَتْ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ فِي وَلَدِهَا خَمْسِينَ شَاةً وَنَهَى يَوْمَئِذٍ عَنِ الْخَدْفِ }

(Nesaî dedi:) Bize Yakub b. İbrahim ve İbrahim b. Yunus b. Muhammed haber verdiler. Dediler ki: Bize Ubeydullah b. Musa anlattı. Dedi ki: Bize Yusuf b. Suheyb, Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı: Bir kadın bir kadını yan tarafından vurdu ve bu sebeple kadın karnındaki çocuğu düşürdü. Peygamberimiz (s) öldürülen çocuğa karşı (diyet olarak) elli koyun verilmesini emretti ve o gün (bu yaptığı suça karşılık) taşlanmasını yasakladı.²⁴⁵

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Yusuf b. Suheyb → Ubeydullah b. Musa → İbrahim b. Yunus b. Muhammed + Yakub b. İbrahim → Nesaî.

Anne karnındaki bir çocuğun ölümüne sebep olmaktan dolayı verilmesi gereken diyet miktarını belirten isnâdı sahih bu hadisi Ebû Dâvûd şu farklı tarikle nakletmiştir:

²⁴³ bkz. dipnot, 179; İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 236.

²⁴⁴ Müemmel (ö. 206/822-823): Babasının adı İsmail olup, Ebû Abdurrahman künyesi ve el-Adevî, el-Basrî nisbeleriyle tanınmıştır. Şu'be, Süfyân ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de İbn Hanbel, Ebû Kurayb ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Ebû Hâtim onun sadûk, İbn Maîn sika, Buhârî ise münkerü'l-hadis olduğunu ifade etmişlerdir. İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 4, s. 193-194.

²⁴⁵ Ebû Dâvûd, *Diyât*, 21; Nesaî, *Kasâme*, 39.

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Yusuf b. Suheyb → Ubeydullah b. Mûsâ → Abbâs b. Abdulaz m.

Ancak bu rivâyette yukarıdakinden farklı olarak meselenin Peygamberimize (s) iletildiği, (O'nun da kadına diyet olarak) 500 koyun vermesini kararlaştırdığı şeklinde ifâdeler bulunmaktadır.²⁴⁶

2.38. Karanlıklarda Mescidlere Gidenlerin Mükâfatı

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ الْحَدَّادُ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْكَحْهَالُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ

بْنِ أَوْسٍ عَنْ بُرَيْدَةَ عَنِ النَّبِيِّ قَالَ بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

(Eb  Dâvûd dedi:) Bize Yahya b. Maîn anlattı. (dedi ki:) Bize Ebû Ubeyde el-Haddâd anlattı. (dedi ki:) Bize İsmail b. Süleyman el-Kehh l, Abdullah b. Evs'ten, o Büreyde'den Peygamberimizin (s) şoye buyurduğunu nakletti: *“Karanlıklarda çokça mescidlere y r yenleri kıyâmet gününde tam n r ile müjdele.”*²⁴⁷

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hız. Büreyde → Abdullah b. Evs → İsmail b. Süleyman el-Kehh l → Ebû Ubeyde el-Haddâd → Yahya b. Maîn → Eb  Dâvûd.

Karanlıklarda mescidlere yürüyenlerin kıyâmet günü tam n r ile m jdeleneceğini ifâde eden bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Abdullah b. Evs, Hız. Büreyde'den bu hadisi rivâyet etmiş; ondan da İsmail b. Süleyman el-Kehh l rivâyet etmiştir. Abdullah'ın başka rivâyetlerde ismi geçmemektedir. İbn Katt n onun durumu belirsizdir, başka rivâyeti de yoktur, demiştir.²⁴⁸ Rivâyette adı geçen İsmail b. Süleyman hakkında ise; Ebû Hâtim salihu'l-hadis, demiştir.

²⁴⁶ Eb  Dâvûd, Diyât, 21.

²⁴⁷ Eb  Dâvûd, Salât, 50.

²⁴⁸ Abdullah b. Evs: el-Huz i nisbesiyle tanınmıştır. Büreydetü'l-Eslemî'den bu hadisi rivâyet etmiş, ondan da İsmail b. Süleyman el-Kehh l rivâyet etmiştir, başka rivâyetlerde ismi geçmemektedir. Bu rivâyet Eb  Dâvûd'da da mevcuttur. İbn Katt n onun durumu belirsizdir, başka rivâyeti de yoktur, demiştir. İbn Hâcer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 2, s. 304.

İbn Hibbân da hataları var deyip onu zayıflar arasında zikretmiştir.²⁴⁹

2.39. Namaz Kılmanın Mekruh Olduğu Bazı Haller

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ فَارِسٍ الدُّهْلِيُّ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو تَمِيمَةَ يَحْيَى بْنُ
وَاصِحٍ حَدَّثَنَا أَبُو الْمُؤَنَّبِ عُبَيْدُ اللَّهِ الْعَتَكِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ أَنْ يُصَلَّى
فِي لِحَافٍ لَا يَتَوَشَّحُ بِهِ وَالْآخِرُ أَنْ يُصَلَّى فِي سَرَوِيلٍ وَلَيْسَ عَلَيْكَ رِدَاءٌ

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize Muhammed b. Yahya b. Fâris ez-Zühî anlattı. (dedi ki:) Bize Saîd b. Muhammed anlattı. (dedi ki:) Bize Ebû Tümeyle Yahya b. Vâdih anlattı. (dedi ki:) Bize Ebu'l-Münîb Ubeydullah el-Atekî, Abdullah b. Büreyde'den, o babasından şöyle dediğini anlattı: Peygamberimiz (s), üst elbise giyip örtünmeden (sadece iç çamaşır ile) ve sadece pijama ile namaz kılmayı yasakladı.²⁵⁰

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Ebu'l-Münîb Ubeydullah el-Atekî → Ebû Tümeyle → Saîd b. Muhammed → Muhammed b. Yahya b. Fâris → Ebû Dâvûd.

İlgili hadis, mü'min kişinin namazında yüce Allah'ın huzuruna durmasından dolayı, namaz kılarken bütün şartlara uymasını ve o bilinçle hareket etmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Hadisin rivâyet zincirinde adı geçen râvîler genelde sika olmakla beraber, Ebu'l-Münîb için Nesaî ve İbn Maîn sika, İbn Adî bana göre bir sakıncası yok, Buhârî ise münker rivâyetleri var, demişlerdir.²⁵¹

²⁴⁹ İsmail b. Süleyman el-Kehhâl: Abdullah b. Evs ve Sâbit el-Bünânî'den rivâyette bulunmuş, kendisinden de Nadr b. Şümeyl, Ebû Ubeyde ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Tirmizî ve Ebû Dâvûd'da sadece bu hadisi geçer. Ebû Hâtim onun salihü'l-hadîs olduğunu söylemiştir. İbn Hibbân da hataları var deyip onu zayıflar arasında zikretmiştir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 154.

²⁵⁰ Ebû Dâvûd, Salât, 82.

²⁵¹ Ebu'l-Münîb Ubeydullah el-Atekî: İkrime, Saîd b. Cübeyr ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Zeyd b. Hubâb, Fadl b. Musa ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Onun hakkında; Nesaî ve İbn Maîn sika, İbn Adî bana göre bir sakıncası yok, Buhârî ise münker rivâyetleri var, demişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 17.

2.40. Vitir Namazı Kılmanın Önemi

حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الطَّالِقَانِيُّ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْعَتَكِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ الْوِتْرُ حَقٌّ فَمَنْ لَمْ يُوتِرْ فَلَيْسَ مِنَّا الْوِتْرُ حَقٌّ فَمَنْ لَمْ يُوتِرْ فَلَيْسَ مِنَّا

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize İbnu'l-Müsennâ anlattı. (dedi ki:) Bize Ebû İshâk et-Tâlkânî anlattı. (dedi ki:) Bize Fadl b. Mûsâ, Ubeydullah b. Abdullah el-Atekî'den, o Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle Peygamberimizin (s) şöyle dediğini işittiğini anlattı: “*Vitir (namazı) haktır, vitir kılmayan, bizden değildir. Vitir haktır, vitir kılmayan, bizden değildir. Vitir haktır, vitir kılmayan, bizden değildir.*”²⁵²

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Ubeydullah b. Abdullah el-Atekî²⁵³ → Fadl b. Mûsâ → Ebû İshâk et-Tâlkânî → İbn Müsennâ → Ebû Dâvûd.

Vitir namazı kılmanın önemini ve kılmayan kişilere Peygamberimizin (s) uyarısını hatırlatan bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen râvîler genelde sika olmakla beraber, daha evvel de belirtildiği üzere Ebu'l-Münîb için Nesaî ve İbn Maîn sika, İbn Adî bana göre bir sakıncası yok, Buhârî ise münker rivâyetleri var, demişlerdir.²⁵⁴

Ayrıca bu hadisi Ahmed b. Hanbel de şu farklı tarikle nakletmiştir:

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Ubeydullah el-Atekî → Fadl b. Mûsâ → Hasan b. Yahya → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.²⁵⁵

²⁵² Ebû Dâvûd, Vitir, 2; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 357.

²⁵³ bkz. dipnot, 251; İbn Hâcer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 3, s. 17.

²⁵⁴ İbn Hâcer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 3, s. 17.

²⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 357.

2.41. İslâm'dan Önce ve Sonra Çocuk Doğduğunda Yapılanlar

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ ثَابِتٍ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي بُرَيْدَةَ يَقُولُ كُنَّا فِي الْجَاهِلِيَّةِ إِذَا وُلِدَ لِأَحَدِنَا غُلَامٌ ذَبَحَ شَاةً وَلَطَخَ رَأْسَهُ بِدَمِهَا فَلَمَّا جَاءَ اللَّهُ بِالْإِسْلَامِ كُنَّا نَذِيحُ شَاةً وَنَحْلِقُ رَأْسَهُ وَنَلَطُحُهُ بِرَعْفَرَانٍ

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize Ahmed b. Muhammed b. Sâbit anlattı. (dedi ki:) Bize Ali b. Hüseyin anlattı. (dedi ki:) Babam bana anlattı. (dedi ki:) Bize Abdullah b. Büreyde anlattı. Dedi ki: Babam Büreyde'yi şöyle söylerken işittim: Câhiliye döneminde birimizin bir çocuğu doğduğunda, bir koyun keser ve kanından çocuğun başına sürerdi. Allah (c.c.) İslâm'ı getirdikten sonra ise koyunu keser, çocuğu traş eder ve ona koku sürerdik.²⁵⁶

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin (b. Vâkîd) → Ali b. Hüseyin → Ahmed b. Muhammed b. Sâbit → Ebû Dâvûd.

İslâmdan önceki çocuk doğduğunda yapılan bazı uygulamalar ile İslâmdan sonraki uygulamaları karşılaştıran bu hadisin senesinde adı geçen râvîler genelde sika olmakla beraber, râvîlerden Ali b. Hüseyin hakkında; sakıncası yok, hadisi zayıf vb. anlamlarda farklı görüşler bulunmaktadır.²⁵⁷

2.42. Mîrâsta Nineye Düşen Pay

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رِزْمَةَ أَخْبَرَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ أَبُو الْمُنِيبِ الْعَتَكِيُّ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ جَعَلَ لِلْجَدَّةِ السُّدُسَ إِذَا لَمْ تَكُنْ ذُوْنَهَا أُمَّ

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize Muhammed b. Abdülazîz b. Ebû Rizme anlattı. (dedi ki:) Babam bana haber verdi. (dedi ki:) Bize Ebu'l-Münîb Ubeydullah el-Atekî, İbn Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı: Peygamberimiz

²⁵⁶ Ebû Dâvûd, Edâhî, 21.

²⁵⁷ bkz. dipnot, 187; İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 155-156.

(s) mirasta) nineye, anne hayatta olmadığı durumda altıda bir pay belirledi.²⁵⁸

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Ebu'l-Münîb Ubeydullah → Abdulaziz b. Ebû Rizme → Muhammed b. Abdulazîz → Ebû Dâvûd.

Annenin varlığı ve yokluğu durumunda nineye düşen payın ne kadar olması gerektiğini belirten bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen râvîler genelde sika olmakla beraber, Ebu'l-Münîb için Nesaî ve İbn Maîn sika, İbn Adî bana göre bir sakıncası yok, Buhârî ise münker rivâyetleri var, demişlerdir.²⁵⁹ Ayrıca bu hadisi Tirmizî de Hz. Büreyde dışında farklı bir tarikle nakletmiştir.²⁶⁰

2.43. Yanındaki Emânetin Mîrâsısını Arayan Adam

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْكِنْدِيُّ حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ عَنْ جَبْرِيلَ بْنِ أَحْمَرَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ رَجُلًا فَقَالَ إِنَّ عِنْدِي مِيرَاثَ رَجُلٍ مِنَ الْأَزْدِ وَلَسْتُ أَجِدُ أَزْدِيًّا أَدْفَعُهُ إِلَيْهِ قَالَ أَذْهَبَ فَالْتَمِسْ أَزْدِيًّا حَوْلًا قَالَ فَاتَاهُ بَعْدَ الْحَوْلِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَمْ أَجِدْ أَزْدِيًّا أَدْفَعُهُ إِلَيْهِ قَالَ فَانْطَلِقْ فَانْظُرْ أَوَّلَ حُرَاعِي تَلْقَاهُ فَادْفَعُهُ إِلَيْهِ فَلَمَّا وَلَّى قَالَ عَلَى الرَّجُلِ فَلَمَّا جَاءَ قَالَ انْظُرْ كَبْرَ حُرَاعَةَ فَادْفَعُهُ إِلَيْهِ

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize Abdullah b. Saîd el-Kindî anlattı. (dedi ki:) Bize Muhâribî, Cibrîl b. Ahmer'den, o Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı: Peygamberimize (s) bir adam gelerek, bende Ezdî (Ezd kabilesinden) birinin mîrâsı var ve verebileceğim Ezdî birini bulamıyorum. Peygamberimiz (s), “Git bir yıla kadar Ezdî birini ara!” buyurdu. (Adam) Bir yıl sonra gelip verebileceğim Ezdî birini bulamadım, der. Peygamberimiz (s), “*Git, gördüğün ilk Huzâî'ye* (Huzâa' kabilesine mensup birine) *ver.*” buyurdu. Adam, gidince, bulacağım, dedi. Adam gelince Efendimiz (s) “Git, bir Huzâa büyüğüne

²⁵⁸ Ebû Dâvûd, Ferâiz, 5; Tirmizî, Ferâiz, 10.

²⁵⁹ bkz. dipnot, 251; İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 17.

²⁶⁰ Tirmizî, Ferâiz, 10.

(yaşlısına) ver!” buyurdu.²⁶¹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

**Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Cibrîl b. Ahmer → Muhâribî
→ Abdullah b. Saîd el-Kindî → Ebû Dâvûd.**

İlgili hadis, yanındaki bir emânetin sahibini bulamadığı için onun bir vârisini arayan adam ile Peygamberimiz (s) arasında geçen bir anektodu anlatmaktadır. İsnâdı sahih olan bu hadisi, Ahmed b. Hanbel de şu farklı tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → İbn Büreyde → Cibrîl b. Ahmer → Şerîk → Huzâî → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr. Ancak İbn Hanbel’in rivâyetinde, Peygamberimiz’in (s), “*Onun bir mirasçısını, onun bir akrabasını bulun!*” emri bulunmaktadır.²⁶²

2.44. Yaptığı İşe Karşılık Kendi Payına Düşenden Fazlasını Alan Aldatmıştır

حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَحْرَمَ أَبُو طَالِبٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِ الْوَارِثِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ قَالَ مَنْ اسْتَعْمَلَنَا عَلَى عَمَلٍ فَرَزَقْنَاهُ رِزْقًا فَمَا أَخَذَ بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ
غُلُولٌ

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize Ebû Tâlib Zeyd b. Ehzem anlattı. (dedi ki:) Bize Ebû Âsım, Abdülvâris b. Saîd’dan, o Hüseyin el-Muallim’dan, o Abdullah b. Büreyde’dan, o da babasından rivâyetle Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “*Kimi bir işte görevlendiririp ücretini verirsek, ondan sonra (o ücretin dışında) aldığı ihânettir.*”²⁶³

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin el-Muallim →

²⁶¹ Ebû Dâvûd, Ferâiz, 8; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 347.

²⁶² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 347.

²⁶³ Ebû Dâvûd, İmâre, 10.

Abdülvâris b. Saîd → Ebû Âsım → Zeyd b. Ehzem → Ebû Dâvûd.

Anlam itibariyle bu hadis, özellikle savaşıla alakalı olarak savaştan sonra herkesin kendine düşen payı alması gerektiğini ve fazlasının alınması durumunda bunun Müslümanları aldatma sayılacağını vurgulamaktadır. Sahîhu'l-İsnâd olan bu hadis, Kütüb-i Tis'a klasiklerinden yalnız Ebû Dâvûd'un eserinde yer almaktadır.

2.45. Emânete Yemin Eden Bizden Değildir

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ ثَعْلَبَةَ الطَّائِيُّ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ مَنْ حَلَفَ بِالْأَمَانَةِ فَلَيْسَ مِنَّا

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize Ahmed b. Yunus anlattı. (dedi ki:) Bize Züheyr anlattı. (dedi ki:) Bize Velîd b. Sa'lebe et-Tâî, İbn Büreyde'den, o babasından rivâyetle Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “*Emânete yemin eden bizden değildir.*”²⁶⁴

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Velîd b. Sa'lebe → Züheyr → Ahmed b. Yunus → Ebû Dâvûd.

Yeminin belli lafızlarla olması ve emânete yemin edilmemesi gerektiğinden bahseden bu hadisin isnâdı sahihtir.

Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel de şu farklı tarikle nakletmiştir:

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Velîd b. Sa'lebe → Vekî' → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr. Ancak onun rivâyetinin devamında Efendimiz (s) şöyle buyuruyor: “*Kim bir Müslümana hanımını veya kölesini karalarsa (o'nu eşinin gözünde kötü göstermek suretiyle eşinden boşanıp kendisiyle veya başkasıyla evlenmesini sağlayarak fitne ve fesâdına sebep olursa) bizden değildir.*”²⁶⁵

²⁶⁴ Ebû Dâvûd, Eymân, 6; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 352.

²⁶⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 352.

2.46. Kadılar Üç Kısımdır; Biri Cennetlik, İkisi Cehennemlik

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانَ السَّمْتِيُّ حَدَّثَنَا خَلْفُ بْنُ خَلِيفَةَ عَنْ أَبِي هَاشِمٍ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ قَالَ الْقُضَاةُ ثَلَاثَةٌ وَاحِدٌ فِي الْجَنَّةِ وَاثْنَانِ فِي النَّارِ فَأَمَّا الَّذِي فِي الْجَنَّةِ فَرَجُلٌ عَرَفَ الْحَقَّ فَقَضَى بِهِ وَرَجُلٌ عَرَفَ الْحَقَّ فَجَارَ فِي الْحُكْمِ فَهُوَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ قَضَى لِلنَّاسِ عَلَى جَهْلٍ فَهُوَ فِي النَّارِ قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَهَذَا أَصْحَحُ شَيْءٍ فِيهِ يَعْنِي حَدِيثَ ابْنِ بُرَيْدَةَ الْقُضَاةُ ثَلَاثَةٌ

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize Muhammed b. Hassân es-Semtî anlattı. (dedi ki:) Bize Halef b. Halîfe, Ebû Hâşim'den, o İbn Büreyde'den, o da babasından, Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “Kadılar, üç çeşittir. Biri cennetlik, ikisi cehennemliktir. Cennetlik olan, hakkı bilip uygulayan kişidir. Hakkı bildiği halde, verdiği hükümde zulmeden cehennemliktir. İnsanlara bilmeden (konuyu bilmediği halde hüküm veren kimse) cehennemliktir.”²⁶⁶

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Ebû Hâşim (Yahya b. Dînâr) → Halef b. Halîfe → Muhammed b. Hassân es-Semtî → Ebû Dâvûd.

Kadıların üç türlü olup, ikisinin kötü; birisinin de iyi akıbete uğrayacağını belirten bu hadis için Ebû Dâvûd, bu rivâyet zinciri, bu konudaki Hz. Büreyde'nin isminin geçtiği rivâyetlerin en sahîh olanıdır, demiştir.²⁶⁷ Ayrıca rivâyet zincirinde adı geçen Muhammed b. Hassân için İbn Maîn bir sakıncası yok, Ebû Hâtim ise kuvvetli değil, demişlerdir.²⁶⁸ Râvîlerden Halef b. Halîfe'nin sadûk olduğu kabul edilmekle beraber İbn Sa'd, onun ömrünün sonlarına doğru hastalıktan dolayı karıştırmaya başladığını söylemiştir.²⁶⁹ Aynı hadisi Tirmizî ve İbn Mâce de Hz.

²⁶⁶ Ebû Dâvûd, Ekdîye, 2; İbn Mâce, Ahkâm, 3.

²⁶⁷ Ebû Dâvûd, Ekdîye, 2.

²⁶⁸ Muhammed b. Hassân es-Semtî (ö. 228/843-844): İbn Mübârek, İbn Uyeyne ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Ebû Dâvûd, Ebû Hayseme ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İbn Maîn onun bir sakıncası yok, Ebû Hâtim ise kuvvetli değil, demişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü 't-tehzîb*, C. 3, s. 538-539.

²⁶⁹ Halef b. Halîfe (ö. 80/699-700): Yezîd b. Keysân, Atâ' b. Sâib ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Saîd b. Mansûr, Ebûbekir b. Ebû Şeybe ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Ebû Hâtim onun sadûk olduğunu, Nesaî bir sakıncası olmadığını, İbn Sa'd ise

Büreyde'nin isminin geçmediği farklı tariklerle ahkâm bölümünde nakletmişlerdir.²⁷⁰

2.47. Türklerle Savaşma

حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ التَّنِيسِيُّ حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا بَشِيرُ بْنُ الْمُهَاجِرِ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ
بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ فِي حَدِيثٍ « يُقَاتِلُكُمْ قَوْمٌ صَعَارُ الْأَعْيُنِ يَعْنِي التُّرُكَ قَالَ تَسُوفُونَهُمْ ثَلَاثَ
مِرَارٍ حَتَّى تُلْحِقُوهُمْ بِحَزِيرَةِ الْعَرَبِ فَأَمَّا فِي السِّيَاقَةِ الْأُولَى فَيَنْجُو مَنْ هَرَبَ مِنْهُمْ وَأَمَّا فِي الثَّانِيَةِ فَيَنْجُو
بَعْضٌ وَيَهْلِكُ بَعْضٌ وَأَمَّا فِي الثَّلَاثَةِ فَيُضْطَلَمُونَ

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize Ca'fer b. Misâfir et-Tenîsî anlattı. (dedi ki:) Bize Hallâd b. Yahya anlattı. (dedi ki:) Bize Beşîr b. Muhâcir anlattı. (dedi ki:) Bize Abdullah b. Büreyde, babasından, o da Peygamberimizden (s) rivâyette şöyle anlattı: “*Küçük gözlü bir topluluk (Türkler) sizinle savaşacaktır. Onları üç kere süreceksiniz. Ta ki arap yarımadasına ulaştırıncaya kadar. Birinci seferde onlardan, kaçanlar kurtulacaktır. İkinci seferde bazıları kurtulup bazıları helâk olacaktır. Üçüncü seferde ise kökten yok olacaklardır.*”²⁷¹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → Hallâd b. Yahya → Ca'fer b. Misafir et-Tenîsî → Ebû Dâvûd.

Türk toplumuyla Müslüman ordusunun savaşacağından ve bunun sonucundan bahseden ve genel anlamda isnâdı sahih kabul edilen bu hadisin râvîlerinden Beşîr b. Muhâcir için İbn Maîn ve İclî sika; Ebû Hâtim hadisi yazılır ama hüccet sayılmaz; Buhârî bazı hadislerinde muhâlefet etmektedir; İbn Adî zaafi olsa da hadisi yazılır, İbn Hibbân da hatası çok demişlerdir.²⁷² Ayrıca bu hadisi, Tirmizî farklı bir tarikle rivâyet etmiş, ancak onun rivâyetindeki hadis; “*Böyle bir toplulukla savaşmadıkça kıyâmet kopmaz.*” şeklinde devâm

ömrünün sonlarına doğru hastalıktan dolayı karıştırmaya başladığını söylemişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 547.

²⁷⁰ Tirmizî, Ahkâm, 1; İbn Mâce, Ahkâm, 3.

²⁷¹ Ebû Dâvûd, Melâhim, 9; Tirmizî, Fiten, 40; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 348-349.

²⁷² bkz. dipnot, 179; İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 236.

etmektedir.²⁷³

Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel de farklı lafız ve tarikle şöyle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → Ebû Nuaym → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr. Onun rivâyetinde; “Benim ümmetimi büyük kalıplı ama küçük gözlü olup yüzleri soyulmuş gibi olan bir topluluk üç kere sürecek, daha sonra arap yarımadasında onlara kavuşacaklar...” şeklinde devam etmektedir.²⁷⁴

2.48. Münâfıklara Seyyid (Efendi) Demeyin

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ مَيْسَرَةَ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ لَا تَقُولُوا لِلْمُنَافِقِ سَيِّدٌ فَإِنَّهُ إِنْ يَكُ سَيِّدًا فَقَدْ أَسْحَطْتُمْ رَبِّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize Ubeydullah b. Ömer b. Meysere anlattı. (dedi ki:) Bize Muâz b. Hişâm anlattı. Dedi ki: Bana babam, Katâde'den, o Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “Münâfika seyyid (efendi) demeyin. Zirâ seyyid dersiniz Allah'ı (c.c.) kızdırmış olursunuz.”²⁷⁵

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Katâde → Hişâm → Muâz b. Hişâm → Ubeydullah b. Ömer b. Meysere → Ebû Dâvûd.

Münâfıklara efendi denilmemesi gerektiğini, denildiği takdirde Allah'ın kızacağıını bildiren ve genel anlamda isnâdı sahih sayılan bu hadisin râvîlerinden Katâde için Buhârî, İbn Büreyde'den rivâyetini bilmiyoruz, demiştir.²⁷⁶

Ayrıca bu hadisi Ahmed b. Hanbel de şu farklı lafız ve tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Katâde → Hişâm → Muâz b.

²⁷³ Tirmizî, Fiten, 40.

²⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 348-349.

²⁷⁵ Ebû Dâvûd, Edeb, 83; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 346-347.

²⁷⁶ bkz. dipnot, 163; İbn Hâcer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 3, s. 428-430.

Hişâm → Affân → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr. Ancak onun rivâyetinde, “*Münâfika efendimiz demeyin, zirâ o (münâfık) sizin efendiniz olursa (ona efendimiz dersiniz) Rabbinizi kızdırmış olursunuz.*”²⁷⁷

2.49. Sözü'nün Bir Kısmı Sihirdir

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ فَارِسٍ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو تُمَيْلَةَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ النَّخْوِيُّ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ حَدَّثَنِي صَخْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا وَإِنَّ مِنَ الْعِلْمِ جَهْلًا وَإِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حُكْمًا وَإِنَّ مِنَ الْقَوْلِ عِيَالًا

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize Muhammed b. Yahya b. Fâris anlattı. (dedi ki:) Bize Saîd b. Muhammed anlattı. (dedi ki:) Bize Ebû Tümeyle anlattı. Dedi ki: Bana Ebû Ca'fer en-Nahvî Abdullah b. Sâbit anlattı. Dedi ki: Bana Sahr b. Abdullah b. Büreyde, babasından (Abdullah'tan), o da babasından (Büreyde'den) rivâyetle şöyle anlattı: Peygamberimizi (s) şöyle söylerken işittim: “*Bazı sözler (sahibinin etkili konuşması ve etkili deliller sunması yönünden) sihirdir (sihir gibi etkilidir). Bazı bilgiler (konuşmacının konu dışına çıkması yönüyle) cehâlettir. Bazı sözler de (muhatapı ilgilendirmediği veya dinlemek istemediği için) boştur.*”²⁷⁸

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Sahr b. Abdullah b. Büreyde → Abdullah b. Sâbit → Ebû Tümeyle → Saîd b. Muhammed → Muhammed b. Yahya b. Fâris → Ebû Dâvûd.

Sözü'nün muhâtaba etkisinin, söyleyen kadar dinleyen kişinin ilgi alanına girmesiyle de alakalı olduğunu belirten ve genel anlamda isnâdı sahih olan bu hadisin râvîlerinden olan Abdullah b. Sâbit'in İbn Büreyde'den tek rivâyeti budur.²⁷⁹

²⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 346-347.

²⁷⁸ Ebû Dâvûd, *Edeb*, 95; Tirmizî, *Edeb*, 69.

²⁷⁹ Abdullah b. Sâbit (ö. 134/752): Ebû Ca'fer künyesi ve en-Nahvî, el-Mervezî nisbeleriyle tanınmıştır. Abdullah b. Büreyde'den tek hadisi budur. Kendisinden de Ebû Tümeyle rivâyette bulunmuştur. İbn Hâcer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 1, s. 311.

Aynı hadisin baş kısmını Tirmizî de rivâyet etmiştir. Ancak onun rivâyetinde sözün bir kısmı yerine “Şiirin bir kısmı sihirdir.” şeklinde geçmektedir. Ayrıca Tirmizî, kendi rivâyeti olan bu hadis hakkında, bu tarikle garib bir hadis, demektedir.²⁸⁰

2.50. Her Eklem İçin Gereken Sadaka ve Kuşluk Namazı

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ حُسَيْنٍ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي بُرَيْدَةَ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ «فِي الْإِنْسَانِ ثَلَاثُمِائَةٍ وَسِتُّونَ مَفْصِلًا فَعَلَيْهِ أَنْ يَتَصَدَّقَ عَنْ كُلِّ مَفْصِلٍ مِنْهُ بِصَدَقَةٍ قَالُوا وَمَنْ يُطِيقُ ذَلِكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَالَ التُّخَاعَةُ فِي الْمَسْجِدِ تَدْفِنُهَا وَالشَّيْءُ تُنَحِّيهِ عَنِ الطَّرِيقِ فَإِنْ لَمْ تَجِدْ فَارْكَعْنَا الضُّحَى تُجْزِيكَ

(Ebû Dâvûd dedi:) Bize Ahmed b. Muhammed el-Mervezî anlattı. Dedi ki: Bana Ali b. Hüseyin anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. Dedi ki: Bana Abdullah b. Büreyde anlattı. Dedi ki: Babam Büreyde’yi şöyle söylerken işittim: Peygamberimizi (s) şöyle söylerken işittim: “İnsanoğlunun bedeninde üç yüz atmış eklem vardır. Her bir eklem için bir sadaka vermesi gerekir.” Dediler ki: Kim buna güç yetirebilir ey Allah’ın Peygamberi? Buyurdu ki: “Mesciddeki balgamı temizlemen veya yoldaki bir engeli gidermen, yapamıyorsan duhâ (kuşluk) namazının iki rekâtı sana yeter.”²⁸¹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin (b. Vâkîd) → Ali b. Hüseyin → Ahmed b. Muhammed el-Mervezî → Ebû Dâvûd.

Vücuttaki her ekleme karşı günlük sadaka verilmesi gerektiğini belirten, bunu yapamayanlar için farklı seçenekler sunan bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Ali b. Hüseyin için, Nesaî bir sakıncası yok, Ebû Hâtim hadisi zayıf, demişlerdir.²⁸² Ayrıca bu hadisi Ahmed b. Hanbel de iki farklı tarikle nakletmiştir. Birinci rivâyet şu şekildedir:

²⁸⁰ Tirmizî, Edeb, 69.

²⁸¹ Ebû Dâvûd, Edeb, 172; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 354-359.

²⁸² bkz. dipnot, 187; İbn Hacer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 3, s. 155-156.

Hız. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vkd → Ali b. Hasan b. Şakîk → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr. Öbür rivâyette ise Ali b. Hasan yerine Zeyd b. Hubâb nakletmiştir.²⁸³

2.51. Hz. Peygamber'in Naaşını Yıkarken Yaşanan Bazı Gelişmeler

حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْأَزْهَرِ الْوَاسِطِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ
عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ لَمَّا أَحَدُوا فِي غُسلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَادَاهُمْ مُنَادٍ مِنَ الدَّاخلِ لَا
تَنْزِعُوا عَنْ رَسُولِ اللهِ قَمِيصَهُ

(İbn Mâce dedi:) Bize Saîd b. Yahya el-Ezher el-Vst anlattı. (dedi ki:) Bize Eb Muâviye anlattı. (dedi ki:) Bize Eb Bürde, Alkame b. Mersed'den, o İbn Büreyde'den, o da babasından rivâyetle Şöyle anlattı: Peygamberimizi (naaşını) yıkamaya baŐlayınca içerden bir mnd onlara Şöyle seslendi: Resûlullah'ın (s) elbisesini (gömleğini) soyup çıkarmayın.²⁸⁴

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hız. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Eb Bürde → Eb Muâviye → Saîd b. Yahyâ b. Ezher → İbn Mâce.

Peygamberimizin (s) naaŐı yıkanırken yaşanan bazı geliŐmeleri ifâde eden bu hadis rivâyet zincirinde adı geçen Eb Bürde hakkında birçok olumsuz ifâde mevcuttur. İbn Maîn onun hakkında hadisi itibar edilecek biri değil, Eb Hâtim kuvvetli değil, münkerü'l-hadîs, Mürre ve Dârekutnî ise zayıf, demişlerdir.²⁸⁵ Ayrıca Eb Muâviye'nin muzdarib rivâyetleri olduğu ifade edilmiştir.²⁸⁶

²⁸³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 354-359.

²⁸⁴ İbn Mâce, *Cenâiz*, 10.

²⁸⁵ Eb Bürde: Asıl adı Amr b. Yezîd olup, künyesiyle meŐhurdur. Muhârib b. Disâr, Atiyye ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Ahmed b. Yunus, Vekî' ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Onun hakkında; İbn Maîn hadisi itibar edilecek biri değil, Eb Hâtim kuvvetli değil, münkerü'l-hadîs, Mürre ve Dârekutnî ise zayıf, demişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 313.

²⁸⁶ Eb Muâviye (.195/811-812): Adı Muhammed b. Hzm'dır. A'meş, Hişâm b. Urve ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de İbn Cüreyc, Yahya Kattn ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İclî ve Nesaî onun sika olduğunu söylemişler; İbn HirŐ sadûk, A'meş'ten gelen rivâyetlerinde sika, onun dışındaki rivâyetleri muzdarib, demiştir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 551-552.

2.52. Peygamberimiz, Birisi Üzerine Defnedildikten Sonra, Cenâze Namazı Kıldı

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ حَدَّثَنَا مِهْرَانُ بْنُ أَبِي عُمَرَ عَنْ أَبِي سِنَانٍ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ

عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى عَلَى مَيِّتٍ بَعْدَ مَا دُفِنَ

(İbn Mâce dedi:) Bize Muhammed b. Humejd anlattı. (dedi ki:) Bize Mihrân b. Ebû Ömer, Ebû Sinân'dan, o Alkame b. Mersed'den, o İbn Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı: Efendimiz (s) bir kişiye defnedildikten sonra (cenâze) namazı kıldı.²⁸⁷

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Ebû Sinân (Dirâr b. Mürre) → Mihrân b. Ebû Ömer → Muhammed b. Humejd → İbn Mâce.

Peygamberimizin (s), birisine defnedildikten sonra cenâze namazı kıldığını belirten bu hadisin isnâdı genel anlamda sahih olmakla beraber, Muhammed b. Humejd için Buhârî, hadisi tartışılır, demiştir.²⁸⁸

2.53. Oruçlunun Fazileti

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ

أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ لِبِلَالٍ «الْعَدَاءُ يَا بِلَالُ» فَقَالَ إِنِّي صَائِمٌ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ نَأْكُلُ أَرْزَاقَنَا وَفَضْلُ

رِزْقِ بِلَالٍ فِي الْجَنَّةِ أَشَعْرَتِ يََا بِلَالُ أَنَّ الصَّائِمَ تُسَبِّحُ عِظَامُهُ وَتَسْتَغْفِرُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ مَا أَكَلَ عِنْدَهُ

(İbn Mâce dedi:) Bize Muhammed b. Musaffa anlattı. (dedi ki:) Bize Bakiyye anlattı. (dedi ki:) Bize Muhammed b. Abdurrahman, Süleyman b. Büreyde'den, o da babasından Peygamberimizin (s) Hz. Bilal'e şöyle buyurduğunu anlattı: “*Yemek ey Bilal (yemeğe ey Bilal)!*” O dedi ki: Ben oruçluyum. Bunun üzerine Efendimiz (s) şöyle buyurdu: “*Biz rızığımızı yiyoruz.*

²⁸⁷ İbn Mâce, Cenâiz, 32.

²⁸⁸ bkz. dipnot, 213; İbn Hacer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 2, s. 432-433.

Bilal'in cennette bulunan daha hayırlı rızkı belirdi. Ey Bilal! Oruçlunun yanında (yemek) yenildikçe kemikleri tesbih eder, melekler ona istiğfar eder."²⁸⁹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Muhammed b. Abdurrahman → Bakiyye → Muhammed b. Musaffâ → İbn Mâce.

H. Bilal-i Habeşî'nin oruçlu olduğundan dolayı Peygamberimiz (s) ile arasında geçen ve oruçlunun fazîletinden bahseden bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Muhammed b. Abdurrahman hakkında İbn Adî münkerü'l-hadîs, Ebû Hâtim metrûkü'l-hadîs, Ebu'l-Feth el-Ezdî ise yalancıdır, demişlerdir.²⁹⁰ Bakiyye hakkında ise İbn Mübârek ve Ya'kub, tanınmış kişilerden rivâyetlerinde sikadır, ama hadisi terk edilmiş ve zayıf râvîlerden yüz kadar rivâyeti vardır, demişlerdir. O'nun hakkında benzer ifâdeler Ebû Zür'â ve başkalarından da nakledilmiştir.²⁹¹

2.54. İmkânı Olup Borçlusuna Mühlet Tanıyan Kimsenin Fazîleti

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ نَفِيعِ أَبِي دَاوُدَ عَنْ بُرَيْدَةَ
الْأَسْلَمِيِّ عَنِ النَّبِيِّ قَالَ مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا كَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ وَمَنْ أَنْظَرَهُ بَعْدَ حَلِّهِ كَانَ لَهُ مِثْلُهُ فِي كُلِّ
يَوْمٍ صَدَقَةٌ

(İbn Mâce dedi:) Bize Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr anlattı. (dedi ki:) Bize babam anlattı. (dedi ki:) Bize A'meş, Ebû Dâvûd Nüfey'den, o da Büreydetü'l-Eslemî'den, Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: "*Kim zorda kalmış birini bekletirse (alacağını geciktirirse), beklettiği her bir gün için ona sadaka (vermiş gibi) sevâp vardır. Kim vadesi dolduğu halde bekletirse*

²⁸⁹ İbn Mâce, Sıyâm, 46.

²⁹⁰ Muhammed b. Abdurrahman: Süleyman b. Büreyde, Hişâm b. Urve ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Bakiyye, Ca'fer b. Âsım ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İbn Adî onun münkerü'l-hadîs, Ebû Hâtim metrûkü'l-hadîs, Ebu'l-Feth el-Ezdî ise yalancı olduğunu söylemişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 631-632.

²⁹¹ Bakiyye (b. Velîd) (ö. 197/813-814): Evzâî, İbn Cüreyc ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de İbn Mübârek, Şu'be ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İbn Mübârek ve Ya'kub o, tanınmış kişilerden rivâyetlerde sikadır ama hadisi terk edilmiş ve zayıflardan yüz kadar rivâyeti vardır, demişlerdir. Benzer ifâdeler Ebû Zür'â ve başkalarından da nakledilmiştir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 239-241.

(istemeyi geciktirirse) aynı şekilde her bir gün için ona sadaka vardır.”²⁹²

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

**Hz. Büreyde → Ebû Dâvûd Nüfey’ → A’meş → Abdullah b. Nümeyr
→ Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr → İbn Mâce.**

İmkânı olduğu halde borçlusuna mühlet tanıyıp, onu zor durumda bırakmayan kişinin fazîletinden bahseden bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Nüfey’ hakkında birçok kişi tarafından olumsuz ifâdeler kullanılmıştır. Ebû Hâtim ve Nesaî, O’nun hakkında münkerü’l-hadîs, İbn Maîn sika değil; Amr b. Ali metrûkü’l-hadîs, Hâkim, Büreyde ve Enes’ten mevzu hadisler rivâyet etti, demişlerdir.²⁹³

Ayrıca bu hadisi Ahmed b. Hanbel de şu iki farklı tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Ebû Dâvûd → A’meş → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.

Hz. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Muhammed b. Cehâde → Abdulvâris → Affân → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.²⁹⁴

2.55. Peygamberimiz, Gölge ve Güneş Arasında Oturmayı Yasakladı

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ أَبِي الْمُنِيبِ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ

النَّبِيِّ نَهَى أَنْ يُقْعَدَ بَيْنَ الظِّلِّ وَالشَّمْسِ

(İbn Mâce dedi:) Bize Ebûbekir b. Ebû Şeybe anlattı. (dedi ki:) Bize Zeyd b. Hubâb, Ebu’l-Münîb’den, o İbn Büreyde’den, o da babasından Peygamberimizin (s) gölge ve güneş arasında oturulmasını yasakladığını anlattı.²⁹⁵

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

²⁹² İbn Mâce, Sadakât, 14; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 351-360.

²⁹³ Nüfey’ (b. Hâris): İbn Abbâs, İbn Ömer ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Sevrî, Şerîk ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Ebû Hâtim ve Nesaî o, münkerü’l-hadîs, İbn Maîn sika değil; Amr b. Ali metrûkü’l-hadîs; Hâkim, Büreyde ve Enes’ten mevzu hadisler rivâyet etti, demişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü’l-tehzîb*, C. 4, s. 239-240.

²⁹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 351-360.

²⁹⁵ İbn Mâce, Edeb, 26.

Hz. Büreyde → (Abdullah) İbn Büreyde → Ebu'l-Münîb → Zeyd b. Hubâb → Ebûbekir b. Ebû Şeybe → İbn Mâce.

Peygamberimizin (s) gölge ve güneş arasında oturmayı yasakladığını ifâde eden bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen râvîler genelde sikadır. Bununla beraber, Ebu'l-Münîb için Nesaî ve İbn Maîn sika; İbn Adî bana göre sakıncasız, Buhârî ise münker rivâyetleri var, demişlerdir.²⁹⁶

2.56. Kur'an'ın, Kıyâmet Günü Okuyucusuna Şefâati

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ عَنْ بَشِيرِ بْنِ مُهَاجِرٍ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ يَجِيءُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَالرَّجُلِ الشَّاحِبِ فَيَقُولُ أَنَا الَّذِي أَسْهَرْتُ لَيْلَكَ وَأَطَمَّاتُ نَهَارِكَ

(İbn Mâce dedi:) Bize Ali b. Muhammed anlattı. (dedi ki:) Bize Vekî' Beşîr b. Muhâcir'den, o İbn Büreyde'den, o da babasından, Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “*Kur'an, kıyâmet günü zayıflık, açlık veya yorgunluktan şekli değişmiş adam gibi gelir ve şöyle der: Gecelerini uykusuz geçirten benim, günlerini susuz geçirten benim.*”²⁹⁷

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → (Abdullah) İbn Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → Vekî' → Ali b. Muhammed → İbn Mâce.

Kur'an'ın kıyâmet günü okuyucusuna şefâat edeceğini bildiren ve genel anlamda isnâdı sahih kabul edilen bu hadisin râvîlerinden Beşîr b. Muhâcir için İbn Maîn ve İclî sika, Ebû Hâtim hadisi yazılır ama hüccet sayılmaz, Buhârî bazı hadislerinde muhâlefet ediyor, İbn Adî zaafî olsa da hadisi yazılır, İbn Hibbân da hatası çok demişlerdir.²⁹⁸

Ayrıca bu hadisi, Dârimî de şu farklı tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → Ebû Nuaym → Dârimî.

²⁹⁶ bkz. dipnot, 251; İbn Hâcer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 3, s. 17.

²⁹⁷ İbn Mâce, Edeb, 52; Dârimî, Fedâilü'l-Kur'an, 15; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 348-361.

²⁹⁸ bkz. dipnot, 179; İbn Hâcer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 1, s. 236.

Bu rivâyette yukarıdakından farklı olarak Bakara ve Âli İmrân sûrelerini okuma tavsiye edilmiştir. Bu rivâyet şöyledir: Peygamberimizin (s) yanında oturuyordum ve onun şöyle dediğini duydum: “*Bakara sûresini öğreniniz. Zirâ onu almak (okumak) bereket, onu terk etmek hasrettir, güçsüzler buna güç yetiremezler.*” Efendimiz (s) bir süre sustu sonra şöyle buyurdu: “*Bakara ve Âli İmrân sûrelerini öğreniniz, zirâ bu ikisi çiçektirler ve kıyâmet günü sahiplerini (okuyucularını) iki bulut gibi gölgelendirirler. Ve Kur’an, kıyâmet günü kabirden çıktığında sahibine zayıflık, açlık veya yorgunluktan şekli değişmiş adam gibi gelir ve şöyle der: Beni tanıdın mı? Tanıyamadım, deyince; ben, zorluklarda sana susuzluk çektiren, gecelerini uykusuz geçirten dostun Kur’an’ım. Her tüccâr ticâretinin ardındadır, sen de bugün ticâretinin ardındasın (yaptıklarının karşılığını alacaksın). Böylece mülk sağından, ebedi canlılık soluna verilir, başına vakar tâcı konulur. Anne ve babasına iki güzel elbise giydirilir ve derler ki; bunu neye karşı giydirildik? Onlara, çocuğunuzun Kur’an’ı almasıyla (okuyup, sahiplenmesiyle) denilir. Sonra ona oku ve cennetin derece ve odalarında yüksel, denilir.*”²⁹⁹ Son rivâyeti Ahmed b. Hanbel de Abdullah b. Büreyde’nin, babasından (geri kalan râvîler aynı) rivâyetiyle nakletmiştir.³⁰⁰ Hüseyin Selîm Esed ve Şuayb Arnavut dediler ki: Bu hadisin isnâdı Beşîr b. Muhâcir sebebiyle hasendir.³⁰¹ Ayrıca Ahmed b. Hanbel başka bir yerde bu hadisin sadece Bakara sûresi ile ilgili bölümü olan baş tarafını şu tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr b. Muhâcir → Vekî’³⁰²

2.57. Dâbbetü’l-Arz’ın Çıkacağı Yer

حَدَّثَنَا أَبُو عَسَّانَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا أَبُو تَمِيمَةَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ
عَنْ أَبِيهِ قَالَ ذَهَبَ بِي رَسُولُ اللَّهِ إِلَى مَوْضِعٍ بِالْبَادِيَةِ قَرِيبٍ مِنْ مَكَّةَ فَإِذَا أَرْضٌ يَابِسَةٌ حَوْلَهَا رَمْلٌ فَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَخْرُجُ الدَّابَّةُ مِنْ هَذَا الْمَوْضِعِ

²⁹⁹ Dârimî, Fedâilü’l-Kur’an, 15.

³⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, Müsned, C. 5, s. 348.

³⁰¹ Dârimî, Fedâilü’l-Kur’an, 15.

³⁰² Ahmed b. Hanbel, Müsned, C. 5, s. 361.

(İbn Mâce dedi:) Bize Ebû Ğassân Muhammed b. Amr anlattı. (dedi ki:) Bize Ebû Tümeyle anlattı. (dedi ki:) Bize Halid b. Ubeyd anlattı. (dedi ki:) Bize Abdullah b. Büreyde, babasından rivâyetle şöyle anlattı: Peygamberimiz (s), beni de alarak çölde Mekke'ye yakın bir yerde etrafı kumlu kuru bir yere götürdü ve şöyle buyurdu: “*Dâbbe(tü'l-arz) buradan çıkacak.*”³⁰³

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hâlid b. Ubeyd → Ebû Tümeyle → Ebû Ğassân Muhammed b. Amr → İbn Mâce.

Peygamberimiz (s) tarafından dabbetü'l-arz'ın çıkacağı yeri belirten bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Hâlid b. Ubeyd hakkında; Buhârî hadisi tartışmalıdır, İbn Hibbân ve Hâkim, Enes'ten mevzu hadisler nakletti, Ukaylî hadisine mutabaat edilmez, demişlerdir.³⁰⁴

Ayrıca bu hadisi Ahmed b. Hanbel de şu farklı tarikle nakletmiştir:

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hâlid b. Ubeyd → Yahya b. Vâdih → Ali b. Bahr → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.³⁰⁵

2.58. H. Peygamber'in (s), Hutbe Okurken Dayandığı Kütüğün

Ağlaması

أخبرنا محمد بن حميد ثنا تميم بن عبد المؤمن ثنا صالح بن حيان حدثني بن بريدة عن أبيه قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا خطب قام فأطال القيام فكان يشق عليه قيامه فأتني بجذع نخلة فحفر له وأقيم إلى جنبه قائما للنبي صلى الله عليه وسلم فكان النبي صلى الله عليه وسلم إذا خطب فطال القيام عليه استند إليه فاتكأ عليه فبصر به رجل كان ورد المدينة فرآه قائما إلى جنب ذلك الجذع فقال لمن يليه من الناس لو أعلم أن محمدا يحمدي في شيء يرفق به لصنعت له مجلسا يقوم عليه فإن

³⁰³ İbn Mâce, Fiten, 31; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 357.

³⁰⁴ Hâlid b. Ubeyd: Enes b. Mâlik, Hasan Basrî ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de İbn Mübârek, Fadl b. Mûsâ ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Buhârî onun hadisi tartışmalıdır, İbn Hibbân ve Hâkim o, Enes'ten mevzu hadisler nakletti, Ukaylî hadisine mutabaat edilmez, demişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 526.

³⁰⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 357.

شاء جلس ما شاء وإن شاء قام فبلغ ذلك النبي صلى الله عليه وسلم فقال ابنتوني به فأتوه به فأمر أن يصنع له هذه المراقي الثلاث أو الأربع هي الآن في منبر المدينة فوجد النبي صلى الله عليه وسلم في ذلك راحة فلما فارق النبي صلى الله عليه وسلم الجذع وعمد إلى هذه التي صنعت له جزع الجذع فحن كما تحن الناقة حين فارقه النبي صلى الله عليه وسلم فزعم بن بريدة عن أبيه أن النبي صلى الله عليه وسلم حين سمع حنين الجذع رجع إليه فوضع يده عليه وقال اختر أن أغرسك في المكان الذي كنت فيه فتكون كما كنت وإن شئت أن أغرسك في الجنة فتشرب من أنهارها وعيونها فيحسن نبتك وتثمر فيأكل أولياء الله من ثمرتك ونخلك فعلت فزعم أنه سمع من النبي صلى الله عليه وسلم وهو يقول له نعم قد فعلت مرتين فسأل النبي صلى الله عليه وسلم فقال اختار أن أغرسه في الجنة

(Dârimî dedi:) Bize Muhammed b. Humeyd haber verdi. (dedi ki:) Bize Temîm b. Abdulmü'min anlattı. (dedi ki:) Bize Salih b. Hayyân anlattı. (dedi ki:) Bana İbn Büreyde babasından rivâyetle şöyle anlattı: Peygamberimiz (s) hutbe okuduğu zaman ayakta okuyup uzun sürdürürdü. Uzun süre ayakta durmak zor olduğundan dolayı (hutbe okurken dayanması için) bir hurma dalı getirilip, dikmek için kazıldı ve Efendimizin yanına dikildi. Böylece Efendimiz (s) hutbe okuyup uzattığında ona dayanıyordu. Onu bu halde gören bir adam yanındakilere; yapacağım şeyi beğeneceğini bilsem, yumuşaklık olsun diye Muhammed'e (s) hutbede oturabileceği bir yer yapardım. O, orada ister oturur, ister kalkardı. Bu haber Peygamberimize (s) ulaşınca; "Onu bana getirin!" buyurdu. Onu getirince, Efendimiz (s) ona şu an Medine minberinde duran üç- dört basamağı yapmasını söyledi. (Yaptıktan sonra) Peygamberimiz (s) onu rahat bulup eski dayandığı kütükten ayrılıp bu yenisine gitmek isteyince, kütük üzüntüden devenin inlemesi gibi inlemeye başladı. İbn Büreyde babasından şöyle nakletti: Efendimiz (s), kütüğün inlemesini duyunca dönüp elini üstüne koydu ve şöyle dedi: "Dilersen seni eski yerine dikeyim, eskisi gibi olasın. Dilersen de seni cennet'e dikeyim, oranın nehirlerinden, çeşmelerinden içesin, üzerinde otlar yeşersin, meyveler bitsin." (Yine İbn Büreyde, babasının Peygamberimizden (s) iki kere "Evet,

yapacam.” dediğini duydu. Efendimize (s) durumu sordu. “Onu cennet’e dikmemi tercih etti.” buyurdu.)³⁰⁶

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → (Abdullah) İbn Büreyde → Sâlih b. Hayyân → Temîm b. Abdül’ mü’ min → Muhammed b. Humeyd → Dârimî.

Peygamberimizin (s), hutbe okurken dayandığı kütüğün terk edildiğinde ağlamasını ve Efendimizin (s) onu teselli ettiğini anlatan bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Sâlih b. Hayyân hakkında; İbn Maîn ve Ebû Dâvûd zayıf, Ebû Hâtim kuvvetli değil, Nesaî sika değil, demişlerdir.³⁰⁷ Ayrıca Muhammed b. Humeyd hakkında İbn Maîn sika, Buhârî hadisi tartışılır, Nesaî sika değil, Salih b. Muhammed el-Esedî de râvîleri hep karıştırdığını söylemişlerdir.³⁰⁸

2.59. Kişiyi Dünyada Bir Hizmetçi Bir de Binek Kâfidir

حدثنا عفان ثنا حماد بن سلمة عن الجريري عن أبي نضرة عن عبد الله بن مولة عن بريدة

الأسلمي قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يكفي أحدكم من الدنيا خادم ومركب

(Dârimî dedi:) Bize Affân anlattı. (dedi ki:) Bize Hammâd b. Seleme, Cerîrî’den, o Ebû Nadre’den, o Abdullah b. Mevleh’den, o da Büreydetü’l-Eslemî’den, Peygamberimizin (s) şöyle buyurduğunu nakletti: “Sizden herhangi birine dünyadan (dünyalık olarak) bir hizmetçi ve bir merkep kâfi gelir.”³⁰⁹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Mevleh → Ebû Nadre → Cerîrî → Hammâd b. Seleme → Affân → Dârimî.

Peygamberimizin (s), kişiyi dünyada bir hizmetçi bir de bineğin kâfi geleceğini belirten ve genel anlamda isnâdı sahih olan bu hadisin rivâyet

³⁰⁶ Dârimî, Mukaddime, 6.

³⁰⁷ Sâlih b. Hayyân: Ebû Vâil, Mes’ud b. Mâlik ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Ebû Üsâme, Muhammed b. Ubeyd ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İbn Maîn ve Ebû Dâvûd onun zayıf olduğunu, Ebû Hâtim kuvvetli olmadığını, Nesaî ise sika olmadığını söylemişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü’l-tehziûb*, C. 2, s. 191-192.

³⁰⁸ İbn Hacer, *Tehzîbü’l-tehziûb*, C. 3, s. 546-548.

³⁰⁹ Dârimî, Rikâk, 10; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 360.

zincirinde adı geçen Abdullah b. Mevleh'in çok rivâyeti bulunmamaktadır.³¹⁰ Ayrıca Ebû Hâtim, Cerîrî'nin ölmeden önce hafızasının değiştiğini söylemiştir.³¹¹

Ayrıca bu hadisi Ahmed b. Hanbel de şu farklı tarikle nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Mevleh → Ebû Nadre → Saîd el-Cerîrî → Hammâd b. Seleme → Affân + Abdussamed → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.³¹²

2.60. İnsanların Birbirine Secde Etmesi Yasaktır

أخبرنا محمد بن يزيد الحزامي حدثنا حبان بن علي عن صالح بن حبان عن أبي بريدة عن أبيه قال جاء أعرابي إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله ائذن لي فلاسجد لك قال لو كنت أمرا أحدا يسجد لأحد لأمرت المرأة تسجد لزوجها

(Dârimî dedi:) Bize Muhammed b. Yezîd el-Hezâmî haber verdi. (dedi ki:) Bize Hibbân b. Ali, Sâlih b. Hayyân'dan, o İbn Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı: Bir a'râbi Peygamberimize (s) gelerek, "Bana müsaade et, sana secde edeyim ya Resûlallah!" dedi. Efendimiz (s) buyurdu ki: "*Birine, başkasına secde et diye emredecek olsaydım, kadının kocasına secde etmesini emrederdim.*"³¹³

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → (Abdullah) İbn Büreyde → Sâlih b. Hayyân³¹⁴ → Hibbân b. Ali³¹⁵ → Muhammed b. Yezîd el-Hezâmî → Dârimî.

İlgili hadiste görüldüğü üzere Hz. Peygamber (s), kendisine gelip secde

³¹⁰ Abdullah b. Mevleh: el-Kuşeyrî nisbesiyle tanınmıştır. Büreydetü'l-Eslemî'den bu hadisi rivâyet etmiştir. Kendisinden de Ebû Nadre rivâyet etmiştir. İbn Hibbân es-Sikât adlı eserinde onu zikretmiştir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 2, s. 440.

³¹¹ İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 2, s. 7.

³¹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 360.

³¹³ Dârimî, *Salât*, 159.

³¹⁴ bkz. dipnot, 307; İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 2, s. 191-192.

³¹⁵ Hibbân b. Ali: A'meş, Yunus b. Yezîd ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de İbn Mübârek, Ebû Rabî' Zehrânî ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İbn Maîn onun sadûk olduğunu söylemiş, Ebû Hâtim hadisi yazılır ama hüccet değildir, İbn Sa'd ve Nesâî zayıf, demişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 345.

etmek isteyen kimsenin secde etmesine izin vermemekte; ayrıca islamiyette kimsenin kimseye secde etmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Sâlih b. Hayyân hakkında; İbn Maîn ve Ebû Dâvûd zayıf, Ebû Hâtim kuvvetli değil, Nesaî sika değil, demişlerdir.³¹⁶ Senedde adı geçen Hibbân b. Ali hakkında; İbn Maîn sadûk, Ebû Hâtim hadisi yazılır ama hüccet değildir, İbn Sa'd ve Nesaî zayıf, demişlerdir. Râvîlerden Muhammed b. Yezîd hakkında; Ebû Hâtim mechûl biri, demiştir.³¹⁷

2.61. Hirâ'nın Sarsılması ve Hz. Peygamber'in Onu Durdurması

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا علي بن الحسن أنا الحسين ثنا عبد الله بن بريدة عن أبيه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان جالسا على حراء ومعه أبو بكر وعمر وعثمان رضي الله عنهم فتحرك الجبل فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم أثبت حراء فإنه ليس عليك إلا نبي أو صديق أو شهيد

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Ali b. Hasan anlattı. (dedi ki:) Bize Hüseyin haber verdi. (dedi ki:) Bize Abdullah b. Büreyde, babasından şöyle rivâyet etti: Peygamberimiz (s) Hirâ'da yanında Ebûbekir, Ömer ve Osman ile beraber otururken dağ sallandı. Resûlullah (s), “*Dur ey Hirâ! Zira üzerinde bir Peygamber, bir sıddık bir de şehit var!*” buyurdu.³¹⁸

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin (b. Vâkîd) → Ali b. Hasan → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Üzerinde Peygamberimiz (s) ve bazı sahâbîlerin bulunduğu bir esnada Hirâ'nın sarsıldığından ve Efendimizin (s) onu durdurduğundan bahseden bu hadis ile ilgili Şuayb el-Arnâvut, bu hadisin isnâdı kuvvetlidir, demiştir.³¹⁹ Aynı hadisi Tirmizî de farklı bir tarikle Hz. Büreyde dışında, Ebû Hureyre rivâyetiyle

³¹⁶ bkz. dipnot, 307; İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 2, s. 191-192.

³¹⁷ Muhammed b. Yezîd el-Hezâmî: İbn Mübârek, İbn Uyeyne ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Buhârî, Ebû Kurayb ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Ebû Hâtim onun mechûl biri olduğunu söylemiştir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 736.

³¹⁸ Tirmizî, Menâkıb, 19; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 346, Dârimî, Salât, 159.

³¹⁹ Tirmizî, Menâkıb, 19.

Menâkıb bölümünde nakletmiştir. Ancak o rivâyette ‘Hirâ’ yerine ‘Uhud’ geçmektedir.³²⁰

2.62. Şifâh Bazı Bitkiler

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا أسود بن عامر ثنا زهير عن واصل بن حبان البجلي حدثني عبد الله بن بريدة عن أبيه عن النبي صلى الله عليه وسلم يقول قال الكمأة دواء العين وإن العجوة من فاكهة الجنة وإن هذه الحبة السوداء دواء من كل داء إلا الموت

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Esved b. Âmir anlattı. (dedi ki:) Bize Züheyr Vâsıl b. Hayyân el-Becelî’den anlattı. (dedi ki:) Bana Abdullah b. Büreyde, babasından, o da Efendimizin (s) şöyle buyurduğunu anlattı: “*Keme gözün ilacıdır. Acve (bir hurma çeşidi) cennet meyvesindedir. Bu çörek otu ise ölüm hariç her derde devâdir.*”³²¹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Vâsıl b. Hayyân → Züheyr → Esved b. Âmir → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Bazı şifalı bitkileri ve bunların devâ olduğu hastalıkları ifâde eden ve isnâdı sahih olan bu hadisi, Ahmed b. Hanbel şu farklı tarikle de nakletmiştir:

Hz. Büreyde → İbn Büreyde → Sâlih b. Hayyân → Muhammed b. Ubeyd → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.

Bu rivâyete göre Peygamberimiz (s) kırk iki sahâbeyle beraber Ka’be’nin yanındayken namazdan sonra bir şeye uzanır gibi yaptı. Sahâbîlere oturun, dedi. Sonra, “*Namazım bitince bir şeye uzanır gibi yaptım.*” Sahâbîler evet gördük, dediler. O da, “*Bana cennet gösterildi. İçindekilerin benzerini hiç görmemiştim. İçinden bir üzüm çeşidi geçti, alıp dünyaya dikmek istedim ama yetişemedim.*”

³²⁰ Tirmizî, Menâkıb, 19.

³²¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 346-351.

“(Rivâyetin devamı yukarıda verdiğimiz rivâyetin aynısıdır.)³²²”

2.63. Ben ve Kıyâmet Beraber (Yakın) Gönderildik

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا أبو نعيم ثنا بشير حدثني عبد الله بن بريدة عن أبيه قال سمعت

النبي صلى الله عليه وسلم يقول بعثت أنا والساعة جميعا إن كادت لتسبقني

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Beşîr anlattı. (dedi ki:) Bana Abdullah b. Büreyde, babasından rivâyetle şöyle anlattı: Peygamberimizin (s) şöyle dediğini işittim: “Ben ve kıyâmet beraber (yakın) gönderildik, nerdeyse o beni geçecekti.”³²³

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr (b. Muhâcir) → Ebû Nuaym (Amr b. Hammâd) → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Peygamberimizin (s), kıyâmete çok yakın olarak gönderildiğini ifâde eden ve genel anlamda isnâdı sahih kabul edilen bu hadisin râvîlerinden Beşîr b. Muhâcir için İbn Maîn ve İclî sika, Ebû Hâtîm hadisi yazılır ama hüccet sayılmaz, Buhârî bazı hadislerinde muhâlefet olduğunu söyler. İbn Adî, zaafı olsa da hadisi yazılır, İbn Hibbân da hatası çok demişlerdir.³²⁴

2.64. Benim Size Karşı Durumum, Düşmanın Geldiğini Kavmine Bildiren Adam Gibidir

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا أبو نعيم ثنا بشير حدثني عبد الله بن بريدة عن أبيه قال خرج إلينا

النبي صلى الله عليه وسلم يوما فننادى ثلاث مرار فقال يا أيها الناس تدرؤن ما مثلي ومثلكم قالوا الله

ورسوله أعلم قال إنما مثلي ومثلكم مثل قوم خافوا عدوا يأتيهم فبعثوا رجلا يترايا لهم فيبينما هم كذلك

أبصر العدو فأقبل لينذرهم وخشي أن يدركه العدو قبل أن ينذر قومه فأهوى بثوبه أيها الناس أتيتم أيها

³²² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 351.

³²³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 348.

³²⁴ bkz. dipnot, 179; İbn Hâcer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 1, s. 236.

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Ebû Nuaym anlattı. (dedi ki:) Bize Beşîr anlattı. (dedi ki:) Bana Abdullah b. Büreyde, babasından rivâyetle şöyle anlattı: Bir gün Peygamberimiz (s) çıkıp bize geldi ve üç kere şöyle seslendi: “*Ey insanlar! Ben ve sizin durumumuz neye benzer biliyor musunuz?*” Dediler ki: “Allah ve Resûlü daha iyi bilir.” Buyurdu ki: “*Ancak ben ve sizin meselemiz, kendilerine saldıracak düşmandan korkup bir adamı gözcü olarak gönderen kişiler gibidir. Onlar öylece beklerken düşmanı görüp kavmine düşmanın geldiğini haber vermek isteyen ve kavmine erişmeden düşmanın kendisine erişmesinden korkup onlara haber vermek için (uzaktan işaret ederek) elbisesini sallayan kişi gibidir. Ey insanlar! Varıldınız. (Yakalandınız.) Ey insanlar! Varıldınız!*” (Bunu üç kere tekrar etti.)³²⁵

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Beşîr (b. Muhâcir) → Ebû Nuaym (Amr b. Hammâd) → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Manası açık ve anlaşılır nitelikteki bu hadiste; Peygamberimiz (s), kendisini kavmine düşmanın geldiğini haber veren birisi gibi göstermektedir. Genel anlamda isnâdı sahih kabul edilen bu hadisin râvîlerinden Beşîr b. Muhâcir için İbn Maîn ve İclî sika, Ebû Hâtim hadisi yazılır ama hüccet sayılmaz, Buhârî bazı hadislerinde muhâlefet olduğunu, İbn Adî zaafi olsa da hadisi yazılır, İbn Hibbân da hatası çok demişlerdir.³²⁶ Ayrıca bu hadis Hz. Büreyde dışında başka tariklerle de nakledilmiştir.

2.65. Ümmetimin En Hayırlı Dönemi Benim Dönemimdir

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا إسماعيل عن الجريري عن أبي نضرة عن عبد الله بن مولة قال بينما

أنا أسير بالأهواز إذا أنا برجل يسير بين يدي على بغل أو بغلة فإذا هو يقول اللهم ذهب قرني من هذه

³²⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 348.

³²⁶ bkz. dipnot, 179; İbn Hâcer, *Tehzibü't-tehzib*, C. 1, s. 236.

الأمة فألحقني بهم فقلت وأنا فادخل في دعوتك قال وصاحبي هذا ان أراد ذلك ثم قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خير أمتي قرني منهم ثم الذين يلونهم قال ولا أدري أذكر الثالث أم لا ثم تخلف أقوام يظهر فيهم السمن يهريقون الشهادة ولا يسألونها قال وإذا هو بريدة الأسلمي

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize İsmail, Cerîrî'den, o Ebû Nadre'den, o da Abdullah b. Mevleh'den rivâyetle şöyle anlattı: Ben Ehvâz'da yürürken baktım önümde bir adam bir katır üzerinde gidiyor ve şöyle diyordu: "Allah'ım! Bu ümmetten benim akranlarım gitti, beni de onlara eriştir." Dedim ki: 'Beni de duana kat.' Dedi ki: "Bu arkadaşım da istiyorsa (onu da eriştir)." Daha sonra (o adam) dedi ki: Resûlullah (s) şöyle buyurdu: "Ümmetimin en hayırlı dönemi, benim akranlarım, daha sonra onlardan sonrakilerdir." (Râvî, bilmiyorum üçüncüsünü de söyledi mi, dedi.) Daha sonra öyle kavimler gelecek ki; şişmanlık çoğalacak, şehitler çoğalacak ama kimse şehit olmayı istemeyecek. (Râvî dedi:) Baktım ki o (duâ eden) Büreydetü'l-Eslemî'dir.³²⁷

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Ebû Nadre → Cerîrî → İsmail (b. İbrahim) → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Ümmetin en hayırlı döneminin Efendimiz (s) dönemi olduğunu ifâde eden ve genel anlamda isnâdı sahih kabul edilen bu hadisin râvîlerinden olan Cerîrî hakkında; Ebû Hâtim, ölmeden önce hafızasının değiştiğini söylemiştir.³²⁸ Ayrıca bu hadisi Tirmizî de farklı bir tarikle nakletmektedir.³²⁹

2.66. Amellerde İ'tidâlli Olma Gereği

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا إسماعيل ثنا عيينة بن عبد الرحمن عن أبيه عن بريدة الأسلمي قال

³²⁷ Tirmizî, Menâkıb, 57; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 350-357.

³²⁸ İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 2, s. 7.

³²⁹ Tirmizî, Menâkıb, 57.

خرجت ذات يوم لحاجة فإذا أنا بالنبي صلى الله عليه وسلم يمشى بين يدي فأخذ بيدي فانطلقنا نمشي جميعا فإذا نحن بين أيدينا برجل يصلي يكثر الركوع والسجود فقال النبي صلى الله عليه وسلم أترأه يرائي فقلت الله ورسوله أعلم فترك يدي من يده ثم جمع بين يديه فجعل يصوبهما ويرفعهما ويقول عليكم هديا قاصدا عليكم هديا قاصدا عليكم هديا قاصدا فإنه من يشاد هذا الدين يغلبه

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize İsmail anlattı. (dedi ki:) Bize Uyeyne b. Abdurrahman, babasından, o da Büreydetü'l-Eslemî'den şöyle nakletti: Bir gün bir ihtiyacım için çıktım. Baktım ki Peygamberimiz (s) önümde yürüyor, elimden tuttu ve biraz beraber yürüdük, baktık ki önümüzde bir adam çokça namaz kılıyor. Efendimiz (s) buyurdu: “*Bunun riyâ yaptığını düşünüyor musun?*” Dedim ki: Allah ve Resûlü daha iyi bilir. Sonra ellerimi bırakıp, ellerini birleştirip yukarı kaldırdı ve şöyle buyurdu: “*Orta yollu olunuz. Orta yollu olunuz. Orta yollu olunuz. Zirâ kim bu dini kendisine zorlaştırırsa, yenilir* (altında kalır, mağlup olur).”³³⁰

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdurrahman (b. Cevşen) → Uyeyne b. Abdurrahman → İsmail → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Amellerde aşırılığa kaçmadan itidalli olunması gerektiğini belirten bu hadisin râvîlerinden olan İsmail için İbn Mehdî ve İbn Maîn zayıf, demişlerdir.³³¹

Ayrıca Ahmed b. Hanbel, bu hadisin son bölümünü şu farklı tarikle de nakletmektedir:

Hz. Büreyde → Abdurrahman → Uyeyne b. Abdurrahman → Vekî' →

³³⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 350-361.

³³¹ İsmail (b. Abdurrahman): es-Sudî nisbesiyle tanınmıştır. Mürre, Ebû Erâke ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Yahya b. Saîd, Amr b. Ali ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Abdurrahman b. Mehdî ve İbn Maîn o zayıf, demişlerdir. el-Cürcânî, *el-Kâmil*, C. 1, s. 446-449.

Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.³³²

2.67. Cennette Ne Dilersen Vardır

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا يزيد ثنا المسعودي عن علقمة بن مرثد عن بن بريدة عن أبيه قال جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله أنى أحب الخيل ففي الجنة خيل قال ان يدخلك الله الجنة فلا تشاء ان تتركب فرسا من ياقوته حمراء تطير بك في أي الجنة شئت الا ركبت وأتاه رجل آخر فقال يا رسول الله أفي الجنة إبل قال يا عبد الله ان يدخلك الله الجنة كان لك فيها ما اشتتهت نفسك ولذت عينك

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Yezîd anlattı. (dedi ki:) Bize Mes'ûdî, Alkame b. Mersed'den, o İbn Büreyde'den, o da babasından şöyle rivâyet etti: Bir kişi Peygamberimize (s) gelerek; Ya Resûlallah ben atları severim. Cennette at var mı? Efendimiz (s) buyurdu ki: *“Allah seni cennete koysun, binmek istediğin hangi at varsa ona binersin.* (daha sonra) Başka bir adam gelip dedi ki: Ya Resûlallah! Cennette deve var mı? Efendimiz (s) buyurdu ki: *“Ey Allah'ın kulu! Allah seni cennete koysun, hangi cennette olursan kırmızı bir yakut seni uçurur, sana canının istediği gözünün görmek istediği her şey vardır.”*³³³

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → Mes'ûdî → Yezîd → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Cennette ne istenirse verileceğinden bahseden ve genel anlamda isnâdı sahih kabul edilen bu hadis, H. Büreyde dışında nakledilen başka tariklerle de desteklenmektedir.

³³² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 361.

³³³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 352.

2.68. Beş Şeyi Allah'tan Başkası Bilemez

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا زيد بن الحباب ثنا حسين بن واقد حدثني عبد الله قال سمعت أبي بريدة يقول سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: خمس لا يعلمهن الا الله تعالى إن الله عنده علم الساعة وينزل الغيث ويعلم ما في الأرحام وما تدري نفس ماذا تكسب غدا وما تدري نفس بأي أرض تموت إن الله عليم خبير

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Zeyd b. Hubâb anlattı. (dedi ki:) Bize Hüseyin b. Vâkıd anlattı. (dedi ki:) Bana Abdullah anlattı. Dedi ki: Babam Büreyde'nin Peygamberimizi (s) şöyle derken işittiğini anlattığını duydum: “Beş şeyi Allah'tan başkası bilemez. Kıyamet vakti hakkındaki bilgi, ancak Allah'ın katındadır. Yağmuru o yağdırır, rahimlerde olanı o bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır.”³³⁴

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Beş şeyi, mükemmel anlamda Allah'tan başkasının bilemeyeceğini belirten ve isnâdı sahih olan bu hadis, Hz. Büreyde dışında başka tariklerle de desteklenmektedir.

2.69. Köpek Olan Eve Melekler Girmez

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا زيد هو بن الحباب حدثني حسين بن واقد حدثني عبد الله بن بريدة عن أبيه قال احتبس جبريل عليه السلام على رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال له ما حبسك قال انا لا ندخل بيتا فيه كلب

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam

³³⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 353.

anlattı. (dedi ki:) Bize Zeyd b. Hubâb anlattı. (dedi ki:) Bana Hüseyin b. Vâkıd anlattı. (dedi ki:) Bana Abdullah b. Büreyde, babasından rivâyetle şöyle anlattı: (Bir gün) Cebrail, Peygamberimizin (s) yanına girmek istedi ama) giremedi. Efendimiz (s) *O'na* “*Seni engelleyen neydi?*” diye sordu. Buyurdu ki: “Biz içinde köpek olan eve girmeyiz.”³³⁵

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Meleklerin köpek olan eve girmeyeceğini belirten ve isnâdı sahih olan bu hadis, Hz. Büreyde dışında başka tariklerle de desteklenmektedir.

2.70. Şeytanın, Hz. Ömer'den Korkması

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا زيد بن الحباب ثنا حسين حدثني عبد الله بن بريدة عن أبيه ان أمة
سوداء أتت رسول الله صلى الله عليه وسلم ورجع من بعض مغازيه فقالت انى كنت نذرت ان ردك الله
صالحا ان أضرب عندك بالدف قال ان كنت فعلت فافعلي وان كنت لم تفعلي فلا تفعلي فضربت فدخل
أبو بكر وهي تضرب ودخل غيره وهي تضرب ثم دخل عمر قال فجعلت دفها خلفها وهي مقنعة فقال
رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الشيطان ليفرق منك يا عمر أنا جالس ها هنا ودخل هؤلاء فلما ان
دخلت فعلت ما فعلت

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Zeyd b. Hubâb anlattı. (dedi ki:) Bize Hüseyin b. Vâkıd anlattı. (dedi ki:) Bana Abdullah b. Büreyde, babasından rivâyetle şöyle anlattı: Siyah bir câriye, Peygamberimizin (s) bir sefer dönüşü yanına gelip dedi ki: Ben, ‘Allah, seni sağlam gönderirse yanında def çalmayı adadım.’ Efendimiz (s), “*Yapacaksan yap, yapmayacaksan (yapmaman mümkünse) yapma!*” buyurdu. Def çalmaya başladı. Hz. Ebûbekir içeri girdi, o hâlâ devam ediyordu. Başkası girdi, o hâlâ vuruyordu. Daha sonra Hz. Ömer içeri girince kadın korku içinde

³³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 353.

defini arkasına sakladı. Efendimiz (s) buyurdu ki: “*Muhakkak ki şeytan senden kaçıyor. Ben burada oturuyordum. Bunlar içeri girdi. Sen içeri girince yaptığını yaptı.*”³³⁶

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Anlamı açık ve anlaşılır nitelikteki bu hadis, şeytanın Hz. Ömer'den korktuğunu ve ondan kaçtığını belirtmektedir. Sahîhu'l-İsnâd olan bu hadisi, İbn Hanbel şu farklı tarikle de nakletmiştir:

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkıd → Yahya b. Vâdıh → Nümeyr → Abdullah b. Nümeyr.³³⁷ Ayrıca bu hadis, Hz. Büreyde dışında tariklerle de desteklenmektedir.

2.71. Hayber'in Fethinden Önce Yaşananlar

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا زيد بن الحباب حدثني الحسين بن واقد حدثني عبد الله بن بريدة
حدثني أبي بريدة قال حاصرنا خيبر فأخذ اللواء أبو بكر فانصرف ولم يفتح له ثم أخذه من الغد فخرج
فرجع ولم يفتح له وأصاب الناس يومئذ شدة وجهد فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم انى دافع اللواء
غدا إلى رجل يحبه الله ورسوله ويحب الله ورسوله لا يرجع حتى يفتح له فبتنا طيبة أنفسنا ان الفتح غدا
فلما ان أصبح رسول الله صلى الله عليه وسلم صلى الغداة ثم قام قائما فدعا باللواء والناس على مصافهم
فدعا عليا وهو أرمم فتفل في عينيه ودفن إليه اللواء وفتح له قال بريدة وأنا فيمن تناول لها

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Zeyd b. Hubâb anlattı. (dedi ki:) Bana Hüseyin b. Vâkıd anlattı. (dedi ki:) Bana Abdullah b. Büreyde anlattı. Dedi ki: Bana babam Büreyde anlattı. Dedi ki: Hayber'i kuşattık. Sancağı Ebûbekir aldı. Fethedemeden geri döndü. Ertesi gün tekrar aldı. Gitti, fethedemeden geri döndü. O gün

³³⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 353-355.

³³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 355.

Müslümanları açlık ve sıkıntı sardı. Peygamberimiz (s) buyurdu ki: “*Yarın sancağı öyle birine verecem ki, Allah ve Resûlü onu seviyor, o da onları seviyor. O kişi fethetmeden geri dönmeyecek.*” Ertesi gün fetholacak diye gönül rahatlığıyla uyuduk. Efendimiz (s) sabahlayınca namazı kılıp ayağa kalktı ve herkes safındayken sancağı istedi. Sonra Hz. Ali’yi çağırdı ve sancağı ona verdi. Ve fetih gerçekleşti. Hz. Büreyde dedi ki: Ben de (Efendimiz sancağı vermek istediği kişiyi ararken, belki bana verir diye) kendini göstermeye çalışanlardandım.³³⁸

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkîd → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Hayber’in fethinden önce yaşanan bazı gelişmelerden bahseden bu hadisin râvîleri sıhhatli ve isnâdı sahihtir.

2.72. Hz. Selman’ın, Müslüman Oluşu Sürecindeki Gelişmeler

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا زيد بن الحباب حدثني حسين حدثني عبد الله بن بريدة قال سمعت بريدة يقول جاء سلمان إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم حين قدم المدينة بمائدة عليها رطب فوضعها بين يدي رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما هذا يا سلمان قال صدقة عليك وعلى أصحابك قال أرفعها فانا لا نأكل الصدقة فرفعها فجاء من الغد بمثله فوضعه بين يديه يحمله فقال ما هذا يا سلمان فقال هدية لك فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم لأصحابه ابسطوا فنظر إلى الخاتم الذي على ظهر رسول الله صلى الله عليه وسلم فآمن به وكان لليهود فاشتراه رسول الله صلى الله عليه وسلم بكذا وكذا درهما وعلى ان يغرس نخلا فيعمل سلمان فيها حتى يطعم قال فغرس رسول الله صلى الله عليه وسلم النخل الا نخلة واحدة غرسها عمر فحملت النخل من عامها ولم تحمل النخلة فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما شأن هذه قال عمر أنا غرستها يا رسول الله قال فنزعها

³³⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 353-354.

رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم غرسها فحملت من عامها

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Zeyd b. Hubâb anlattı. (dedi ki:) Bana Hüseyin anlattı. (dedi ki:) Bana Abdullah b. Büreyde anlattı. Dedi ki: Babamı şöyle derken işittim: Peygamberimiz (s) Medine'ye geldiğinde, Hz. Selman, içinde bir çeşit hurma bulunan bir sofraya ile yanına geldi ve Peygamberimizin (s) önüne koydu. Peygamberimiz (s), “*Bu ne ey Selman?*” diye sordu. Sana ve ashâbına sadaka, dedi. Buyurdu ki: “*Kaldır, çünkü biz sadaka yemeyiz.*” O da kaldırdı. Ertesi gün tekrar aynı şekilde geldi ve sofrayı önüne koydu. Peygamberimiz (s), “*Bu ne ey Selman?*” diye sordu. ‘Sana hediye.’ dedi. Peygamberimiz (s) ashâbına serin (yayın), buyurdu. (Daha sonra Selman,) Efendimizin (s) sırtındaki mühre bakıp iman etti. Yahudilerin kölesi iken Efendimiz (s), kendisi hurma ekip, hurmalar yetişene kadar Selman’ın bakması şartıyla belli bir ücret karşılığında onu aldı. Peygamberimiz (s) bir hurma hariç hurmaları ekti. Birini de Hz. Ömer ekti. Bir ağaç hariç hurmalar aynı yıl meyve verdi. Peygamberimiz (s), “Bu ağaç niye vermedi?” deyince; Hz. Ömer onu ben ektim, dedi. Efendimiz (s) onu çıkarıp tekrar ekti ve o da aynı yıl meyve verdi.³³⁹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Hüseyin b. Vâkîd → Zeyd b. Hubâb → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Hz. Selman’ın Müslüman oluş sürecindeki bazı yaptıklarını anlatan bu hadisin râvîleri sıhhatli ve isnâdı sahihtir.

2.73. Hac’daki Nafaka, Allah İçin Olan Nafakanın Yedi Yüz Katıdır

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا بكر بن عيسى ثنا أبو عوانة ثنا عطاء بن السائب عن أبي زهير عن

عبد الله بن بريدة عن أبيه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم النفقة في الحج كالنفقة في سبيل الله

بسبعمائة ضعف

³³⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 354.

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Bekir b. İsa anlattı. (dedi ki:) Bize Ebû Uvâne anlattı. (dedi ki:) Bize Atâ' b. Sâib, Ebû Züheyr'den, o Abdullah b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı. Dedi ki: Peygamberimiz (s) şöyle buyurdu: “*Hac'daki nafaka, Allah yolundaki nafakanın yedi yüz katıdır.*”³⁴⁰

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Ebû Züheyr (Abdurrahman b. Miğrâ') → Atâ' b. Sâib → Ebû Uvâne → Bekir b. İsa → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Hac yolundaki nafakanın, onun dışındaki nafakalardan yedi yüz kat fazlasıyla kabul olunacağını ifâde eden ve genel anlamda isnâdı sahih kabul edilen bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Atâ b. Sâib hakkında; İclî sika, Ebû Hâtim ve Nesaî ise eski rivâyetlerinde sika idi daha sonra hafızası değişti, demişlerdir.³⁴¹

2.74. Horasan ve Merv Şehirlerinin Fazileti

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا الحسن بن يحيى من أهل مرو ثنا أوس بن عبد الله بن بريدة قال
أخبرني أخي سهل بن عبد الله بن بريدة عن أبيه عن جده بريدة قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم
يقول ستكون بعدي بعوث كثيرة فكونوا في بعث خراسان ثم انزلوا مدينة مرو فإنه بناها ذو القرنين ودعا
لها بالبركة ولا يضر أهلها سوء

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Merv ehlinden olan Hasan b. Yahya anlattı. (dedi ki:) Bize Evs b. Abdullah b. Büreyde anlattı. Dedi ki: Bana kardeşim Sehl b. Abdullah b. Büreyde, babasından, o da dedesinden rivâyetle şöyle anlattığını nakletti: İşittim ki Peygamberimiz (s) şöyle buyuruyor: “*Benden sonra birçok ordular olacak*

³⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 354-355.

³⁴¹ Atâ' b. Sâib (ö. 137/755): İbrahim Nehaî, Hasan Basrî ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de A'meş, İbn Cüreyc ve başkaları rivâyetlerde bulunmuştur. İclî onun sika olduğunu söylemiş, Ebû Hâtim onun yeri sıdktır, ancak daha sonra hafızası değişti, Nesaî ise eski rivâyetlerinde sika idi daha sonra değişti, demişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 3, s. 103-105.

(gönderilecek). *Horasan ordusunda* (oraya giden orduda) *olun. Daha sonra Merv şehrine inin. Zira orayı Zülkarneyn kurmuş ve bereketli olması için duâ etmiştir. Oranın ehline kötülük zarar vermez.*³⁴²

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Sehl b. Abdullah → Evs b. Abdullah → Hasan b. Yahya → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Horasan ve Merv şehirlerinin faziletinden bahseden bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Hasan b. Yahya hakkında farklı ifâdeler kullanılmıştır. Ebû Hâtim sadûk ama hıfzı kötü, Nesaî sika değil, Dârekutnî metrûk, İbn Hibbân münkerü'l-hadîs, demişlerdir.³⁴³ Senet zincirinde adı geçen Sehl b. Abdullah hakkında; İbn Hibbân o, münkerü'l-hadis demiştir. Hâkim de o, bu ve benzeri hadisleri babası adına uydurarak nakletti, demiştir.³⁴⁴ Ayrıca senette adı geçen Evs b. Abdullah hakkında Buhârî onun hadisi tartışılır, Dârekutnî metrûk, Sâcî münkerü'l-hadis demişlerdir. İbn Hibbân da hataları var, münker rivâyetlerinin ise kardeşi Sehl'den kaynaklandığını belirtmiştir.³⁴⁵

2.75. Hayra Sebep Olan, O Hayrı İşleyen Gibidir

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا إسحاق بن يوسف أنا أبو فلانة كذا قال أبي لم يسمه علي عمدا
وحدثناه غيره فسماه يعني أبا حنيفة عن علقمة بن مرثد عن سليمان بن بريدة عن أبيه ان رسول الله صلى
الله عليه وسلم قال لرجل أتاه اذهب فان الدال على الخير كفاعله

³⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 354-357.

³⁴³ Hasan b. Yahya (ö. 190/806-807): Evzâî, Hişâm b. Urve ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Velîd b. Müslim, Hişâm b. Ammâr ve başkaları rivâyetlerde bulunmuştur. Ebû Hâtim o, sadûk ama hıfzı kötü, Nesaî sika değil, Dârekutnî metrûk, İbn Hibbân münkerü'l-hadîs, demişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 417.

³⁴⁴ Sehl b. Abdullah: el-Mervezî nisbesiyle tanınmıştır. Babasından bazı rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de kardeşi Evs rivâyet etmiştir. İbn Hibbân onun hakkında; o, münkerü'l-hadis demiştir. Hâkim de o, bu ve benzeri hadisleri babası adına uydurarak nakletti, demiştir. İbn Hacer, *Lisânu'l-mîzân*, C. 4, s. 202.

³⁴⁵ Evs b. Abdullah: el-Mervezî nisbesiyle tanınmıştır. Babası ve kardeşinden rivâyetlerde bulunmuştur. Buhârî onun hadisi tartışılır, Dârekutnî metrûk, Sâcî münkerü'l-hadis demişlerdir. İbn Hibbân da hataları var, münker rivâyetleri ise kardeşi Sehl'den kaynaklanıyor, demiştir. İbn Hacer, *Lisânu'l-mîzân*, C. 2, s. 225-226.

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize İshâk b. Yusuf anlattı. Ancak râvînin ismini kasıtlı olarak söylemedi. Onu bize başkası nakletti dedi ve Ebû Hanîfe ismini verdi. O (Ebû Hanife), Alkame b. Mersed'den, o Süleyman b. Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı: Peygamberimiz (s) kendisine gelen bir adama, “*Git (hayra teşvik et). Zirâ hayra yol gösteren, (o hayrı) işleyen gibidir.*” buyurdu.³⁴⁶

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Süleyman b. Büreyde → Alkame b. Mersed → İshâk b. Yusuf → Nümeyr b. Evs → Abdullah (b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

Bir hayra sebep olmanın o hayrı işlemiş gibi kabul edileceğini bildiren ve genel anlamda isnâdı sahîh kabul edilen bu hadis, Hz. Büreyde dışında başka tariklerle de desteklenmektedir.

2.76. Düğünlerde Velîme (Yemek) Veriniz

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا حميد بن عبد الرحمن الرؤاسي ثنا أبي عن عبد الكريم بن سليط
عن ابن بريدة عن أبيه قال لما خطب علي فاطمة رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
انه لا بد للعرس من وليمة قال فقال سعد على كبش وقال فلان على كذا وكذا من ذرة

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Humeyd b. Abdurrahman anlattı. (dedi ki:) Bize babam, Abdülkerim b. Salî'ten, o İbn Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı: Hz. Ali, Hz. Fatıma ile evleneceği zaman Peygamberimiz (s), “*Düğüne, velîme (düğün yemeği) gerekir.*” Sa'd bir koç keserek yemek yapma şeklinde, başkası da az bir şey de olsa bir şeyler verilmesi gerekir, demişlerdir.³⁴⁷

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

H. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdülkerîm b. Salî't → Abdurrahman → Humeyd b. Abdurrahman → Nümeyr b. Evs → Abdullah

³⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 357.

³⁴⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 359.

(b. Nümeyr) → Ahmed b. Hanbel.

İlgili hadis, düğünlerde yemek yedirilmesi (bu vesileyle düğünün ilan edilmesi) gerektiğini belirtmektedir. Genel anlamda isnâdı sahih kabul edilen bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Abdülkerim b. Salîr hakkında; Osman ed-Dârimî, İbn Maîn'den rivâyetle Hasan hariç ondan rivâyet eden yoktur, demektedir.³⁴⁸

2.77. Hz. Peygamber Hastayken, Hz. Ebûbekir'in Cemâate Namaz Kıldırması

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا عبد الصمد بن عبد الوارث ثنا زائدة ثنا عبد الملك بن عمير عن
بن بريدة عن أبيه قال مرض رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال مروا أبا بكر يصلي بالناس فقالت عائشة
يا رسول الله ان أبي رجل رقيق فقال مروا أبا بكر يصلي بالناس فإنكن صواحبات يوسف فام أبو بكر الناس
ورسول الله صلى الله عليه وسلم حي

(Ahmed b. Hanbel dedi:) Bize Abdullah anlattı. (dedi ki:) Bana babam anlattı. (dedi ki:) Bize Abdussamed b. Abdulvâris anlattı. (dedi ki:) Bize Zâide anlattı. (dedi ki:) Bize Abdülmelik b. Umeyr, İbn Büreyde'den, o da babasından rivâyetle şöyle anlattı: Peygamberimiz (s) hastalandı ve “Hz. Ebûbekir'e insanlara namaz kıldırmasını söyleyin.” buyurdu. Hz. Aişe (r. anha) ya Resûlallah! Babam (buna dayanamaz) yumuşak kalpli biridir, dedi. Efendimiz (s), “Hz. Ebûbekir'e insanlara namaz kıldırmasını söyleyin, zirâ sizler Hz. Yusuf'a arkadaşlık edenler gibisiniz.” buyurdu. Daha sonra Hz. Ebûbekir, Efendimiz (s) daha hayattayken insanların önüne geçip onlara namaz kıldırdı.³⁴⁹

İlgili Rivâyetin Râvîleri ve Değerlendirmesi

Hz. Büreyde → Abdullah b. Büreyde → Abdülmelik b. Umeyr →

³⁴⁸ Abdülkerim b. Salîr: el-Mervezî nisbesiyle tanınmıştır. Abdullah b. Büreyde'den bu hadisi rivâyet etmiştir, kendisinden de Abdurrahman b. Humejd ve Hasan b. Sâlih rivâyetlerde bulunmuşlardır. Osman ed-Dârimî, İbn Maîn'den rivâyetle Hasan hariç ondan rivâyet eden yoktur, demiştir. İbn Hibbân da *es-Sikât* adlı eserinde onu zikredip, Mervezîler ondan rivâyet ettiler, demiştir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 2, s. 602.

³⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, C. 5, s. 361.

Zâide → Abdussamed b. Abdülvâris → Nümejr b. Evs → Abdullah (b. Nümejr) → Ahmed b. Hanbel.

Peygamberimiz (s) hasta iken, cemâate Hz. Ebûbekir'in namaz kıldırıldığını ifâde eden bu hadisin rivâyet zincirinde adı geçen Zâide hakkında; Buhârî ve Nesaî münkerü'l-hadîs, Bezzâr ise bir sakıncası yok, ancak onun rivâyetini başkasında bulamayınca yazardık, demişlerdir.³⁵⁰

2.78. Kütüb-i Tis'a'daki Rivâyetlerin Konu ve Kaynak Dağılımı

Hz. Büreyde'nin Kütüb-i Tis'a'daki hadislerinin konu ve kaynak dağılımına göre hadislerini içeren tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 1: Kütüb-i Tis'a'daki Rivâyetlerin (Tekrarlarıyla Beraber) Konu ve Kaynak Dağılımı

Konu	Buhârî	Müslim	Nesaî	Ebû Dâvûd	Tirmizî	İbn Mâce	Dârimî
Ahkâm					1	1	
Akîka			1				
Cenâiz	1	2	2	1	2	3	
Cihâd		4	1	2		1	
Cum'a			1				
Deavât					2		
Diyât				1	2		

³⁵⁰ Zâide (b. Ebû Rukâd): Âsım el-Ahvel, Sâbit el-Bünânî ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuş, kendisinden de Yahya b. Kesîr, Muhammed b. Sellâm ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. Buhârî ve Nesaî onun hakkında; o, münkerü'l-hadîs, Bezzâr ise bir sakıncası yok, ancak onun rivâyetini başkasında bulamayınca yazardık, demişlerdir. İbn Hâcer, *Tehzîbü't-tehzîb*, C. 1, s. 620.

Duâ						3	
Edahî		1	1	1	2		
Edeb				5	4	3	
Ekdıye				1			
Emsâl					1		
Eşribe		3	1	1	2	1	
Eymân			1	2			
Fedâilu'l-Kur'an							2
Ferâiz				2	1		
Fiten					1	1	
Hac					2		
Hâtem				1			
Hudûd		1		1			2
İdeyn			1		1		
İftitâh			1				
İkâme						1	
İmân					1		
İmâre		2		1			
Kasame			2				
Keffarât						1	
Libâs					2	2	
Meğâzî	1						
Melâhim				1			
Menâkıb					8		

Mesâcid		4					
Mevâkît	1		1				
Misâfirîn		1					
Mukaddime						1	1
Nikâh			2	1		1	
Rikâk							2
Sadakât						2	
Salât			2	4	1	1	2
Siyer							2
Sıfatu'l-Cennet					1		
Sıyâm		2				3	
Şiir		1					
Tahâret		1			3	2	
Tahrîm			1				
Tıb		1		1	2	1	
Vesâyâ				1			
Vitir				2			
Vüdû							1
Zekât				1			
Zînet			1				
Zühd						1	
Toplam	3	23	19	30	39	29	12

SONUÇ

Hız. Büreyde b. Husayb, Hız. Muhammed (s) zamanında Medine'ye yakın bir bölgede yaşamış, kavminin ileri gelenlerinden biri olmasına raēmen, tevz sahibi bir sahabdir. Hız. Peygamber'le (s) hicret yolunda karşılaşmış, Hız. Peygamber'in vefâtına kadar 10 yıl boyunca Medine'de yaşamış, ondan sonraki yaklaşık elli yıllık hayatını da İşlmın yayılması için farklı bölgelerde büyük bir çaba ile geçirmiştir.

Bu eseri hazırlarken Hız. Peygamber'in Hız. Büreyde ile tanışma safhasında yaptığı mizahlarla onun ve beraberindekilerin gönlünü kazandığını, Hız. Büreyde ve beraberindekilerin bundan etkilendiğini ve hayatı boyunca Hız. Büreyde'nin bunu unutamadığını ifâde ettiğini müşâhede ettik. Ayrıca İşlm yolunda çok büyük fedkarlıklar yaptığını ve bu yolda yerini yurdunu terk ederek İşlma hizmet gayesiyle Basra, Horasan gibi farklı bölgelere gittiğini gördük.

Bu baēlamda biz de alışmamızda Hız. Büreyde'nin rivâyet etmiş olduğu 164 hadisi, kaynaklarından tahririni yaparak istifdeye sunduk. Kütüb-i Tis'a çerçevesinde Rivâyetleri zikrederken zaman zaman rivâyetler arasındaki farklılıkları da dile getirdik.

Hız. Büreyde'nin salât, cenâiz, cihâd, edeb, eşribe, menkb vb. konularla ilgili rivayetleri diğer konulara nazaran oēunluktur. Birçok hadis kaynaēında rivâyetleri zikredilmekle beraber oēunlukla güvenilir kabul edilen temel hadis kitaplarında rivyetlerine rastlamak mümkündür.

Ayrıca râvîlerden zayıf olan veya hakkında olumsuz ifâdeler bulunan Husayn b. Abdurrahman, Hşeym, Muhammed b. Hâtim, Delhem, Abdurrezzak, Ali b. Mşhir, Sevâb b. Utbe, Katâde, Beşîr b. Muhâcir, Hakem b. Zuheyr, Ali b. Hüseyin b. Vkd, Abdullah b. Müslim, Osman b. Nâciye, Muhammed b. Humeyd, Müemmel, Abdullah b. Evs, İsmail b. Süleyman, Ubeydullah el-Atekî, Muhammed b. Hassan, Halef b. Halîfe, Abdullah b. Sâbit, Eb Bürde, Eb Muâviye, Muhammed b. Abdurrahman, Halid b. Ubeyd, Salih b. Hayyân, Abdullah b. Mevleh, Zâide gibi râvîleri kısaca kaynaklarıyla beraber zikrettik.

KAYNAKÇA

- Abdulazîz b. Muhammed b. Abdurrahman b. Abdulmuhsin Selmân, *el-es'iletü ve'l-ecvibetü'l-fikhiyye*, y.y., 2000.
- Ali el-Kârî, Ebu'l-Hasen Nureddin Ali b. Sultân Muhammed, *Şerh-u müsned-i Ebû Hanîfe*, y.y., t.y.
- Bedrüddin el-Aynî, Ebû Muhammed Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed b. Hüseyin el-Ğeytâbî el-Hanefî, *Şerh-u sünen'i Ebû Dâvûd*, thk: Ebu'l-Münzir Halid b. İbrahim el-Mısrî, Riyâd: Mektebetü'r-Rüşd, 1998.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. Mugîre b. Berdizbeh el-Cu'fî, *el-Câmiu's-sahîh*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Canan, İbrahim, *Kütüb-i sitte muhtasarı tercüme ve şerhi*, 1. Baskı, 17 Cilt, Ankara: Akçağ Yayınları, 1990.
- Cürcânî, Ebû Ahmed Abdullah b. Adî b. Abdullah b. Muhammed, *el-Kâmil fî duafâi'r-ricâl*, thk: Yahya Muhtar Gazâvî, Dımaşk: Dâru'l-Fikr, 1986.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman b. Fazl, *Sünenü'd-Dârimî*, thk. Mustafa Dîb el-Buğa, 1. Baskı, 2 Cilt, Dımaşk: Dâru'l-Mustafa, 2011.
- Ebû Amr, Halîfe b. Hayyât eş-Şeybânî el-Basrî, *Kitâbu't-tabakât*, thk: Süheyl Zikâr, Dımaşk: Dâru'l-Fikr, t.y.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Ebu'l-Hasen, Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî en-Neysabûrî, *el-Camiu's-sahîh*, thk: Muhammed Fuâd Abdulbâkî, 5 Cilt, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Halebî, Ali b. Burhâneddin, *es-Sîretü'l-Halebiyye fî sîreti'l-Emîn el-Me'mûn*, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1977.

- Halvetî, İsmail Hakkı b. Mustafa el-Hanefî el-İstanbulî, *Tefsîr-u rûhu'l-beyân*, y.y.: Dâru İhyâü't-Türâsi'l-Arabî, t.y.
- Huzâî, Ebu'l-Hasen Ali b. Mes'ûd, *Tahrîcü'd-dilâlâti's-sem'iyye lehu mine'l-hiref ve's-sanâi' ve'l-amelât*, thk: İhsân Abbâs, Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, t.y.
- Hüseyinî, Muhammed b. Muhammed b. Abdürrezzâk, *Tâcu'l-ârûs min cevâhiri'l-kâmûs*, thk: Mecmûatün mine'l-Muhakkikîn, y.y., Dâru'l-Hidâye, t.y.
- İbn Abdülber, Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah el-Kurtubî, *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb*, y.y., t.y.
- İbn Adî, Ebû Ahmed Abdullah b. Adî el-Cürcânî, *el-Kâmil fî duafâi'r-ricâl*, thk: Âdil Ahmed Abdulmevcûd, 1. Baskı, 9 Cilt, Beyrut: Kütübî'l-İlmiyye, 1997.
- İbn Asâkir, Takıyyuddîn Ebu'l-Kasım Ali b. Hasen b. Hibetullah, *Târîh-u Dımaşk*, thk: Muhibbuddin Ebû Saîd Ömer b. Ğarâme el-Ömerî, 1. Baskı, 80 Cilt, Dımaşk: Dâru'l-Fikr, 1995.
- İbn Âşûr, Muhammed Tâhir b. Muhammed b. Muhammed et-Tâhir, *et-tahrîr ve't-tenvîr el-ma'rûf bi tefsîr-i İbn Âşûr*, Beyrut: Müessesetü't-Târîhi'l-Arabî, t.y.
- İbn Ebû Hâtim er-Râzî, Abdurrahman b. Ebû Hâtim er-Râzî et-Temîmî, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 1. Baskı, 9 Cilt, Beyrut: Dâru İhyâü't-Türâs el-Arabiyye, 1952.
- İbn Hacer el-Askalânî, Ebu'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed, *Lisânu'l-mîzân*, 7 Cilt, Beyrut: Müessesetü'l-Alemî li'l-metbûât, 1971.
- -----, *el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe*, thk: Âdil Ahmed Abdulmevcûd ve Ali Muhammed Muavviz, 1. Baskı, 8 Cilt, Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1993.
- -----, *Fethu'l-Bârî şerh-u sahihi'l-Buhârî*, thk: Muhammed Fuâd Abdulbaki, 13 Cilt, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1945.

- -----, *Tehzîbü't-tehzîb*, 1. Baskı, 12 Cilt, Hind: Matbaatu Dâirati'l-Meârifî'n-Nizâmiyye, 1911.
- -----, *Nüzhëtü'l-elbâb fi'l-elkâb*, thk: Abdulazîz Muhammed b. Sâlih es-Sedîrî, y.y.: Mektebetü'r-Rüşd, 1987.
- -----, *Takrîbu't-tehzîb*, thk: Muhammed b. Avâme, 1. Baskı, Dîmaşk: Dâru'r-Reşîd, 1986.
- İbn Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî, *el-Müsned*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân b. Ahmed b. Hibbân b. Muâz b. Ma'bed et-Temîmî ed-Dârimî el-Büstî, *Sikât-u İbn Hibbân*, thk: Seyyid Şerefeddin Ahmed, Dîmaşk: Dâru'l-Fikr, 1972.
- İbn Kayyım el-Cevzî, Muhammed b. Ebûbekir b. Eyyüb b. Sa'd Şemseddîn, *Zâdu'l-meâd fi hedyi hayri'l-ibâd*, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1993.
- İbn Kesîr, Ebû Ca'fer et-Taberî Muhammed b. Cerîr b. Yezîd b. Ğâlib el-Âmilî, *Câmiu'l-beyân fi te'vîli'l-Kur'an*, thk: Ahmed Muhammed Şâkir, y.y.: Müessesetü'r-Risâle, 1998.
- -----, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, thk: Abdullah b. Abdulmuhsin et-Turkî, 1. Baskı, 21 Cilt, y.y.: Dâru'l-Hicr, 1997.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *es-Sünen*, 2. Baskı, 2 Cilt, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâleddin Muhammed b. Mükerrrem b. Ali b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî, *Muhtasar-u târîh-i Dîmaşk*, y.y., t.y.
- İbnu'l-Esîr Mecdüddin Ebu's-Seadât el-Mübârek b. Muhammed el-Cezerî, *Câmiu'l-usûl fi ehâdisi'r-Rasûl*, thk: Abdulkadir el-Arnâvut, Beşîr Uyûn, Dîmaşk: Dâru'l-Fikr, 1969.
- İbn Sa'd, Ebu Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî', *et-Tabakâtu'l-kubra*, Beyrut: Daru Sader, 1982.

- Kelâbâzî, Ebû Nasr Ahmed b. Muhammed b. Hüseyin b. Hasan el-Buhârî, *el-Hidâye ve'l-irşâd fî ma'rifeti ehli's-sika ve's-sedâd*, thk: Abdullah el-Leysî, y.y., 1984.
- Kuraybî, İbrahim b. İbrahim, *Merviyât-ü gazveti Huneyn ve hisârü't-Tâif*, Medine: İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmiyye, 1989.
- Makdisî, Ebû Abdillâh Şemseddin Muhammed b. Müflih b. Muhammed b. Müferric, *Kitâbu'l-fürû'*, thk: Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî, y.y.: Müessesetü'r-Risâle, 2002.
- Mizzî, Cemaleddin Ebu'l-Haccâc Yusuf b. Zeki b. Abdurrahman, *Tehzîbu'l-kemâl fî esmâi'r-ricâl*, thk: Beşşâr Avvâd Ma'ruf, 1. Baskı, 53 Cilt, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1988.
- Mübârekfûrî, Ebu'l-A'la Muhammed b. Abdurrahman, *Tuhfetü'l-Ahvezî bi şerh-i câmiî't-Tirmizî*, 10 Cilt, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, t.y.
- Müberrid, Yusuf b. Hasan b. Abdulhâdî, *Mahdu's-savâb fî fedâili emîri'l-mü'minin Ömer b. Hattâb*, thk: Abdulazîz b. Muhammed b. Abdulmuhsin, Medine: İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmîyyi, 1998.
- Nesaî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, *es-Sünen*, 2. Baskı, 8 Cilt, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Nüveyrî, Şihâbuddîn Ahmed b. Abdulvehhâb, *Nihâyetü'l-ereb fî funûni'l-edeb*, thk: Müfid Kamhiyye ve Cemaât, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002.
- Ömerî, Ebû Mâyile Büreyk b. Muhammed Büreyk, *Ğazvet-ü Mûte ve's-serâyâ ve'l-buûsü'n-nebeviyyeti's-şemâiliyye*, y.y.: İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmiyye, 2001.
- Salihî Muhammed b. Yusuf eş-Şâmî, *Sübulü'l-hüdâ ve'r-reşâd fî sîreti hayr'il-ibâd*, y.y, t.y.
- San'anî, Muhammed b. İsmâil el-Emîr el-Kehlânî, *Sübulü's-selâm*, thk: Ebu'l-Münzir Halid b. İbrahim el-Mısrî, y.y., 1998.

- Seyyidünnâs, Muhammed b. Abdullah b. Yahya b. Seyyidünnâs, *Uyûnü'l-eser fî fûnûni'l-meğâzî ve's-şemâil ve's-Siyer*, y.y., t.y.
- Temîmî, Muhammed b. Abdulvehhâb b. Süleyman, *Muhtasar-u zâdu'l-meâd li İbn Kayyim el-Cevzî*, thk: el-Cebrîn Şeyh Abdullah b. Abdurrahman ve es-Semherî Şeyh Muhammed b. Abdullah, y.y., t.y.
- Temîmî, Muhammed b. Halîfe b. Ali, *Hukûku'n-nebiyyi alâ ümmetih fî dav'i'l-Kitâb ve's-sünne*, Riyad: Edvâü's-Selef, 1996.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevra, *el-Câmi*, 6. Cilt, thk: Beşşâr Avvâd Ma'rûf, Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1996.
- Vâkîdî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. Vâkîd, *Kitâbu'l-meğâzî li'l-Vâkîdî*, thk: Marsden Jons, Beyrut: Âlemu'l-Kutub, t.y.
- Zehebî, Şemsuddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kaymaz, *Târîhu'l-İslâm ve vefiyyâtü'l-meşâhîr ve'l-e'lâm*, thk: Tedmîrî Ömer Abdusselâm, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-Arabî, 1984.
- Zührî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Basrî, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, Beyrut: Dâru Sâdır, t.y.